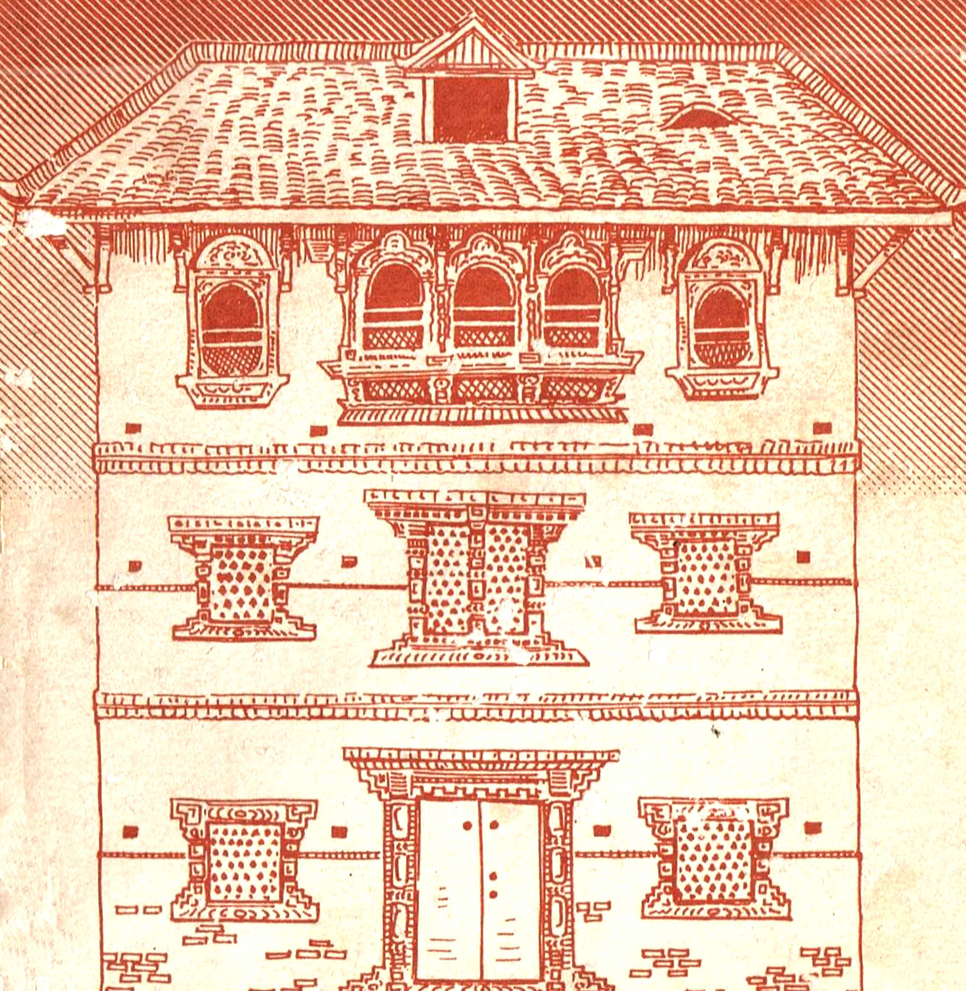
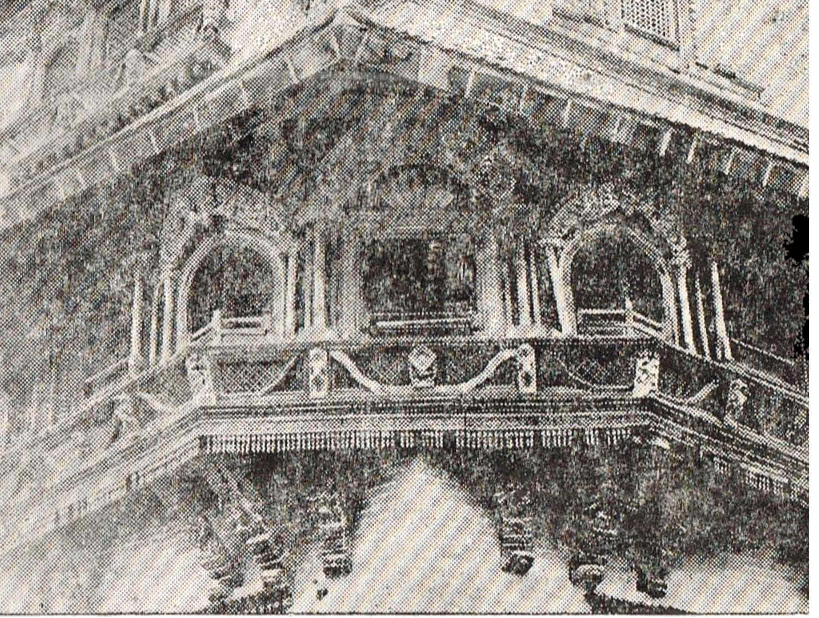
नवा: ह्वँ

रविन्द्र वज्राचार्य

नेवाः छेँ

(Newar Cultural House)

च्वमहः

सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

Author

Surendra Man Shrestha

Maru, Pyaphal Tole

Kathmandu, Nepal.

पिकाक– रामभक्त भोमि

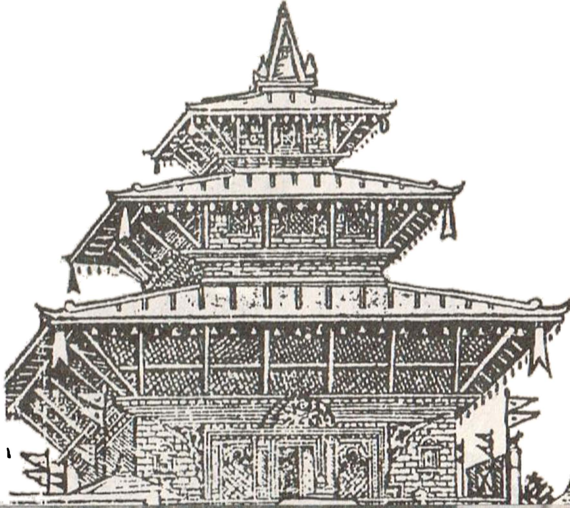
ह्लापागु पिथना– ११००

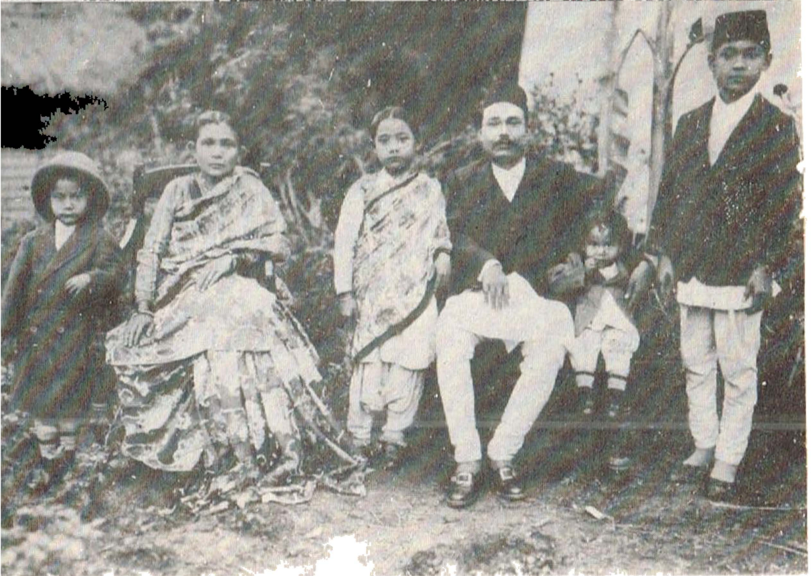
नेपाल संवत् १११८, चौंलागाः

म्‌ The Quest
78..

थाकू– लक्ष्मी छापाखाना, यट्खा त्वाः ।

नेवाः छें

पंचमहाभूतया शरीर त्वःताः थःगु छेँ स्वर्गय बास याना च्वंपिं पुर्खात लिसे च्वना दिउपिं व्वा राम श्रेष्ठ, मां बाल सुन्दरी श्रेष्ठ व तता पद्मसुन्दरी श्रेष्ठ नापं फुक्क सितं लुमंकाः आः दनिपिं जिमिसं पारिवारिक जीवन हना च्वना ।

च्वमि

... ceremonial jewellers

धलः पौ

शुद्धिकरण:-

पौ:-	ग्राख: ङ्व:	जुयाच्वंगु:-	जुइमा:गु:-
२	६	द्य: थाय्यागु चा	द्य: थायेगु चा
४	२३	चुकुतइ	चुकुतइ चायेकी
८	२४	द्य: मालय्	घ: मालय्
१०	२	उइवइ	इउवइ
१३	१७	भिन्न	अभिन्न
१५	२२	सित	सिहत
१६	१६	व धलिम	ब: धलिम
२३	२४	कुंपा:या सिंह	गरुड मुख याह्म कुंपा:या सिंह
३४	१२	मिखा कंका: ब्वया:	मिखा कंका: च्वया
३६	२४	मित्या: बुट्टा	मिच्या बुट्टा
३७	७	नित्वा:'भुतु	निप्वा: भुतु
३७	६	न्हय्पा	न्हय्पाँ
३६	१५	सिंक: मितयनं	सिंक:मि नाय:नं
४६	४	ह्म ह्मँ	ह्म छह्मं
४८	६	न्यांपा: इया बैंगलय्	न्यापा: इया:या बैंगलय्
४८	२४	खज्ग च्व:या	खड्ग च्व:या
५१	२०	द्य:या मूर्ति पूज्याये	द्य:या मूर्ति स्वना: पूज्याये
५६	१२	आगंद्य: यूज्याना- मोहनि वलय् हि खूह्म	आगंद्य: पूज्याना हि खूह्म
६०	२२	छंगु	धयागु
६०	२३	वंगुदु	च्वंगुदु
६१	१५	आगं द्य:या लक्ष्मी अजिमा	आगंद्य:यात मां लक्ष्मी अजिमा
६६	१६	आंपाय् भूमन्त	आंपाय् भूसीमन्त

न्ह्यःखँ

विश्वय् दक्वले तःजागु च्वापुगुँ (माउन्ट एभरेष्ट) धस्वानाः त तःधंगु स्वंगू खुसि कोशी, गण्डकी व कर्णाली नागबिलि कयाः न्ह्याना च्वंगु नेपाल भूमिइ बास याना च्वंपि नेवाःत नेपाःया मूल आदिबासी खः। नेवाःतय्के थःगु धयागु सुयांलिसे ज्वः मलाःगु थःहे पहःगु मौलिकताया वान्हिकतां जाया च्वंगु संस्कृति मनोभावया विकास व पुलांगु सभ्यता दु। विश्वयात नेवाः धकाः ह्मसीके बीगु चि नेवाःतय् बुसें मिसें कया सीबलय् तकं याना वइच्वनीगु इमिगु संस्कृति खः, गुगु मनूतय्सं पला पतिकं खना व स्वया च्वंगु दु।

नेपाः देशय् यक्व थासय् आजु अजिमा द्यः दु। थः थःलागा याह्म आजु अजिमा द्यःयात थः थःगु पीठ द्यः माने याना च्वंगु दु। कागया अष्टमी कुन्हु मनूत मुनाः पीठ पूजा वनेगु व सीकः वनेगु धकाः आजु अजिमा द्यःथाय् वनी। आजु अजिमा द्यःयात अष्टमातृका धाइपिं मनूत दु। झि निदँ झि स्वदँ न्ह्यया खँ खः, जि व मेपिं स्वह्म पासा मुनाः पीठ सीकेगु धकाः सः सःतीपिं अजिमा द्यःथाय् वना। जि बाणिज्य शास्त्र कयाः च्वनाः नेपाल बैंकय् जागिर नयाः उबलय् छह्म अधिकृत पदय् च्वनाः ज्या याना च्वनाह्म व पासापिं धाःसा स्वह्मं क्याम्पसय् आखः ब्वंकाः गुह्मं प्राध्यापक गुह्मं उपप्रध्यापक जुया च्वँपि खः।

जिमिसं सीकेत वनागु छगू पीठ नारांहिति दरबार दुने लाना च्वँह्म चन्द्रलखु अजिमा द्यः खः। निभाः बी धुंकूगुलि दरबार दुने दुहाँ वनाः द्यः दर्शन यायेगु सौभाग्य प्राप्त मजुल अनं जिपिं ल्याहाँ वयाः। लँय् छह्म पासाया मतिइ छु वल खः वय्कलं जित छु धाल धाःसा जिपिं स्वह्म ला बुद्धिजीवी सर्कलया मनूत थथे चाःहिलाः स्वःवयेगु व च्वयेगु अभिरुचि जुया च्वनी, जीं थुपिं पीठयात कयाः छपू लेख च्वयेगु जुल, आः पीठ सीकाः वइगु खँयात त्वःता छ्वये, मे मेगु खँल्हाये धयादिल नापा वनापिं छह्म पासां थथे धाःगुलिं जिगु मनय् भचा गथके से च्वन। जि छुं मधया। खय्तला व

पासा च्वयेगुलि ल्हा: च्व:ह्म ख: । खँय् खँय् जिनं व पासायात थुपि अजिमा द्य:तय्त छाये मा:गु, सह्मय् बजियात कया: छपु च्वसु च्वयेगु जुल धका: त्वाक्क धायेलात । लिदा:गु लि थ: थ:गु छेंय् वना, खँ थुलितुं ।

न्याला ति लिपा व पासां ''प्रज्ञा'' धयागु दँ पौ ज्वना वया: वयागु अष्टमातृकाया च्वसु स्वयेत बीहल, स्वया: । थ:याके च्वयेगु बानि मरु। नेवा: भाषं पिहाँ वइगु संस्कृतियागु व इतिहासया लेखत स्वयेगु याना: । नख: चख: व द्य:तय् खँ न्हापां निसें हे न्यनेय: । जिमि मां त:सकं थितिकुति, नख: चख:तय् खँ कनादी । नख: चख: ह्नेमा:, मह्नेगु यात धा.सा भा: खनी मखु, नख: चख त ह्नेगु थिति बिति त ह्नेगु याना: मत:गु जूसा मनूतय् मनय् दिक्क जुया: गुब्लें सी थे जुइ, छगूया लिपा मेगु नख: चख:त वया हना च्वनीगुलिं मनूतय् न्हि वंगु चाइमखु धयादी । मनूतसँय् च्वयेगु खँत ऐतिहासिक प्रुफ जुइमा: धाइगु । थ:यात सह्मय्बजि छायेगु व नयेगु छु इतिहासय्, गुगु शिला लेखय् दइ धका: माला स्व: जुइगु धया थें मनय् वया: थह्मं च्वये धयागु च्वये मफया अथेंतुं जुल ।

छन्हू जिमि मांमं न्हापा जित जामन: गुभा:जु न्हि न्हि कल: छग: ज्वना: स्यंगुइ शान्ति पुखुलिइ वना: पूजा या: वनी, न्ह्य:ने ला पि मनूत दुहाँ वने फइमखु, अनदुने ग्यानापुपि राक्षेसत दु, इपि वया: ज्वँ वइ, इमिसँ ल्हु धाल विइमा:, बिइमफुतकि थयात स्याना: नइ । जामन:गुभा:जुं राक्षेस तय्त म्यें धाइपिन्त म्ये फँ धा: धा:पिन्त फँ धा: धा:गु कलखं पिकया: बिया: पुज्याना वइ धया त:गु खँ लुमंसे वल । पूजा वना: छेंय् जानयेम्वा:ह्म जुया: जामन: गुभा:जु धा:गु धाइ । अले ह्मय्पि अजिमा द्य:या खँनं लुमना वल । जामन: गुभा:जुं सह्मय् थना: कलखय् तया: यंकीगु स्याबजि फँ, हाकुमुस्यां म्यें, पालु हेंय् याना: धा:धा:गु बीगु व ह्मय्पि अजिमा द्य: तय्त जीवबलि भोग बीगु खँ मनूतसँय् धयावइ च्वंगु दनी ।

बुँद्य:या बंशाबलि धयागु सफूचाय् बुँद्य: का:वँबलय् बन्धुदत्त आचार्यजुं मन्त्र याना: यक्षराजयात सह्मय् बजिया छपु स्याबजि व हाकुमुस्या छगलं द्वछिह्म फँ व द्वछिह्म म्यें याना: उपहार ब्यूगु च्वयातगु नं लुमना वल। थ्व खँतसँय् जिगु मनय् छु वल धा:सा जीब धयापि पंचतत्वया प्राणी ख: । जीब सृष्टि जुइत पंचतत्व मा: । ह्लापा महान् तान्त्रिक बन्धुदत्त आचार्य जामन:गुभा:जु व मेमेपि तन्त्रज्ञ तसँय् पंचतत्वया प्रतीकय् तान्त्रिक मतं सम्हय् बजिज्वलं न्याता तया: स्याबजि हाकुमुस्या, पालु, संन्या व अयला: दाय् थ्वँ

जीब सृष्टि यानाः राक्षेसतय्‌त ब्यूगु व द्यःतय्‌त जीबबलि भोग ब्यूगु व बियावइ च्वंगु जक मखुला धयाथें मतिइ वल। मनूतय् सम्हय् थनाः द्येकि वइगु, सम्हय् छायाः म्यें, फै, दुगु, खा व चबाहाँ ख्यें स्यानाः जीबबलि भोग बीगु स्वः जुयाः। मनूत द्यः द्यः थाय् सम्हय् ज्वलंया अयलाः व थ्वँया धाला, कुलिचा व अन्ति स्वनाः द्यःया पूजा यानाच्वनी। थम्हं नं मोहनि बलय् थापंकुन्हु पंचमकारया अय्‌लाः, ह्याउँ थ्वँ व थ्वँया थापि स्वनाः आगं द्यःया पूजा याना वइच्वनाः। द्यः थापं यायेत नं पंचतत्त्वया पंचमकार माःगु जुल। थुगुहे दृष्टि कोणय् वनाः ह्लापा थइत धयातःगु परंपरा निसें मनूतसय् धयावइच्वंगु व हनावइच्वंगु थिति बिति यात कयाः व्यवहारं पिनें मवँसे "छीगु संस्कृतिइ सम्हय् बजिया महत्व"या नां छुनाः संस्कृतिया च्वसु च्वयेगु शुरु यानाः। न्ह्याथे च्वःसां नं थइत चित बुझेमजू। हानंहानं दयेकाः च्वयाः न्याला खुला वनं नं पूवंके मफु। छन्हुला पूवंकाः स्वयाः बाँलाः ताया पासा बलदेव जुजुयात क्यँनाः, बाँलाः तायेका दिल। मज्यू मज्यू थाय् दयेकाः माः माः थाय् आखः ग्वः भिंका दिल। वयकः पासां "खड्‌ग सुरक्षाया प्रतीक" या च्वसु च्वया दिल।

जिमिगु थ्व निपु च्वसु पिकायेत सरस्वती बहुमुखी क्याम्पसं पिकाइगु नेपाल भाषाया "न्हाय्‌कं" दं पौं यात बिया। थह्यं ब्वंका वइच्वनागु क्याम्पसय् थह्यं बियागु जिगु पत्ति च्वसु पिहाँ मवःगुलि पासां नुगः मछिका दिल, खँ छु मन्त। लिपा थ्व जिगु च्वसु "सितु पत्रिकाय्" बियाः पिकया मब्यू। लित तुं कया। थःपिं निह्म जानाः सफू पिकायेगु सलाः जुल। जिं पंचतत्त्वया दृष्टिकोणं हे ख्यें सगंया मेगु छगु च्वसु च्वयाः। अनंलि मोहनि व सीकाः भू यानाः मेगु निपु च्वसु च्वयाः प्यपु खाकाः। पासां मेगु स्वपु लेख "नेपाःया तान्त्रिक द्यः", "नेपालय् द्यःखः जात्रा" व "स्वन्ति नखः" च्वयाः प्यपु लेख खाका दिल। निह्मय् सियागु याना च्यापु लेखया छगु सफू पिकाये तं स्वयाः।

भाषा निभाः स्व. प्रेम बहादुर दाइयात भूमिका च्वकेगु मतिइ तया। वय्‌कलं जिमित ह्मस्यू, गथे धाः वनेगु धयाथें जुल। वय्‌कलं ह्मस्यूह्म मेह्म छह्म पासा ज्वना वनाः छेंय् मदी लिहाँ तुं वयाः। वाछिः ति लिपा जिपिं निह्म पासा प्रेम दाइ धया सतुँ सतुँ छेंय् थाहाँ वना, तलं निसें ज्यंउँ धका वयकः कुहाँ झाल। जिमिगु परिचय बिया। तले झासं धयाः ब्वनायंकाः बैथकय् पय्‌तुका दिल। जिमिगु खं न्हयँथनाः निपु ति लेख ब्वनाः न्यंकाः। वयकः

प्रभावित जुया: भूमिका च्वया बीगु वचं बिया दिल । जिमि न्हापांगु कुत: जुया सुनां छुं धाइला धया थे छखें ग्या: मेखे सुंना नं जिमिसं मस्यूगु खँ: धा:सा सीके दइगुथे नं तायेका । प्रेम दाइ नं धया दिल ''सल ग से'' । लि कुतुं वनी छाये ग्याये मा:गु धका: हवसला बिया दिल ।

प्रेम दाइ नं जिमिगु सफू स्वया: भूमिका च्वया: बिया दिल । वयक:या भूमिका जिमित त: धँगु प्रोत्स्थान बिल । न्हापांगु जिमिगु सफू ''तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा'' ख: । सफूया त:धंगु हलचल जुल । ब्वमि भाजुपिसं ययेका: दिल । थ्वहे जिमिगु त:धंगु संतुष्टि ख: ।

निदंति लिपा जिपि निह्महे जाना: संस्कृति सम्बन्धयागु ''कान्तिपुर'' नां छुना: मेगु छगु सफू पिकया । अनं लि पत्र पत्रिकां लेख माल धाइ:, च्वयेतुं माला वन ।

छन्हू छेंय् फोन बल, जिमि भिंद्य: पुज्याना: न्यायेकेगु सना:गुया पुजारी आचा:जु भाजु जुया च्वन । वय्क: स:स्यूह्म ख:, पुजारी भाजुया छह्म पासाया काय्या ब्याहा, ज्व:कुत मा:गु जुया च्वन खनी । ब्याहा लगन कायेफइ मफइ न्यना: लिस: बिइ धया: । ज्व: कुंतजक न्यनेगु मखु कलश दू मरु नं न्यनेमा: खंला, न्हूह्म भौमचा दुचायेकेत निखे ज:ख: कलश थना: द्वारपाल याना: तयेमा: धयादिल । भौमचा दुचायेकी थाय् निखे ज:ख: कलश तया: त्वाग्बिाय् ध्योमत च्याका: तइगु ला खना च्वनागु खँ ख: ।

कलशयात द्वारपाल याना तयेगु छाय् धा:गु ख: मनय् वल । पुरेत बाज्यापिसं जक कलश तया: न्ह्याह्म द्य:त पुज्याकी । कलशयात न्ह्याग्गुलीसनं कया: छचलेजिउँगु जुया: भौमचाया निखे ज:ख: कलशयात स्यांगिनी ब्यांगिनी बाय् सिंह व सिंहिनी याना: द्वारपाल याइगु धका: सिल । अले ह्लि ह्लि दुहाँ पिहाँ जुया च्वनागु मूलुखा, खना च्वनागु तिकिझ्या:, सँझ्या:या निखेया माय् बँगलय् व फल्चिया थाँ थाँमय् कलश तया: बुट्टा पिकया: तइगुलिइ मिखा वन ।

मूलुखा, लुखा, झ्या:त आजु अजिमा द्य:या रूप कया: छुना:, बँगलय् छें कव:, सतलय् व फल्चाय् फल्चिया कव: पिकया: निखे ज:ख: कलशयात द्वारपाल याना:त:गु थुइका: गनं मूलुखा लुखा व तिकिझ्या: झ्यालय् कलशया थासय् द्य:पा: तया त:गु व सिंह व सिंहनी हे तया: द्वारपाल याना त:गु खँसेलि जिगु मनया खँयात झन् तिव: बिल, आजु अजिमा

द्यःतय् निखे स्यांगिनी ब्यांगिनीयात व सिंह सिंहनीयात द्वारपाल यानातइ तःगु दु । स्यांगिनी ब्यांगिनीयात आजु अजिमा द्यःतय् मस्त धाइ ।

मि ह्वाना ह्वाना छ्वयाः दना च्वंगु आजु अजिमा द्यःया रूप मूलुखाय् लुखाय्, तिकिझ्याः झ्याःलय् छें कवलय् फल्चिया व सतः कवलय् मि छ्वयाः दना च्वंगु बुट्टा पिकयातइ । अथे हे आजु अजिमा द्यःया अभिन्न अङ्गछगु रूप बाय् इमि छगुया मेगु अङ्ग स्वह्म व न्याह्म याना: द्यःत स्वना तइगु मूलुखा, लुखा, झ्याःत जो मलाकूसें छपाः, स्वपाः व न्यापाः यानाः छुनाः व छें कवः, फल्चिया व सतःकवःत पिकयातइ । मूलुखाय् आजु द्यःया ततःग्वय्क मिखा च्वयाः कंकाः मूलुखा फुसय् ह्याउँक सिन्हः तिकाः द्यःयात पुज्याइ ।

मूलुखाय्, लुखाय् तिकिझ्याः, सँ झ्यालय् फल्चिया व सतः कवः कवलय् अजिमा द्यः तया (द्यःकु कयाः) निखे पाखे नागबिलि कयाः च्वाल्ल म्ये लुइकाः ग्याना पुइका तःपिं सिख्वा दुपिं छु जीव खः ? छाय् तया तःगु ? आगं छें द्यःछें व देगः देगःया मूलुखा झ्याःया खौपालय् (तोलनय्) सिखत्राः गरुडमुख व अले निखे किसिया स्वंथे दुपिं छु जीव खः ? थथे तया तइगुया अर्थ छु खः ? थयागु थुयावःगुकथं मूलुखाया विषयलय् "छेंय् मूलुखा छुइगुया सांस्कृतिक महत्त्व" धकाः छपु च्वसु च्वयाः "विश्वभूमि" तँसा पौलय् पिकया । अनं लि तिकिझ्याः व सँझ्याःयात कयाः "तिकिझ्याःया सांस्कृतिक परिचय" व "सँ झ्याः कलात्मक जक मखु, तान्त्रिक झ्याःनं खः" धकाः निपु च्वसु च्वयाः "विश्वभूमि" तँसा पौलय् हे पिकया । अले छेँया बिषयलय् सफू च्वयेगु बिचाः वयाः उखे थुखे वनाः पुलां पुलां छें, आगं छें, द्यः छें, व देगःत स्वया जुया । छेंय् आगँ छेंय् द्यःछें व देगः देगलय् ज्या कया तःगु अप्पायागु व सिंया बस्तुतय् अर्थ सीके माला वल । इलय् बिलय् यल, ख्वप, थिमि, केपू, जलय्, वादेशय्, सक्वदेशय् व मे मे थासय् वनाः सः स्यूपिं पुलांपुलांपिं सिकःमि नायः दकःमि नायः व मे मे पिं मनूतय्के न्यनेकने यानाः जुया ।

मनूत वास याइगु छें आजु अजिमा द्यःया रूप कयाः दनातःगु ग्वँ सीकाः थुइकाः छेंया बिषयलय् च्वयेगु बिचाः याना ! नेवाः त थःगु संस्कृति कथं दनातःगु छेंय् च्वनाः वहे कथं संस्कृति हना च्वंगु दु । मि ह्वाना ह्वाना छ्वयाः च्वंगु बुट्टा यानाः छिना तइगु अप्पाया बस्तु व थथे हे यानाः बुट्टा पिकया तइगु सिया बस्तु तयाः छें दनाः पलिल चिनाः भौत्वाः पिकया

भौवा तया: ङ्व: ङ्व: थाय्मापा: थना तइगु या स्वरूप मि ह्लाना ह्लाना छ्वया च्वंगु ख: । मि छ्वया दन धायेव खड्गया रूप धारण याइ । खड्गयात आजु अजिमा द्य:याना: पुज्याना वइ च्वंगु दु ।

छेंय् भौवा: पिकया: भौप्वा: तया तइगुया आगं छेंय्, द्य छेंय् व देग: देग:या लुं पल्लिइ ज्वालान्हाय्कं व सिह्न: मू तया तइ । ज्वाला न्हाय्कं व सिह्न: मू सुर्द्य: व चन्द्रमा लुया च्वंगुया स्वरूप ख: । मिसामस्तयुत बौरा: तया: पिकाइबलय् ज्वाला न्हाय्कं व सिह्न: मू ज्वंका: सुर्द्य: व चन्द्रमा लुइका: द्य: थाय् यंका पुज्याकी । म्ह्याय् मचा पय्नं बीत बौनं ज्वालान्हाय्कं व मांनं सिह्न: मू बिया ग्वय् काइ । ज्वाला न्हाय्कं व सिह्न: मू बीगु धया गु लहातं ज्वंकीगु ख: । छेंया नकि गृहलक्ष्मी ख: । स्वन्ति लक्ष्मी द्य: पुजा यायेह्म गृह लक्ष्मी ख: । लक्ष्मी द्य:या पातय् लक्ष्मी द्य:या जवगु ह्लातय् ज्वालाह्लाय्कं व खव:गु ह्लातय् सिह्न: मू ज्वंका: च्वया तइ । लक्ष्मी द्य:यात लक्ष्मी थिर जुइमा: धका: पुज्याइ । पुजा जुइ वलय् छेंयात गृहलक्ष्मी धया सन्तान बृद्धि जुया: कुल थामं जुइमा धका: पुज्याकी ।

तन्त्रमन्त्रया सिद्धि दुपिं त त:धँपिं तन्त्रज्ञत गुलि थ:गु जुनि दनी बलय् हे पंचतत्त्वया भौतिक शरीर मदयेका: छ्वया: बाय् त्व:ता: सिद्ध वना: द्य: जुया: प्राणीतय् भि याना: च्वनी । अथे हे मनूत सित कि भौतिक शरीर अग्निकुण्डय् भष्म याना: मदयेका: छ्वया सीपिं नापा पारिबारिक जीबन हना च्वनी । पितृदेव माने यायेमा: भि जुइगु मनूतय् विश्वास दु ।

नेवा:तय् आगं द्य: माने याइ । आगं द्य: धयापिं थ: थ: कुलया द्य:त ख: । उकिं मिजँ द्य:यात आजु मिसा द्य:यात अजिमा धाइ । जीव पंचतत्त्वया प्राणी ख: । प्राणी जीबित जुइत पंचतत्त्व मा: । द्य:त जीबित जुइत जुया च्वनेत नं पंचतत्त्व मा: । आगं छेंय् आगं द्य:या प्रतीकात्मक मिसा मचायात द्य: (कुमारी द्य:) याना: तइ । मनूत वया: कुमारी द्य: पुज्या वइ । आगंमय् सह्मय् थना: तया: आगं द्य:या पुजा याइ । मोहनि बलय् आगंमय् खड्ग धका: तान्त्रिक मतं पंचतत्त्वया पंचमकारया अय्ला: [illegible] अय्ला:या अङ्ग ध्वँ थना: थापिं स्वना: सुर्द्य: व चन्द्रमाया धौ पति तया: नाय: नकि च्वना: आगं द्य:या पुजा याना: खड्ग सिद्धि काइगु व खड्ग सिद्धि बिया: फुक्कसिगु भि याइ । आगं द्य:या खड्ग सिद्धि कायेमा: शत्रु नाश जुया: भय्नँ फाला वना: जीबन रक्षा जुइ । त्रिलोकया प्राणीत वया: खड्ग सिद्धि कया: द्य:या जात्रा स्वया

च्वनी । थुकिया दसु ख्वपय् भैल: आजु, यलय् भोटो क्यनीगु व येँय् मरु सत: ख:

नेवा:तय् छेँय् खड्ग आकार वयेका: मूलुखा छुना: आजु अजिमा द्य: तया: निखें पाखे मि मल:यात नागबिलि कया: च्वाल्ल म्यें लुइका: ग्यानापुइका तइ । ह्लि ह्लि मिस्त सुथ ह्लांपां दना: ख्वा: सिला वया: सुनां मथिइक ल: कया वया: पूजा तया: मूलुखाय् द्य:यात पूजा याइ । आर्ग द्य:यात पूमज्यायेकं पिने द्यके वनेमज्यू धका: वनिमखु । मनूत पिने ग्याना: छेँय् दुहाँ वइ । छेँय् दुने फुक्कसिया सुरक्षा जुयाच्वनी । छेँया विषयलय् अनुसन्धान याना: सीकेमा:गु खँ आपालं आपा: दु ।

नेवा:तय् संस्कृति विषयलय् जि गुलि च्वया च्वना: ह्लापां जिमि मांनं इलय् बिलय् कनात:गु व धयात गु खँतय् लिधँसा कया: च्वयागु ख: । नेपा:या संस्कृति संरक्षण जुइगु ज्याय् जि पला न्ह्याकेफुगु जन्म ब्यूह्म मा बौ पिनि थ:गु संस्कृति प्रति माया ममता कथनं जूगुलिं इमि कीर्ति दया च्वनेमा: धका: मनं तुना: संस्कृति सबन्धयागु हे "नेवा: छें" नां छुना थुगु सफू पिकयागु ख: । नेवा:तय् संस्कृति संरक्षण जुइगुलिं थ्वसफूतिनं तिव: बीगु मनंतुना । सफू था: बलय् गनं गनं आख: स्यना: अर्थया अनर्थ जुया च्वँथाय् शुद्धी करण याना सां पौलय् स्वया: आख: ग्व: भिका: ब्वनादीगु आसा याना ।

नेवा: संस्कृतिया सफू च्वयेगुलिइ जि व जिमि पासा वलदेव जुजु निह्म थ:पिनिगु छगूहे लँपु ज्वना: पला न्ह्याका: वइच्वनागु ख: । थुगु सफू थीथीगु च्वसुगा मखूगुलिं थम्हं जक च्वयागु जुल । थथे धका: संस्कृति विषयलय् जिमिगु दृष्टिकोण पा:गु मखु । थ्वसफू पुवंकेत मा:मा:गु पूजा सफूत स्वयेगुलिइ व मामाथासय् वना:मनूतलिसे न्यनेकने या:दनेगुलिइ पासां यक्व ग्वाहालि याना दिल । अथेहे खँग्व: शुद्ध मजूथाय् भिका: व प्रुफ नापां थह्मं हे स्वया: ग्वाहालि याना दिल । थुकिया लागिं वय्क: पासायात यक्व यक्व सुभाय् दु ।

शुभचिन्तक भाजु रामभक्त भोमिजुं फयां फक्व याकनं सफू पिकायेत हथ'य्चाय्का मा:मा:गु सफूत हया: क्यँना भूमिका च्वयेगुलिइ थम्हं मनं खंगु खं प्वंका: ग्वाहालि याना दिल । अथेतुं मदुगु ई पाना: मा:मा:गु छुं फोटो थह्मंतुं कया: व सफू पिकायेत मा:गु खर्चया थह्मंहे भाला कया: नेपा:या भाषा

व संस्कृति संरक्षण जुइगु भिंगु ज्या याना दिल । अथेतुं याना वयाच्वना दीह्म वयक: शुभचिन्तक भाजु रामभक्त भोमिजु यात यक्व यक्व दुनुग:या सुभाय् दु।

तान्त्रिक विधिया पूजा सम्बन्धय् छुं खँ सला: याना बलय् ग्वालि याना: दीह्म जिमि ज:ला ख:ला नं जाह्म गुरुजु धर्मानन्दयात यक्व यक्व सुभाय् दु । वयक: पुजा सम्वधय् स: स्यूह्म जक नं मखु संस्कृति संरक्षण यायेगु सामुहिक ज्यानं याना: वइ च्वना दिगु दु । चचा हालेगु: ऋतु ऋतुया नेवा: म्ये हालिगु, व म्ये हालेगु विद्याय् पारंगत ह्म ख: । वयक:यात हनेबः जू ।

थथे हे आसा सफू कुथिइ वना: सफू स्व:वने बलय् छति हे थाकु मचायेकु सें मा:मा:गु पुजा सफूत क्यंना: मा: मा: कथं ग्वाहालि याना दीपिं राजा शाक्य व सरद शाक्ययात,.छेंया त्रिषयलय् न्यने कने याना बलय् स्यूगु खँत धया: अपालं ग्वाहालि याना: दीह्म सिकमिनाय रत्न काजी स्थापित व मे मेपिं सिकमि नाय:यात व शुभचिन्तक पासापिं फुक्कसित अमाल आपालं सुभाय् दु ।

सफूया लागि थह्मं मनं खना थे तुं ग्रव: किपा च्वया: ग्वाहालि या:ह्म किजा धा:सां ज्यूह्म भाजु जीबन राजोपाध्यायात व मेह्म ग्वाहालि याना: ब्यूह्म शरद रंजितयात दुनुगलं निसे यक्व यक्व सुभाय् दु । जिमि ह्लापांगु सफूत तान्त्रिक ग्र: व तान्त्रिक पुजा व कान्तिपुर निगु सफूया ग्रव: किपा नं किजा भाजु जीवन राजोपाध्यायं हे च्वया ग्वाहालि याना: ब्यूगु गुब्ले-ल्वमंके फइ मखु ।

अथे हे लक्ष्मी छापाखानाया नाय: राज भाइ चित्रकार, प्रेसया फुक्क पासापिन्त व इन्द्रेणी प्रेसया जिमि ज:ला ख:ला ज्ञानेन्द्र मानन्धरयात जिगु आपलं सुभाय् दु ।

थ्वसफू थाकेगु सर्वाधिकार च्वमियागु ।

सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ
ने. सं. ११११८

छेँरि

बास धयागु तःधँ, प्राणीत फुक्कसित बास माः, उकिं छुं छुं कथंया बास दयेकाः प्राणीतय्‌सं च्वनेगु याना च्वंगु दु। मनूत ज्ञान दुपिं प्राणीत खः। ज्ञाया बिकास जुया वँलिसे मनूतय् बास यायेगु छें गगाय्‌खा, गपाय् गपाय् जायाः बाँबाँलाःगु थें जुया च्वन। लिपा लिपा छेँत गथे जुया वनी, छुधाये फइ? छेँ निर्माण यायेगु फुक्कसिया थः थःगु देया शैली दइ। नेपाः देया छेँ निर्माण यायेगुलिइ मेपिं सुनानं ध्वये मफुगु थःगु मौलिकताया शैली दु। थन नेवाः तसें बास याना वया च्वंगु छेँ त थौंया बिकासशील देशय् मनूतय् निर्माण जुया च्वंगु छेँतथें स्वीत पीत व थथे यक्व यक्व तँतँ मजुसे प्यत जक खः। उकिं नेवाःतय् छेँय् छेँरि, मातँ, च्वत व बँगः धायेगु जक दु मेगु मरुगु खः। छेँया तँ नँ ततः जाः मजू, दनेबलय् धर्लिमय् थिइ धकाः छ्यँ क्वछुइ माः। नेवाःत संस्कृति, कला व तान्त्रिकतां शोभायमान यानाः छेँ दनाः बास याना वया च्वँपिं खः। छेँ निर्माण यायेगु संस्कृतिइ इमि पूर्वजपिनि तान्त्रिकतां जाया च्वंगु देवत्वदु।

छेँ छकवः स्वकवः व न्याक्वः यानाः दनाः च्वनेगु नेवाः संस्कृति खः। छेँय् दथु अंगः तयाः निद्या याइ। छेँ चिखाकाः दनातःगुलिइ दथु अंगया थासय् कवः थाँ त थनाः कवः कवः पिकयाः निद्या यानाः तःगु दु। थाय् चिक्या जुयाः छेँ निद्या याये मजियाः छ्‌या जक याना तःगु नं दु। छ्‌या या

छेंय् पलाः छिना जुइबलय् छें दिन दिन मीं । स्वयाया छेंय् च्वने मज्यू ल्वगित छह्म छह्म ल्वनि मखु धाइ ।

छें दनेत उगुथासय् चा म्हुया कयाः जोशीया थाय् वनाः तू मतू स्वयाः जग म्हुइ । नाग दुगू थासय् छें दने माल धाःसा नाग पिहाँ वना च्वनी ब्लय् लाकाः जग स्वनाः पूजा यानाः भ्यारा स्यानाः हिंखुइ । नागया म्ह्यय् लाकाः जग थनाः छें दने मज्यू, भिंजुइ मखु, छें दुना वयेयः धाइ । लः घः-चा (कलश) थनाः नागयात बासस्थान बियाः जगया प्यखेलं पसूकाः हिनाः जुइत लं बिइमाः धाइ । नाग मरुगु थासय् छें दनेगु जूसा लः घः-चा स्वनाः द्यःथाय्यागु चा (म्हय्‌पि द्‌वंया चा) याह्म, लुं, वह बाय्, सिज याह्म नाग दयेकाः तयाःजुइत लँ बियाः प्यन्हु लिपा जग थनाः छें दनी ।

छेंय् गुलि जातया सित तयाः दना तःगु दु व फुक्क नाग नागिनी या व चाया बस्तुत इमिगुहे मिया रुप यानाः तयातइ । पूजाया सफुति व ल्वहं हितिया ल्वहं पौलय् बिभिन्न मुखया नागतय्‌गु उल्लेख दुगु व छेंय् छेंय् उज्वःगु ख्वाः दुपिं नाग नागिनी यानाः थाँत थना निना दिकाः धलिंत व मूसित व्वया तगुदु ।

छेंय् दक्वले क्वय्‌यागु तँय् छेंधो दिना च्वंगु जुयाः अनयात छेरि धाः गु खः । छेंरिइ मूलुंखा छुनाः वया निखे तिकि झ्याः व लुखा तयाः दथु अंगलय् व दुने अंगलय् लुखा तइ । दुने अंगः या लुखा चुकय् वनी । दथु अंगः मरुगु छेंय् छेंरियाः दुने फुक्क खनेदु । छें चिखा थाय् मूलुखा छ दुवाः जवः छुना तःगु दु, तः खागु छेंय् मूलुखा छुनाः निखे छपाः छपाः यानाः निपाः तिकिझ्याः तयाः स्वदुवाः यानातःगु दु । तिकिझ्याः मतसे बःपाः झ्याः नं छुनातः गुदु । बःपाः झ्याः धयागु नं तिकिझ्याः हे खः । झ्या बःचा पायेकाः छुइगु जुयाः बःपाः झ्याः धागु खः । बः पाः झ्यालय् तँक्वपु (धलिंग्वः तँः तँ तयाः) लायातइगु झ्याः पिनें चिपाः खने दुसां दुने त.पाः जः दु । आगं

छेँय् द्यः छेँय् व देगलय् तिकिइयाः व्हःया निपा ग्वालि खापाः या मूलुखा छुनाः निखे तिकिइयाः तयाः व देगलय् चिची पायेकाः द्यः इयाः तयातइ । इयाः पातय् द्यः बाय् द्यःया ख्वाःपाः तयाः तइगु जुया, द्यःइयाः धाःगु खः । द्यः इयाः यात याकुं इयाः धायेगु नं याः । अप्वः तःखागु छेँय् मूलुखा, तिकिइयाः छुनाः लुखात तयाः न्यादुवाः याना तःगुदु । छेँरिइ अंगःया कुंकुनय् सिंह बुट्टाया ल्वहं तयाः पिने खने दयेकाः अंगः दनातइगु सिंह बःलाः थें अंगः बःलाःगु अर्थ खः ।

"लुखा" श्व खँग्वः या न्ह्यःने यागु आखः ग्वः "लु" या अर्थ लुगु व ल्यूनेयागु आखः ग्वः "खा" या अर्थ खागु खः । थ्वफुक्क खँग्वःया चीहाकः जुयाः अपूकथं लुखा जुया च्वंगु खः । नेवाःतय् ह्यागुलि सनँ आखः ग्वः स्यंकाः चीहाकायेकाः व अःपुइकाः नां कायेगु याइ । मूलुखा यात दथुइ लाकाः छुइ । छेँय् लुखा व इयाःत छुनाः दथु लुखायात महत्व बियाः मूलुखा धकाः व लुखां दुहाँ पिहाँ जुइ । दथु लुखायात मेमेगु लुखा व तिकिइयाः परिवारया मूम्ह याना: छुइगु जुयाः मूलुखा धाःगु खः ।

मूलुखाय् मि व्हाना व्हाना छ्वयाः दना च्वंगु यानाः इवःलाक्क गं धानाया न्यागः गं खने दयेकाः ववथाचा पतिकं छपु छपु खड्गचा म्हुयाः न्याह्म न्याह्म यानाः नागं कुइकाः बाय् कवँ छ्यँ तयाः द्यःकुं कयाः (अजिमा द्यः तया) निखें सिखवाः दुपिं जीवप्रात नाग बिलि कयः च्वाल्ल म्ये लुइकाः चु (च्वः) पिकयाः याकुं बुट्टा कया तइ । मूलुखाया च्वय्पाखे निखे चु पिकयाः निखेया मा (तस्वा) नाग नागिनी यानाः बुट्टा पिकयाः छखेया मा क्वय् अजिमा द्यः मेखेयागु मा क्वय् आजु द्यः बाय् निखेया माय्सं कलश तयाः व द्यःपाः तया, तइ थथेहे मूलुखाय् नाग नागिनी हिनाया बुट्टापिकयाः मूलुखा फुसय् स्वह्म व न्याह्म अजिमा द्यः तयाः नागं कुइका तइ । न्याह्म अजिमा द्यः तयातइपिन्त पंच कुमारी धायेगुयाः । मूलुखा फुसय् कलश नं तः । मूलुखा फुसय् आजुद्यः बाय् अजिमा द्यः तल धाःसा छखे लुखाया मावय् कुह्मः द्यः

व मेखेयागु माक्वय् कुमारी द्य:,[२] मूलुखा फुसय् कुह्म: द्य: बाय् कुमारी द्य: तल धा:सा मूलुखा क्वय् निखेया माय् आजु अजिमा द्य: तयेगु याइ। मूलुखाया निखे माक्वय् सिंह व सिंहिनीया बुट्टा पिकया: तयात:गु व भिद्य:तनं तयात: गु खने दया च्वंगुदु। थथेहे याना: ध्वाखाया मूलुखा तनं छुना त:गुदु। ध्वाखाया मूलुखात खड्ग आकार वयेका: छुना मि थीगु गुलि ग्यानापू उलिहे खड्गया धारं कीगु त:सक ग्यानापू। खड्गया निखें धारय् सिख्वा:या जोव याना: नागबिलि कया: च्वाँल्ल म्ये लुइका: ह्य कुचुसे वंका तइ।

द्य:या मूलुखाय् खौपा: तया: ध्वाखा याना: छत्र कुइका तइ। खौपा: यात तोलं धया च्वन। द्य: या मूलुखाया निखे स्यांगिनी ब्यांगिनी तया: बाय् ल्वहं या सिंह व सिंहिनीयात द्वारपाल याना तइ। स्यांगिनी, ब्यांगिनी, सिंह व सिंहिनी यात आजु अजिमा द्य: माने याना त:गुदु। लायकू छेंया मूलुखा सिंध्वाखा, लुँ ध्वाखा याना व द्य:तय् लुं व वह्‌या ध्वाखा याना: छुना त: गुदु। लायकू ध्वाखाया पिने निखे ज ख: तत:धिक: याना: ल्वहं यापिं सिंह व सिंहिनी यात द्वारपाल याना: तुतिइनं सिख: या बुट्टा पिकया चिना त: गु दया च्वनी। ये लायकुलिइ सिंध्वाखाया पिने निखे ज: ख: या सिंह व सिंहिनी यात मन्त्र याना नागपास तया: त: गु थ्या सफूतिइ थथे उल्लेख दु–

"सं ७८३ मार्ग शिल बदि १ खोपस दल न्हृपाङा ।। तवदेव रस तया नाख पास तया सिंह खोपस कया श्रो ह्या ।।"[३]

मूलुखाया च्वय् माय् व क्वय् लुखा खलुया निखे ग्वालि प्वा: म्हुया: निपा ग्वालि खापा छुना: मूलुखाया निखे या मा च्वय् क्वय् व दथुइ याना: स्वंग: कलश तया: ना: ग्वलय्‌नं तया तइ। मूलुखाय् थचुकुनं छुना त: गु दइ। खापा धिना: पति दुछवया: थचुकु क्वकया व थछवया चुकु तइ। मूलुखाया खापाय् निप्वा: मिखा प्वा: न्ह्याय्‌प्वा: खना: क्वँय्‌प्वा: यात म्हुतु

ल्वा: याना तइ । अथेहे निपाखापाय् ग्याना पुइका: ततः ग्वयेक: मिखा कंका: माता: ग्वयेगु निपा खँमा छुना: क्वँय् ल्वा: ऽात म्हुतु ल्वा: याना तइ । खँमा ह्यालुका: छुना तइ । माता: मग्व:से खापा तिनातइ बलय् निपां खँमा निखे फहिला: निखे थस्वया: चवनीगु निप्वा: न्हाय्प्वा: जुल । मूलुखा धयागु स्वपु खड्ग छ:, उकिं मूलुखा दुवालय् निखे निग्व: मा थना: दथुइ ना: ग्व: छुना: छखेया माय् आजु द्य: मेखेया माय् अजिमा द्य: तया: दथुइ ना: ग्वलय् कलश तया: द्य: याना तइ । मूलुखाय् कलशयात न्ह्यांगुलीसनं कया: छ्यली । आंग छेँय् व द्य: छेँय् खड्ग यात ना:ग्व: याना: निखे मिखा कंका: दथुइ खड्ग या बालाच्व: पिकया: ज्वाला ज्वाला थिका तइ । आगमय् व नास:द्य: थाय् धकिं तया: तइगुलिइ मूलुखा याना: निखे निग्व: मा या निपु खड्ग दथुइ ना:ग्व: या छपु खड्ग याना: स्वपु खड्ग चवया: खड्ग पतिकं मिखा कंका:, ख्या: व कवँ तया त:गु खने दया च्वंगु दु ।

मूलुखा, तिकिझ्या: व लुखाया बा: बा: तक्क अंग: दना: निकु स्वकुति पाका: अंग: सरह: याना: माक: चात (सिंत्वा:) तइ । अले अंग जुच्छिइ जुच्छिइ ब: धलिं तया: पिने खने दयेका: माकचिया व धलिया सा: ल्वा: ल्वालय् लाका: किं ताना: ब: धलिं यात अंगलं पिहाँ वयेमफेयक कतिक्क ज्वंकी । अननं अंग: दना: थाहाँ वया: छेँ दत जायेका त:गु दु । सिं त्वा: या ख्वा: ख्वालय् माक:चिया ख्वा: याना तइगुलिं माक: धा: गु ख: । अंग: अंग: लय् ब:चा ब:चा ह्याक: याना: धलिं तया तइगुलिं ब: धा:गु ख: । ब: धलिमय् नाग नागिनी याना: बुट्टा पिकया: न्ह्या:ने मूलुखा, लुखा व तिकिझ्या: निखे थस्वका: मनूद्य: यात नागं कुइका तइ । अंग: पिने माचिकं अप्पा छखे पाखे ह्यासुचा न्हाइ त:गु लिइ थुना छब: छब: तया: तिका: बुने दुने चा तया: कचि प्पां: छेँ दनी । दाँ ह्यचायेकेत कचि अप्पा तया: छेँ दना त:गु मखु, लायकू छेँहे नं कचि अप्पा तया: दना त:गुदु। न्हापायापिंके ज्ञा दु । पुलां पुलांगु कचि अप्पा त त:पा: लखं मनं माचिकं अप्पा या ख्वा: सिंज: थे य:चुपिचु बाँला: । अंग: पिने छव: छव: माचिकं अप्पा तया: दनीगु जुया:

वा मकासे दनी। वा मकासे दनीगु अंगः ब:मलाइ धका: छेंय् कचि अप्पा तया: अंगः दनीगु ख: ।

कचि अप्पा तयाः दना त:गु अंग: क्वंनिसे च्वथ्यंक छधी, बज्रलेप जुया: छें त:सकं बल्लाः। माचिकं अप्पा पिने छ्वः छ्व: दनीगुलि ब: धलितया अंग दना च्वय् अंग: या भार क्वय् गनं छथाय् मलाकूसे फुक्क भार ब: धलिमय् लाका: ब: धलिमं अंग: जुचिछइ जुका: माचिकं अप्पाया अंग:यात कत्तिक ज्वंकातइगु ख: । उकिं अंग: च्वय् या भारं क्वय् गनं अंगः भ्वरिखाना वइगु भय मरु। ब: धलिमं च्वय् अंगलय् थचावइगु पं। छें पुलां जुया: गनं अंगः भ्वरिखाना व:सां अंग भिके अ:पु थाकुमजू, अंग दुना वइगु भय मरु। पुलां पुलांपि दक:मि नायः पिसं अंगः भिकेत मा अप्पा प्वले बलय् स्या: चाया: अप्पा छक: भारावक वयेय: धाइ। मूलुखा लुखा व तिकिझ्या:त निखे चु पिकया: छुना: क्वपु बाय् त क्वपु तया: त्वपुया तइगुलिनं अंग: यात तिव: बिया च्वनी।

अंगः या द्य:ने प्यखेलं निखे पाखे धलिग्व: तइ। थथे धलि तयेगुयात नस तयेगु धाइ। अले दथु अंगलं न्ह्य:ने व ल्यूने यागु अंगलय् धलित दिका: कुछि कुछि पाका: ज्वया: पिने अंगलय् धलि ख्वा: त झ्वः झ्वः खने दयेका: सिं ख्वा कवं ख्वाः व बेताः या ख्वा:पाचात तया तइ।

अंग: यात दुने पिने लाका: धलि धलिमय् किप्वा: खना: किग्वः कथा चुकु ताना चुकुया च्व: प्व: पिकया: दथु अंगलं न्ह्य:ने व ल्यूने या अंग:यात ज्वंका तइ। चुकु पिने खने मदयेका: ताना त:गुयात दूचुकू धाइ। चुकू धयागु क्वय् छा सियागु ताना तइ। नस धलि तया: त त: पुगु चुकू ताना: पिकया: नस धलिमं अंग:यात ज्वंका त:गुयात तानं कसे यानात:गु धाइ। थथे तानं कसय् याना: अंग: अंग:यात ज्वंका: त: भ्वखाय् ब्वल धा:सानं छें पाता: जुइक मवुनीगु याना त:गु ख: ।

अथेहे जग थाहाँ वया: गा:म्हुया त:गु ईल्वहं लाया: माथाँ थाँया सा: सा: लाका: थना: म्यथ तया: निना विका: ज्यास: पिकया: कुता: तया: ज्यास: तोगु बाय् फल्चा बाय् सत: पिकया त:गु दु । ई ल्वहं त माथाँ थाँमय् थचा: वइगु पं । ई ल्वंह तय् सिहया बुट्टा पिकया तइ । माथाँ थाँ त नाग नागिनी या बुट्टा तया: थना: सिंहमुख व गोमुखयाना त:गु खने दु । माथांत व निना: सिंसि यागु थना तई । मनू त फल्चाय् पयतुना च्वंवइ । प्यह्म मनूतया: खंल्हाकी बलय् फल्चाय् मुनी । द्य:या जात्राय् यँमाद्य: त फल्चाय् व सतलय् ब्वयेहइ । मनूत फल्चाय् व सतलय् च्वना: द्य:यात देवा व दलूं चयाका: च्वं वइ । फल्चाय् फल्चाय् द्य:त नं स्वना त:गुदु । थन यँय् थाँमू दबुलिइ व चिकंमू दबुलिइ वास्या: द्य: स्वना त:गुदु । वास्या विनि वास्या: द्य: थाय् वया पुई हा: वइ । वास्या: द्य:या थाँमुलिइ प्याँकि जक ताना त:गुदु । थाँमूलिइ वास्या: द्य:या थाँमू त:ग्व:, चिकं मुलिइ चिग्व: । वास्या: द्य:या थाँमूया नामं त्वा:या नां थाँय् मू व चिग्वगु थाँमूया नामं चिकंमू जुया च्वंगु ख: ।

मूलुखा धयागु अजिमा द्य:या अभिन्न अंङ्ग आजुद्य:यागु ख: । उकिं मूलुखा सिं ब्हाना ब्हाना छ्वया: दना च्वंगु आजु द्य:या रूप गंधाना बाय् कवँ छयँ तया: खड्गचात म्हुया: निखे पाखे सिं खवा:या जीबयात नाग बिलि कया: च्वाल्ल म्येलुइका मूलुखाया खलुयात बेता: याना: उकिइ द्य:ने निखे पालि बुट्टा पिकया: बाय् निखे द्य:पा: यात पालि याना: निग्व: तुति मा थना: तई । आजुद्य:या निपाल्हा: निखे ब्वयेका च्वंगु या मूलुखा च्वय् निखे चुपिकया: मिं चया:गु दुट्टा याना: व अले ना:ग्व: या दथुइ च्वँगु कलश यात पात्र छ्वला याना: फयाच्वंगु व मेगु ल्हातं प्वस: कायेगु मुद्रा ज्याना च्वंगु निपा ल्हा:या निखे म्हगलय् चुल्या पिकया तइ ।

आजु द्य:यात लुखाया निखे माया क्वय् लुखाखलुइ सिंह सिंहिनी बाय् कलश यात नाग नागिनी याना: तुतिइ कलिल बाय् घंगला न्ह्याका: च्वय्

निखे पाखे चु पिकया: मि चया: बुट्टा याना:, म्हगलय् निखे चुल्या पिकया नाग नागिनीया बुट्टा ल्हातिइ चुरि न्ह्याका:, चवय् पाखे निखे सिं खवा:या जीवयात नाग बिलिकया: च्वाल्ल म्ये लुइका: निखे न्ह्यय्पनय् नाग नागिनी या तिसां सुइका:, ना:ग्वलय् क्वय्या कलश यात नाग नागिनी याना: सिंख: मालं क्वखायेका: त:गु ख: । मूलुखा चवय् गं घाना बाय् कवँ छ्यँ तया: आजु द्य: या छ्यँ या तिसा याना: खड्गचा म्हुया किंकिपा ज्वांय् ज्वांय् तिका त:गु ख: । किंकिपा धयागु खड्गया प्रतीक ख:। द्य:या मूलुखाय् खौपा तया तइगु आजु द्य:यात मतू पुइका त:गु ख: । मूलुखा बुवा: तान्त्रिकतां भय् बिना च्वंगु काष्ठकलां जायाः बाँलाः । काष्ठ कला यात देया तिसा धाइ ।[४]

नास द्य:या धकिलय् गंचा घानाया बुट्टा तया: मूलुखा चवयातई । "नृत्येश्वर" धयागु पूजाथ्यासफुतिइ आजु द्य: यात धयातगुदु–

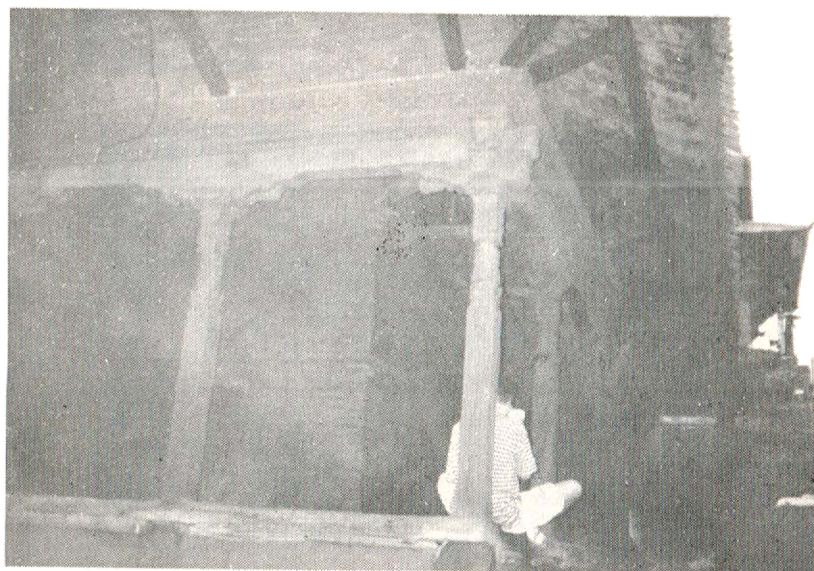
महानृत्येश्वर भैरवाय
शक्ति सहिताय नमः ।।[५]

गृह प्रतिष्ठा धयागु छगू पूजा थ्यासफुतिइ मूलुखाया निपा खापायात शक्ति सहितया आजु अजिमा द्य: धयात:गुदु ।[५] थथे जुया नेवा:तय् छेंया मूलुखाय् मिचया:गु बुट्टा पिकया छपा खापाय् क्वँय् प्वा: खना: दुने खओ प्वा: तया: मेगु खापाय् खग्वलय् खओ छुना: छपा छपाया निपा ग्वालि खापा छुना तइ । क्वँय्नं खव तयेगु व चायेकेगु यानातइ । खग्व तया: खओ छुना तगु: छपा खापा आजु द्य: व खओ प्वा: छुनात:गु छपा खापा अजिमा द्य: ख: ।

उकिं न्हूछेंय् दनीबलय् मूलुखा छुना: मूलुखाय् द्य: पूजा याना: सिंक: मि दकें: मि ज्यामि सुयात घा: पा: मजुइमा धका: भ्यारा स्याना: हिखुइ । मूलुखा छुना: हि मखुल किं द्य:या दोष दया अप्रिय घटना जुइय: धयागु बिश्वास दु । बुँग द्य: जनबाहा द्य , व स्वपय् आजु द्य:या जात्रा याइ बलय् द्य:ग्रात खतय् तया: पुजयाना: खतँ मनू मनयेमा: धका द्य: मालय् आजु द्य:

यात भ्याय्चा स्याना: हिखुया: प्यचा: घचालय् हिम्हुकोगु मनूतसँय् स्वया च्वंगुदु ।

आजु अजिमा धयापिं बुरा बुरि त ख: । मनूत त:सकं बुरा बुरि जुल कि धुसिलुइ, मानसिक शरीरिक कमजोर जुया: लुगु लुगु खाइ, पिहाँ जुइत ल्हा: ज्वंका: जुइमा: । थुकिया रूप मूलुखायागु ख: । उकिं मूलुखा यात च्वय् पाखे निखे चु पिकया व क्वय् पाखे निखे मूलुखाया खलु पिकया: छुना: दुने अंगलय् बुचु बा: तइ । दुचु बालं मूलुखाया चु पिकयात:गुया निखे सित्वालं ज्वंका तइ । थथे ज्वंकातइगुयात ता: कया त:गु धाइ । ता:या ख्वा: ख्वालय् भ्याय् या ख्वा:तया तइगु जुया: भ्या:सि धा:गु ख: । मूलुखाय् ता: कया तइगु पिने अंगलय् च्वय् पाखे निखे खने दयेका: क्वय् पाखे निखे पालि बाय् द्य:पा: तया: खने मदयेका त:गु दइ । धुसि लूह्म मेपिं स्वया: चोधिकइ । उकिं मूलुखा चिजायेक छुना: मनूत दुहाँ पिहाँ जुइ बलय् मूलुखाय् छ्यं क्वछुइ मा:गु याना तइगु ।

द्य:या प्याखंनय् आजु अजिमा द्य: त धुसि लुया लुगु लुगु खाना च्वनी । मनूत द्य:या निखे च्वना: ल्हा: ज्वना तइ । आजु अजिमा द्य: तय्त कवं छ्यं या तिसा तीका त:गु ख्वा: पा: पुइका ज्वांय् ज्वांय् किंकिपा छुका: लुतिइ सिख्वा:या कलिल बाय् वंगला न्ह्याका: ल्हा:तय् सिख्वा:याहे चुरि बाय् कल्या न्ह्याका: व बाजु न्ह्याका: नाग मालं क्वकायेका: ज्वांय् ज्वांय् तिसा तीका तइ । आजु अजिमा द्य: त खाना: घगला छिरि छिरि स: वया: छ्यंनय् किंकिपा फिरि फिरि सनाच्वनीगु द्य: तय् रूप मिं छ्वया दना च्वगु खड्ग या रुप ख: ।

द्य: प्याखं पित हइबलय् मनूत लँय्लँय् दना: द्य:या खड्ग भाग्याना: स्वयाच्वनी । छेंय् छेंय् नं ख्येँ सगं तया: द्य: तय्त पूजा व्यू वइ । द्य:प्याखं हइका च्वंथाय् मनूत म्व:म्व जुइक स्वया च्वनी । प्याखं हुइके सिधयेका द्य:

तय्‌त पुज्याना: प्व:स: बिया प्याखँ स्ववइ च्वंपिन्त द्य: खल:तय्‌सं दालाय्‌ सम्ह्याय्‌ बजि तया: प्याखँ स्व:वया च्वपिं मनूतय्‌त उइ वइ। मनूत स्येसगं तया: गुलिस्याँ फँ, दुगु, प्व:स: बिया: द्य:या पूजा या:वइ।

मातँ

धलि त नाग नागिनीया सिख्वा: कवँख्वा: व बेता:ख्वा: याना: ज्व: ज्व: ब्वया: सिह् त मिं छ्‌वया: सँ जिग्रिङ्‌ च्वंगु अंग: जुचिछ मिच्या:गु बुट्टा पिकया: छिना त:गु दँचि अप्पा, न्याकुं चाअप्पा व तुंचा अप्पा ज्व: ज्व: तया: अंगलं पिकया: दना: बास्तु कलां जायेका: व अथेहे मिच्याना: दना च्वंगु अंगलय्‌ अनेगु बुट्टा पिकया: काष्ठकलां जायेका: छेँरि व मातँ सी दयेका त:गु लि छेँया शोभा ब्यू। थथे बुट्टा पिकया तइगु यात पकू (कार्नेस) धाइ। नेवा: त नाग नागिनी याना: धलि लाया त:गु लिइ ववलापु तया: चा लाया: ह्याउँक सौचां (सियूचां) बँथिला: त:गु छेँय्‌ बासयाना: व च्वय्‌ धलि:तसय्‌ कुइका च्वंगुदु। आजु अजिमा द्य: तय्‌त गनं नागं, गनं बेता: व गनं कवँ छ्यँ आसन याका: नागं कुइका त:गुदु।

मातनय्‌ तिकिझ्या: तइ। तिकिझ्या: धयागुलिइ छपातंचाकला:गु, प्यकूला:गु, स्वकूला:गु, ईत बुट्टा यागु, स्वां पव: पव: यागु व थो थो कथं बुट्टा यागु ज्व: ज्व: ह्व: ह्व: याना: ववपय: बुट्टा पिकया: ना:ग्व: छुना: झ्या: दयेका तइ। ना:ग्व:यात न्हाय्‌नं धा:। देशय्‌ मरु झ्या: सूर्यमुखि झ्या:, कवँ झ्या:, म्हय्‌खा झ्या:, सतकोणया यन्त्रया झ्या: ख्वपय्‌

भंल: द्याः थें ज्याग् अने अनेगु तिकिद्याः त छुना तःगु दु। द्याः ह्व: द्वः द्व: तया: द्याः तिनाः दयेकाः छुना: दुने छुं खनेमदयेक किना: तःगु जुयाः तिकिद्याः धाःगु खः। तिकिद्याः धाइगु या अर्थ नं थथेहे खः। द्याः छुनाः किना तइगुलि पिने तिकिद्याः व्हत दुने छुं खने मरु, दुनें घाःसा पिने फुक्क छर्लङ्ग खने दु। थ्व तिकिद्याः या विशेषता खः, मेगु उद्देश्य गोप्यता खः। छेंय् दुनेया गतिविधि गोप्य जुइ माः, पिनेया पिन्त सोके बिइ मज्यू। उकिं नेवाः तय् छेंय् तिकिद्याः छुइगु खः। तिकिद्यालं दुने जःदु फय् पं धयागु मरु।

द्याः खँग्व: या अर्थ मचा खः। लाखय् प्याखँनय् द्यालिचित लाखय्या मचा धया चवंगुदु। मचां मां बौयात दुःख बीगुथें लाखय् प्याखँ-हइ बलय् द्यालिचां लाखय् यात हायेकाः दुःख बिया चवनी। उकिं तिकिद्याः धयागु मूलुखा व लुखाया खवाः वयेकाः व चीपाय्का चवय् व क्वय् निखे ताः कयाः ज्वंकाः छुना तइ। तिकिद्यालय् मूलुखा व लुखा-यागु मि चयाःगु बुट्टा यानाः तिकिद्याः या खलुइ द्यःने निग्वः मा नाग नागिनी यानाः द्यःपाः यात पालि यानाः तइ। तिकिद्याः चवय् अजिमा द्यः तयाः द्वःलाक्क गं घानाया बाय् कवँछ्यं यानाः खड्गचा म्हुयाः निखे चवः पिकया: सिख्वाः या जीव यात नागबिलिकयाः चवाल्ल म्ये लुइकाः ब याकुंवुट्टा कया तइ। तिकिद्यालय् न्हाय्, म्हुतु, मिखा यानाः बुट्टा पिकयाः नाःग्वः तयाः उकिइ चवय्, क्वय् व दथुइ यानाः स्वंग कलश तया तइ।

मातं धयागु छेंया मागु (मूगु) तं खः। छेंया मागु तं जुया अन मां तिकिद्याः (मू तिकिद्याः) छुइ। मूलुखाया चवय् लाकाः तिकिद्याः छुनाः तइगु मातिकिद्याः खः। छें ग्वः पाः द्याःया यायेगु खः मातनय् वः पाः तिकिद्याः छुनाः चवतय् वहे खतं द्याःपाः तयाः बंगलय् द्याः या छेंकवः पिकाइ। छेरिइ मूलुखा व लुखायात नापं द्याःपाः या ल्याः

तयाः तिक्किइयाः त छुइ। छपा इयाः या छेय् मातिक्किइयाः छपाजकं छुइ। स्वपा इयाः या छेंय् मातिकि इयाः छुनाः वया निखे मेगु निपा तिकिइयाः तयाः स्वपायाइ। न्यापा इयाः या छेंय् मातिकि इयाः छुनाः वया निखे निपा निपा याना: प्यपा तिकिइयाः तयाः न्यापा याइ।

इयाः ज्व: लाका: छुइ मत्यः, बिज्वः यायेमाः। ज्वः इयाः स्वयाः पिहां वने मत्यः, ज्या सिद्ध जुइ मखु धाइ। थ्व धाःगुया अभिप्राय: छेँ दँगुया अङ्ग मिलेमजू धाःगु खः। उकिं नेवाः तय् छेंय् छपाः, स्वपाः व न्यापाः इयाः याना: छुनाः तइ।[६] लुखा व इयाः छुना तइगु मिले मजूगु छेंय् पिने अंगः या ख्वालय् ध्वाखाः (खड्ग) या बुट्टा पिकयाः लुखाः व इयाः पाः खाका तइ। गुलि छेंय् ला पिने अंगलय् ग्वाखें प्याः तयातइगु लुखा व इयाः या ल्याः खः, ग्वाखेंप्याः खड्ग या प्रतीक खः। छेंय् लुखा व इवाः छुइगु कथं आजु अजिमा द्यः या गालय् छह्म, स्वह्म व न्याह्म द्यः याना: स्वना तइ। द्यः स्वंगू मखुथे जुल धायेवं द्यःया अङ्ग पुरे जुइ मखु।

द्यः गालय् द्यःया आपालं मे मेपिं द्यः त नं खने दया च्वंगु दु। थुज्व.गु थासय् न्हापा द्यः स्वना तःपिं मू द्यः दया च्वनी। मू द्यः तय्‌त माचाछि द्यः नं धायेगु याः। अन मेमेपिं द्यः दुपिं फुक्कसितः मू द्यः या परिवार धाइ। आजु अजिमाया द्यः पुज्याना न्यायेकेगु यक्व सीगु व सनाःगुत दु। द्यः थाय् वना: गुथिया पूजा यानाः च्वनी पिनि मू द्यःया छगः, व स्वंगः थापिं स्वनाः द्यःयात पुज्याना च्वनी। न्यत मरु अजिमा द्यःया पूजा याना: न्यायेकेगु आपालं गुथि त दु। गुलिला अजिमा द्यःया माचाछि द्यः पुज्याना: न्यायेकेगु सीगुथि दु। माचाछि द्यः पुज्यायेगु धका: मूद्यःया मू पूजा जुइ, पूजा सिधयेका: अन दुपिं मेपिं फुक्क द्य: तय्‌त पुज्याइ। न्याह्म द्यःया न्यागः थापिं स्वनाः पुज्यायेगु तान्त्रिक गुप्त पूजाल दु।

मां तिकिइयाः व तिकिइयाः या बाः बातक्क अंगः दना: अले नाग

नागिनी बट्टाया ब: धलि अंगलय् छचाखिलं हिनाः न्ह्यःने तिकिझ्याः व मातिकिझ्या: निखे थस्वका: नाग नागिनी या म्हुतुं मनू द्य: त पिकया: नागं कुइका त:गु दु । अन अग: दनाः थकया: नित जायेका: नस धलि तयाः धलि त ब्वया: धलि स्वा: स्वा: खने दयेका: तान कसये याना: मांतिकि-झ्यालय् क्वपु तया: त्वपुयात:गु दु । निखेया तिकिझ्याः त चिपायेका: छुइगु जुया: तँ क्वपु लाया: दुने झ्या:पा:यात तपायेका त:गु दइ ।

मां तिकिझ्या: धयागु आजुद्य:या अभिन्न अङ्ग, अद्वय रूप अजिमा द्यः यागु ख: । "गृह प्रतिष्ठा" धयागु पूजा थ्यासफुतिइ मां तिकिझ्या: यात अजिमा द्य: धयात:गु दु ।[७] गुंइ माजु द्य: (गुंइस्वरी), माजु जय् बागिस्वरी द्य:, भिंद्य:, नासः द्य:, सिथिद्यः, जनबाहा: द्य:, मांकां द्य:, पाला: द्य: व बुँग द्य: थेंज्यापिं नेपादेया थ: मौलिकताया सम्ह्यय् तया: पुज्याये मा:पिं द्यःत ख: ।[८] आजु अजिमा द्य:त अद्वय एक रुप जुया: लँपु (न्हवं) छाइ बलय् द्यः प्वाथय् दयेका: मचा बुइका:, सिसा पालु इनाः, ब्यंका: जानकाः वहे छह्म द्य: यात: त:धी जूगु ल्या: कय्ता बिया: (बुस्का) ई यानाः बारा: तया: मिजँ मिसाया निताँ कर्म खंका: पूजा यानाः ख्यें सगं[९] बियाच्वंगु दु ।

मनूतसँय् आजु अजिमाया भिन्न रुप गुइमाजु द्य:यात: भिं जुइगु लागि, बागिश्वरी द्य: यात: आख:सयेकेत, भिं द्य:यात व्यापार बृद्धि या लागि, नास: द्य: यात प्याखँ बाद्यबादन संगीतय् नासलं लिके या लागि बुंग द्यः यात देशय् अन्नं दु:ख मजूइकेत: जनबाहा: द्य: यात रोग हरे जुया आयु ता:हाकेत, मांका द्य: पाला: द्य: यात रक्षाया लागि व अथेहें आजु अजिमा द्य: यात माने यानाः च्वंगुदु ।

मांतिकि झ्या:या फुसय् द्य: कुं कया: त:ह्य अजिमा द्य: यात निह्म मनू निखे स्वया: च्वं स्याना च्वंपिनिगु ह्यया द्य:ने बाय् कवँ छयँत तया:

पुतु पयतुका: तइ । अजिमा द्य:या निपा: ल्हा: निखे ज्वयेका: खड्ग, पँपा: (ढाल) व मेगु जवगु ल्हातो पात्र खवला फयेका: देपाल्हाती प्व:स: कायेगु मुद्रा ज्याका: प्यपा: ल्हा: याना: त:गु खनी । अजिमा द्य: या ल्हातय् नाग नागिनी या चुरि तुतिइ कल्लि न्ह्याका: नागमालं क्वखायेका: छ्यँनय् च.वँ छ्यँ या तिसा याना: किंकिपा छुका तइ । अथेहे द्य: प्याखनय् अजिमा द्यवं निपा: ल्हातिइ नाग नागिनी याना: सिख्वा: या कल्या न्ह्याना: सिख: मालं क्वखाना: तुतिइ घंगला चिना: कवँ छ्यँ दूगु ख्वा:पा: पुया: किंकिपा ज्वांय् ज्वांय् तिया तइ । अजिमा द्य: लुगुलुगु खाना: किंकिपा फिरिफिरि सना च्वनी । अजिमा द्यवँ छपा: ल्हातँ पँपा: (ढाल) ज्वना: व मेगु ल्हातँ खड्ग होका: प्याखं हुइ । अले अजिमा द्यवँ प्व:स: काइ बलय् वहे जव गु ल्हातँ पात्र खवला ज्वना: देपागु ल्हातँ प्व:स: या मुद्रा याना: प्याखँ हुइगु या मांतिकि इया: फुसय् अजिमा द्य:या प्यगा: ल्हा: याना: तइ ।

तिकिइया: इयालय् तँक्वपू तया: व मांतिकिइया:यात दुने अंगलय् बुचु बाहा: तया: च्वय् व क्वय् निखे पाखे माक:चात तया: ता: कया: ज्वंका तइ । मांतिकिइयालय् च्वय् पाखे निखे या कुं बुट्टा व क्वय् पाखे निखे पालि बुट्टा बाय् द्य: पा:चात तया: ता: ख्वा:चात खनेमदयेका तइ ।

द्य: छेँय् या मांतिकिइया: लुंइया: याना: सतकोण या यन्त्र तया: उकिइ दथुइ खड्ग बाय् कलश बाय् अजिमा द्य: तया: त:गु दइ । यलय् नकिं इया: धका: मांतिकि इयालय् नकिं द्य: (अजिमा) तया त:गु दु । नकिं द्य:या कपा: छगलं ह्याउँक सिह्न: पाका तइ । मांतिकि इया:लय् नागँ कुइका: बाय् खौपा: तया: गजू लुइका: छत्र कुइका: त:गु दइ । थथेहे दातातसंय् आजु अजिमा द्य: यात नागं कुइका: व पिने मूलुखाय् खौपा: तया: छत्र कुइका: छाया त:गु दु । छत्र यात नागराज माने याइ । अजिमा द्य:या खौपातय् सिं ख्वा: तया: वया म्हुतुं नाग व नागिनी पिकया: निखे स्वका: अले क्वय् पाखें अजुचाया पुपिं निह्म जन्तु तया त:गु दु । सिंख्वा:

यात छेंपँ व अजुचाया पुपिं जन्तु यात हिति मंगः धाइगु खः। हिति मंगः छगु प्रकार या सिंह व सिंहिनी खः।

थन सिंह धयाह्म जन्तु मरु। कलियुग वयाः सिंह त पृथ्वी त्वःताः स्वर्गतय् वंगु धाइ। सिंह लोप जुया वनीगु खनाः स्वर्गतय् च्वय् व्वयाः वँह्म स्वया च्वया तःगु धाइह्म सिंह या उन तुयूह्म ताःहाकः जुया सुलुक्क वनाः नाग ह्लिपं, मिखात तःग्वः मिं ज्वाला या मिखाफुसि, धुंयात तःपूगु वा, धँवा व लुसि पिकयाः हिं हिं यानाः च्वँह्म सिंहया म्हुतु प्वालं मिं ज्वाला पिहाँ वयाः ह्म छह्मँ मिं छ्वया च्वंगु स्वः स्वः हे तिप्पा नकः वइह्म थे नुगः द्यः ग्यासे वयाः ह्लकुसं तिंतिं स्वाना वइ।

सिंह धयाह्म मिमलः खः।[१] मूलुखा व तिकिञ्चयालय् च्वय् पाखे निखे चु पिकया तःगुलिइ सिंख्वाः यानाः नागबिलि कयाः च्वाल्लः म्ये लुइका तइगु मिमलः खः। मिमलः यातः सिंहराज धाइ। वावयेत फय् वइ, घननन द्यः न्याइ। प्वालाक्क मिं पिहाँ वयाः स्वर्गतय् स्वांल्ल ताहाकया वनी। नागराज धयाः च्वंगु थ्वयात हे खः। आजु अजिमा द्यःया किपाय्ः द्यःतय् तिसा याना तइपिं नागराजया वर्ण मिं व आकाश यानातइ। नागराज यात "बरुण" धयातःगु दु। बरुण धाःगु लः खः। वा फय् वइ बलय् मिमलः जुइगु भय् दु। मिमलः जूथाय् पलखं हे बस्तु क्वयाः नास जुइ, ञ्चौ जुइ। त तःसकं नं न्याँतकि दिन्न मिनाः छुँ जुइन ला धकाः मनूत ग्यानाः "नर्सिंह" "नर्सिंह" धकाः सिंह द्यःयात पुकारे याइ।

मिमलःया दृष्टिगत बिभिन्न दृष्टिकोणं व उद्देश्यं मिं छ्वया च्वंगु यात तान्त्रिक मतँ छेय् छेंय् बिभिन्न प्रकार यापिं सिंह व सिंहनी यानाः काष्ठकलां जायेकाः, अंगः अंगलय् सित तयाः वास्तु कलां जायेकाः, द्यः द्यः थाय् सिंहत तयाः व मनूतय् सिंख्वाः या तिसा दयेकाः तिया तइ। अथेहे न न्यानाः जलाधार जूगु दृष्टिगत सिंह्यात नाग

नागिनी याना: थौथौ कथं नामाकरण याना: बासस्थान बिया: ल्वहं हिति मदिक्क न्ह्याबले नं ल:ह्यायेका त: गु व जलाधार जुया: जलासय जूगु दृष्टिगत तु व पुखू म्हुया जलासय याना त: गु दु। थलय् श्रालुक्वहिति या ताम्रपत्रय् थथे उल्लेख दु "ॐ नम: श्री वज्र वरुण नव् नाग राजय ।। ....जगत् रक्षा उद्धार जुलो ।। ।। श्रेधो बस्तु संवत ५३५ फाल्गुण शुल्कया श्रष्टमि श्रवण नक्षत्र इन्द्रयोग वृहस्पति बार दिन घरि ३ वि २५ मध्याह्न व्यला घरि २७ बि १७ थ्वते लग्न व्यलास थ्वं जलधारा याङा लख हायक स्थापना याङा दिन जुरो .... ।।

थुतिया निमितिन् चतुर्दिग सविधि गस ।। गो मुख नाग ।। मेघ मुख नाग ।। सिंह मुख नाग ।। व्याघ्र मुख नाग ।। मृग मुख नाग ।। भुजग नाग ।। भुजग महावृक्षा नाग ।। भुज खाल नाग ।। बिभागल पदम जलाशय सलिगित ।। शुभम्भु यात ।।३"

बुंद्य: या वंशावलिइ कर्कोटक नागराजया उल्लेख जुया च्वंगु दु। त: पुखुलिइ कर्कोतक नागराजया दरबार या उगु बखतं निसे मनूतसयं इतिहासिक कथं कना वया च्वंगु खं ख:। त:पुखुलिइ न्ह्याखें स्व:सां छखेया कुं खनीमखु कर्कोत नागराजा मनूष्य (वैद्य) यात ब्यूगु लं, भोतं वद्नी कुन्हु सार्वजनिक याना: वया च्वंगु दु। मूलुखा मातिकिइया: व तिकिइया:या बाबा तक्क श्रंग दना: माक: चिया ख्वा: ख्वा: खने दयेका: नाग नागिनीया व धलिमं छचा खिल हिना: श्रंग: जायेकात:गु श्राजु अजिमा द्य:या जँय् जनिचिका त:गु ख: । जनि चीगु जँयात नी बु रा बुरित जँय् जनि स्वताक्क चिना ब:लाका: जुइ । श्रथेहे मूलुखा व मातिकिइया: या जँय् जँय् बाबा तक्क श्रंग: दना: व धलिमं श्रंग:या छचाखिलं हिना: स्वताक्क ज्वंका: श्रंग: बलाका त:गु दु।

मातनय् स्वख्वा: व न्याख्वा:या इया: यात माइया: याना: वया

निखे छख्वा: छख्वा:या निपा: मचा झ्या:त नं छुना त:गु दइ। छख्वा:या झ्यालय् छपा: झ्या हे जक याना: स्वख्वा: व न्याख्वा:या झ्यालय् स्वपा व न्यापा झ्या: झ्व: लावक तया: व्हना: छपा: झ्या: याना: क्वपय: बुट्टा पिकया दयेका: छुना त:गु दु। स्वख्वा: व न्याख्वा:या झ्यालय् दथुयागु छपा: झ्या: प्यकूं ला:गु याना: नाप निखेया झ्या: त फुक्कं ध्वाखा झ्या: याना: ध्वाखा झ्या: पतिकं चवय् पाखे निखे मि मल: यात नागबिलि कया: चबाल्ल म्ये लुइकाया बुट्टा पिकया तइ। छख्वा:या झ्या: त ध्वाखा झ्या: याना त:गु दु। झ्या: झ्यालय् मिचया: बुट्टा याना अजिमा द्य: तया: चवय् पाखे गंचा घाना: खड्गयात म्हुया: झ्या: पा:या ल्याखं सात्रात तया: कलश व स्वांथें याना: बुट्टा पिकया तइगु स्वये बलय् झ्या: पतिकं चवय् क्वय् व दथुइ निखे ज: ख: कलश लाना च्वं वइ। झ्या: पतिकं छग: कलशयात न्हाय् म्हुतु मिखा याना: मेगु निग: कलश तया: ना: ग्व: (न्हाय्) छुना तइ। झ्या:या क्वय् झ्या: खलुइ अजिमा द्य: पुतुं पयतुना चवंगु निखे पुलि व पालिया बुट्टा याना: चवय् निखे निपा ल्हा: ब्वयेका च्वंगु चव: पिकया: ब्वसल यात निखे स्वका: ब्वयेका याकुँ कया तइ। थथे झ्या: झ्यालय् काष्ठकला जायेका: अजिमा द्य: यात ज्वांय् ज्वांय् तिसां तिका तइगु बांला:।

छख्वा: स्वख्वा: व न्याख्वा:या झ्या: पा:चात चिचीपा:। झ्या: पतिकं तिकिझ्या: व्ह:या निखे ग्वालि चव: पिकया त:गु धीखापा चायेकेगु व तीगु याना: जंचुकु तयेगु याना तइ। छख्वा:या झ्यालय् तिकिझ्या: व्ह:या: निपा ग्वालि खापा नं छुना तइ। झ्या: झ्यालय् ना:ग्व:चा छुना तइगुलि छयँ पिकया: स्वये मज्यू। झ्या: दुने पिने फुकं खने दु, पिने दुने छुं खने मरु। छख्वा: स्वख्वा: व न्याख्वा: झ्या: या उद्देश्य नं तिकिझ्या:या थे तुं गोप्य ख:। उज्व गु झ्या: यात गं झ्या: धायेगु या:। न्याख्वा: या झ्या: यात पसुका: झ्या: नं धायेगु या:। पसुका: धयागु ह्याउँगु वचुगु, तुयूगु, म्हासुगु व गारा वाउँगु पंच रङ्गया न्यापु का: पुई चिना तइगु ख:। थ्व न्याता रङ्ग यात पंच तत्व या प्रतीक पंच बुद्ध धया च्वन। बौद्ध मतं

गं इ्या: यात पंच बुद्ध माने यानाः च्वंगु दु । गं इ्या: त छेँय् छेँय् सिवय् बाहा: व बहि या सत: छेँय् तया त:गु खने दया च्वंगु दु ।

बाहा: व बहि धयागु प्रदर्शन स्थल खः, वँय्दसं गुंपुन्हि प्यह्नु न्हयः निसें च्यान्हु यंकं बाहा: बही ब्वइ । बाहा: व बहि पतिकं पुलां पुलांगु सिं, चा, अप्पा, लुँ, वह, सिजः ली या कलात्मक द्यः तय् मूर्ति, हिरामोति, ज्वाहारथ थुनात:गु बस्तु, तान्त्रिक मतं थाना त:गु पौबाहा, चित्र कला, शिल्पकला, न्हापा न्हापा द्य: तसेँय् चवया बंगू, त त: धँपि तान्त्रिक पिसं च्वयात:गु अमूल्य अमूल्यगु, अद्वितीय निलपत्र, तालपत्र, सुवर्णपत्र, ताम्रपत्र, पीतपत्र महात्मे, थु सफू, धर्मिक थ्या सफूत, बाध्य बादन या बस्तु त, कृषि सामग्री, कृषि उत्पादन या बस्तु, घरेलु थाना कापः, लं पर्सि वसः, वसजा:, थल बल मेमेगु आपालं स्वये योग्य जुगू बस्तु त ब्वया: केना तइ । मनूत वया: वाहा बही ब्व:गु स्वया: देया संस्कृति, साहित्य कला व बिकास या अबगत याइ । वाहा: बहि ब्वइ थाय् छुनछुं स्वयेमा: सी बलय् न्यनी धाइगुलि मनूत लुं आखः, वह आखः, लुं हिति; वह हिति, ध्वला हिति, गुं नकिं; त:ग्व: चिग्व: जाकि व अथे सत्य युगया बस्तु स्वया जुइ । त:ग्व: जाकि सत्य युग यागु व चिग्व: जाकि कलि युग यागु धाइगु । त:ग्व: जाकि छग: या जा फुक्क सित नके गा:गु स्व: व: पिं मनू तसेँय् कना च्वनी । उगु बखतय् कुच्छि हाकः गु स:गु वा छ्वपय् भैल: आजु द्य:या थाय् अद्यापि दु ।

थौं कन्हेय् प्रदर्शनी स्थलय् नं बिभिन्न सीके वहगु बिकासया बस्तुत ब्वया बयनी । मनूत वया: अनेगु खँ सीकी । इले बेले थौ थौगु देत जाना: विश्वमेला, विश्वप्रदर्शनी या आयोजना याना: अन थः थ:गु देया कला, विकासया व उन्नतिया बस्तुत बयनेगु याना च्वंगु दु । धात्थें धाये माल धा:सा अन्तर्राष्ट्रिय स्थलय् बिश्वमेला व प्रदर्शनी या व्यबस्था मजूनि बलय वया गुलि खे शताब्दि न्हय: नेपालय् जूइ धुंकूगु खँ थनया बाहा: व बहि ब्वया वइ च्वंगुलि प्रमाणित याना च्वंगु दु । भाषा निभा: स्व. प्रेम बहादुर कसाजु नाप खल्हा बल्हा जू बलय् वयकलं थ्व खं धयादिल ।[10]

चवत

अंगः जुच्छिइ धलि ख्वाः ख्वाः खने दयेकाः दँची अप्पा न्याकुंचा अप्पा व तुँचा अप्पा पिकयाः मि छ्वया चवंगु यानाः बास्तु कला जायेकाः अंगः दनाः मातँ व चवत सी दयेकाः तःगुलि छँया शोभा बिया चवंगुदु । छेँय् चवय् यागु तँ चवत खः । चवतय् सँझ्याः छुइ । सँझ्याः धयागु स्वपा व न्यापा झ्याः व्हनाः छपा यानाः दयेकाः छुना तःगु झ्याः खः । सँझ्यालय् दथुइ छपाः झ्याः प्यकूलाकाः व नापा निखेया झ्याः त खड्ग आकार व गु यानाः तइ । अथेहे सँझ्याःया फुक्क झ्याः त खड्ग आकारहे वयेका तइ । उज्वःगु सँझ्याः यात छ्वाखा झ्याः धाइगु जुया च्वन । सँझ्याःया दथुइ प्यकूलाका तःगु छपाः झ्यालय् तोलं तयाः छ्वाखा झ्याःहे याना तःगु दइ गुलि सँझ्याः या फुक्क झ्यालय् तोलं तया तःगु दु ।

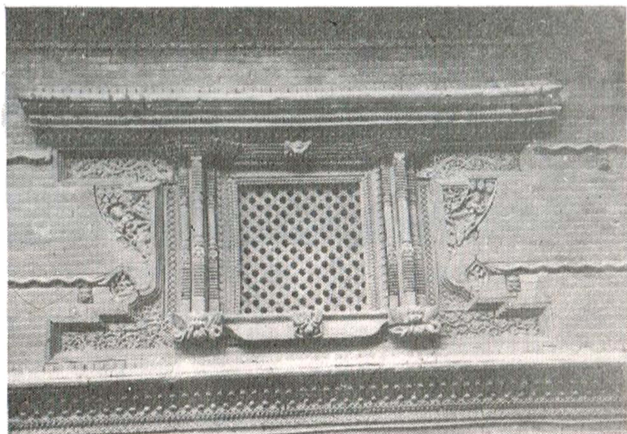
सँझ्यालय् व्हना तइगु झ्याः त फुक्क न्हाय्कं झ्याः खः । उकि झ्याः त ज्वाला न्हाय्कं यानाः नं छुना तःगु दु । ज्वाला न्हाय्कं सुर्द्यःया प्रतीक स्वरुप खः । सुर्द्यः धयाह्म मि व्हाना व्हाना छ्वया चवंह्म द्यः खः । ज्वाला न्हाय्कंनय् सुर्द्यः पातं मि दनाः ज्वाला पिहाँ वया चवंगु खड्ग या रुप झ्याः त फुक्कं मि छ्वया दना चवंगु बुट्टा यानाः छुना तइ ।

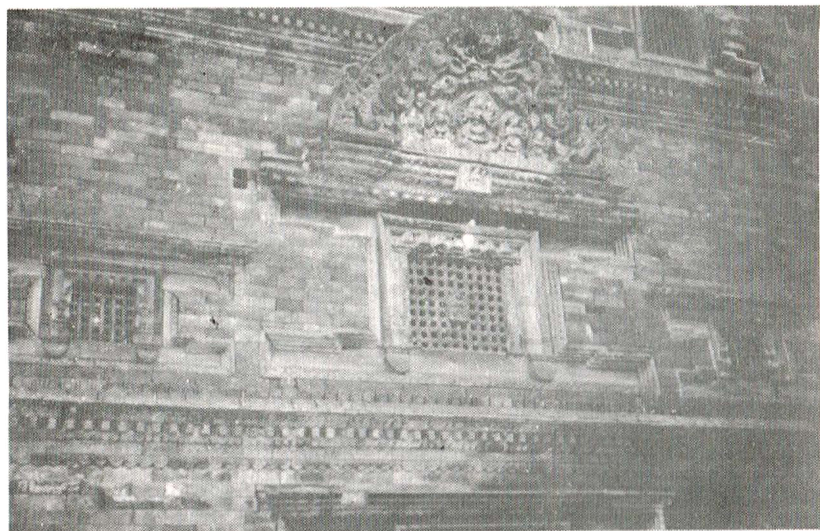
सँझ्याः यात अंगलं पिकयाः बार्दलि थे यानाः, अंग सरह पाचुकाः व ववय् पाखे अंगलं पिकयाः चवय् पाखे भतीचा पिकयाः भेसँलुइकाः

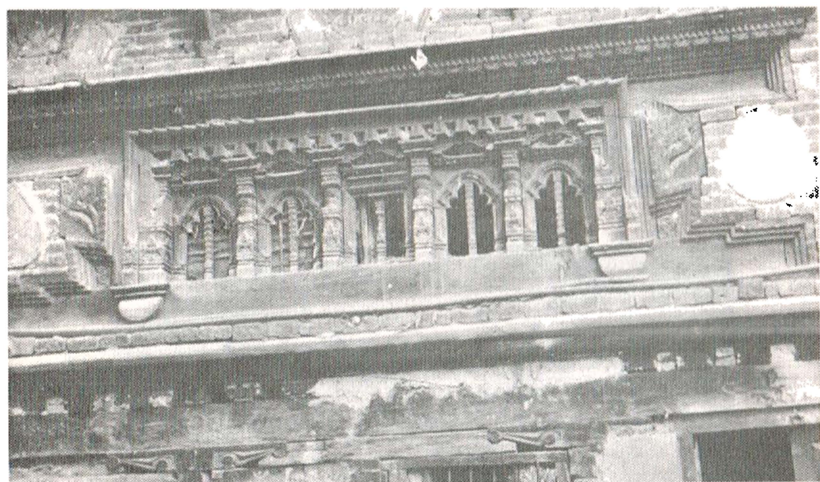
म्व:सुला च्वंगु थें यानाः छुनाः निखे पाखे ८पाः छपाःया न्हाय्कं ङ्याः भंगः सरह याना तइ । संङ्यालय् निखे बाकू (बापाः) ङ्याः चिकातःगु नं दइ ।

संङ्याःया म्वः म्वलय् द्यःकुं कयाः ङ्याः छपातं मि छ्वया च्वंगु बुट्टा पिकयाः ङ्याः क्वय् नं द्यः तया तइ । संङ्याः या म्वलय् छेंग्रा नायः यागु व क्वय् नकियागु आत्मबिम्ब दयेका तइगु जुया च्वन खनी । संङ्यालय् ङ्याः पाः चा त व्हना तःगु ल्याखं ङ्याः ङ्याःया निखे स्वंगः बाय् न्यागः यानाः ङ्याःया मा चात थनाः कलश तयाः स्वांथे याना मि चयाः बुट्टा पिकयाः तइगु न्ह्याग्गु ङ्यालय् स्वःसानं निखे जः ख जः खः कलश लाना च्वनी । संङ्याःया माय् मिमलः यात नागबिलि कया व माह्रा त तयाः दण्ड ज्वंका तःगु नं दइ ।

संङ्याःया क्वाथलय् तिकिङ्याःया व्हः व्हः यानाः ङ्याः पतिकं या क्वाथलय् ज्वलाह्लाय्कं बाय् कलश बाय् बखुं थे ज्याह्ल सुकु भत्त तयाः ट्ह्ल, स्वह्ल व न्याह्ल नाग कुइकाः निखे जः खः मिमल यात नाग नागिनी यानाः च्वाल्ल म्ये लुइका व कुंपाः या सिंह दुगु चिचोग्वःगु माचात थना तइ । संङ्यालं च्वय् व क्वय् पाखे जुछिइं मिच्याः बुट्टा पिकयाः ङ्वः ङ्वः चिचोग्वः चागु गंचात घानाः बाय् चिचोधिकःपिं सुकु भत्त चात बाय् कुंपाः या सिंहचात बाय् हितिमंगःचात तया तइ । थथेहे बलं पौ (मिच्याः बुट्टा) तयाः बाय् नाग तयाः थीथी कथं बुट्टा पिकया तइ । संङ्याः या ङ्याः ङ्यालय् निपु स्वपु नतुचात ताना तइ । मनूत दुने ङ्याःफलय् पयतुनाः पिने स्वया च्वनी । ङ्याः फः दुने न्ह्याग्गुं तयेज्यू । संङ्याः ङ्यालय् तिकिङ्याः व्हःया धीखापाया निखे ग्वालिच्वः पिकया च्वय् पाखे ग्वालि प्वा प्वालय् दु छ्वयाः घानाः छुना तइ । धी खापाय् नाःग्वः तया तइ । धी खापाय् सिखः घाना तःगु ज्वनाः खापा ल्हवनाः चायेकाः च्वय् धलिमय् क्वलःकिं ताना तःगु लिइ कयंकी । क्वलःकिं नं सिखः लिकयाः ज्वनाः क्व कयाः खापा तिनाः जंचुकु सालाः तयेगु याना तइ । थथे यक्व यक्व ज्या सनाः कला

कौशल वयेना: दयेकीगु इया: जुया: सँइयाः धा:गु खः । थथे बुट्टा किइमाः- गुलि सल्लाथा बाय् चसिं याग् ज्या काइ । सल्ला व चसिं नायुगुलि बुट्टा कीगु स्यंनीमखु ।

सँइया: या निखे तया: छुना तइगु इया:त सँइयालय् व्हुना त:गु ह्लाय्कं इया: याना तइ । इया: या निखे चव: पिकया: व ववय् पाखे निखे इया:या खलु पिकया तइ । ध्वाखा इयाः व ज्वालाह्लाय्कं इया: यानाः छुना तइगु लिइ चवय् पाखे निखे मिमल:यागु बाय् मि छ्वया: पिहाँ वइगु अनेकथंया सिमाकचाथे यानाः बुट्टा पिकया तइ । इया:त धाःसां सँइयालय् व्हुना त:गु इयाः या पाः स्वयाः चिकया याना: ची नं पायेका तइ । छपा:या इयाःत ख्यें इयाः व चाकला: इयाः यानानं छुना त:गु दु । थीथी कथंया इयाःत छुना त:गु फुक्क ज्वाला पिहाँ वया चवंगु ह्लाय्कं इया: खः ।

छपाः इया:या ह्लाय्कं इया:या वत्रायलय् स्वकूलाकाः, गंचाया; स्वां पवः पवः व मेमेगु बुट्टा तया: इया: इयालय् नतुचात ताना तइ । इयाल छह्म जक चवना ववस्वये ज्याछींगुलि थ्व इया: यात याक: इया: धायेगु या: । इया: इयालय् तिकिइया: व्हुःया निपा ग्वालि खापा छुनाः खवः ग्वयेगु व थचुकु तयेगु व चायेकेगु याना तइ । ग्वालि खापा लीगु व छुइगु अ:पु । मनूतय् अन्त्य अवस्थाय् घाटय् यंकेत ग्वालि खापा ली । त:धिह्म मनू जूसा: मूलुखाया चिधिह्म जूसा: इया:या खापा ली । छपा ग्वालि खापाय् खओप्वा: व मेगु खापाय् खओ ग्व: छुना तइगु लि खापा लिखतं पुइकाः निपा खापा नाप प्यपुंका तयेबलय् बँय् खओ प्वा: व खओग्वः दिना: निपा खापा: चवय् ल्हवना चवनीगु खाता थे जुइ । खिपतं प्यपुङ्क चिना: लासा छपाः लानाः मफुह्मय् सित ग्वतुकाः प्यह्म मनू प्यखे चवना क्वलय् न्व: बिका: ववबिया यंकी । मनूत ह्यासं गनं छुन्य जुइम्वा: थ: थ:गु छेंय् हे मामा: कथं ब्यवस्था याना तइ । घातय् घाते बँइ त दु । घाते बँइं ल्वगि स्वया: गबय्ती ल्वगि प्रान त्व:ती धका: ताख तइ ।

छपा: इयाःया छेंय् स्वपा: बाय् न्यापा. इयाः व्हना: दयेका त:गु छगा इयाः जक छुना त:गु दु । स्वपा: इया: या छेंय् थुज्वःगु छपाः सँइयाः छुना: वया निखे छपा: छपा:या निपा: ह्नाय्कं इया: तयाः स्वपाः व न्यापा: इयाःया छेंय् न्यापा: इयाः व्हना: दयेका त:गु छपा: सँइया: छुना: वया निखे छपा: छपाःया निपा ह्नाय्कं इया. अले स्वपा: इयाः तया: व्हना: दयेका त:गु निपा: सँइयाः तयाः न्यापा: याना त:गु दु । स्वपा: बाय् न्यापा: इयाः व्हना: दयेका त:गु सँइया: यात इयाः पा: स्वपा: न्यापा: व छपाया जक याना नं छुना त:गु दु । स्वपा: न्यापा: न्ह्यास्व इया: पा: व्हना त:गु सँइया: यात छपाया बाय् स्व:पाः इया: व्हना त:गु ख वःहे पा: इयाया ल्याः यानाः स्वत: धा:सा नं इया:त छुना त:गु बिज्वः हे लाइ ।

स्ववय् चागुं नारांद्य:या, यलय् कुम्ति महाद्य:या, स्वलय् पशुपति महाद्य:या, गुंइ माजुद्यः (गुइश्वरी माजु) या, थन लाय्कुलिइ देगुद्य:, जगनाद्य:या देगलय् स्वपा: इया:या सँइया: व नवदुर्गा (महाद्य: पार्वती) देगलय् न्यापा इयाः या सँइया.या सँलुखा छुनाः निखे चिचीपा:गु द्य: इया:त छुना त.गु दु । सँलुखाया गुलि लुखा लुंध्वाखाया गुलि वह ध्वाखा या व गुलि सिध्वाखा यानाः खौपाः तयाः गजू लुइकाः छत्रं कुइका तःगु दु । यें नं यलय् दुहाँ वनेगु ध्वाखा स्वपा इया:या व अथेहे मेमे थासय् दुहाँवनेगु ध्वाखात सँलुखा त ख: ।

मांतिकिइया:या चवय् सँइया: छुना तइगु मासँइयाः खः । छपा: इयाःया छेंय् मा सँइया: छपा: जक छुइ । स्वपा: बाय् न्यापा: इयाःया छेंय् दथुइलाकाः छुना त:गु सँइया: मासँइया: ख: । मासँइयालय् फयां फक्व: काष्ठकला जायेका: विशेष महत्व दयेकाः छुना: छेंया शोभा अप्व बाँलाकाः तइ । लाय्कूछेंया मासँइयाः दथुइ छगाः लुंइयाः यानाः नागं कुइका त:गु दु । जुजुपिं लुंइयालं ब्वस्वइ धाइ । ह्नापा जुजु पिन्त द्य:या अवतार माने याइ । "बलि-पूजा" धयागु पूजा थ्या सफुतिइ जुजु यात आजुद्यः धया त:गु दु ।[४] द्यः

छेँय् मासँङ्या:या दथु ङ्या: यात द्य: ङ्या: धया च्वंगु दु । द्य: ङ्या: यात लुंङ्या: याना: तोलं तया: छत्रं कुइका व नागं कुइका त:गु दु । द्य: ङ्यालं क्व स्वये मज्यू हिल्ह्वये य: धाइगु लिं मनूत क्वस्वेगु मया: । कुमारी छेँय् मासँङ्या:या दथु लुंङ्या: यात कुमारीङ्या: धाइ । कुमारीङ्यालं सुयातं क्वस्वयेकी मखु, मेगु मेमेगु ङ्यालं धा:सा क्वस्वये ज्यू ।

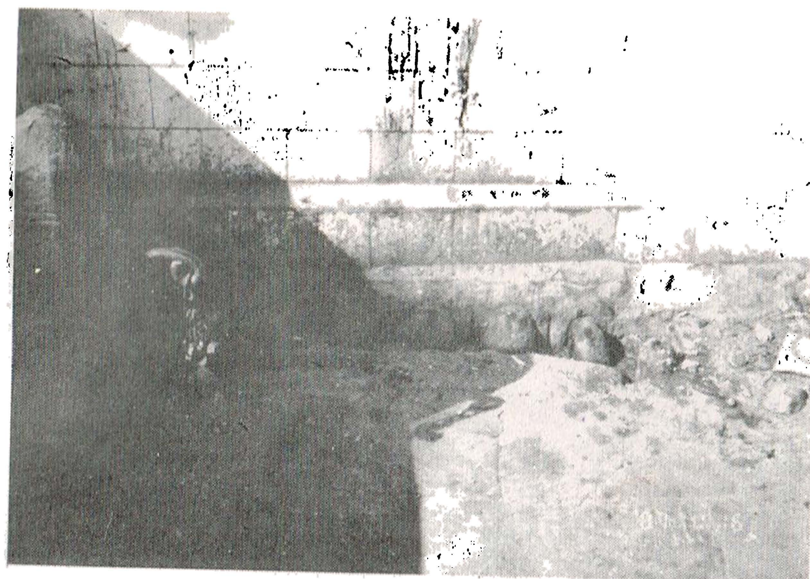
अंग: अंगलय् सिखवा:पा: ज्याना: तुना:त्वा: कचा त पिकया: अंग: दमा: छेँ ्न जायेकी । नस धलिं तया: धलित ब्वया: चुकु ताना: तान कसयेयाना त:गु पिनेँ खने दु । तुना:त्वाकलय्, छखे तुना च्व: मेखे तुना: म्व: कया: तुना:सिं दिका: वेथां वेथां थना: उकिइ चलु (धलिं) दिका: पाखा पिकया त:गु दु । चलुया धलिं त स्वाये थाय् खिचा गथ: सा: कया: चिना: बेना मतइगु याना: किंग्व: कया: किं ताना तइ । तुना: सिंत सिंह ज्याना: थना तइगु रुप यात च्वक मुलुचा (ह्मायलकाय्चा) धाइ । आगं छेँय्, द्य: छेँय् व देगलय् च्वय् प्यकुनय् कुंपा:या सिंह यात तुनासिं याना: थना त:गु दु । गनं गनं तुनासिं थना त:गुलिइ मिमल: जुका: नागबिलि कायेका: च्वालल म्ये लुइका त:गु नं खने दया च्वंगु दु ।

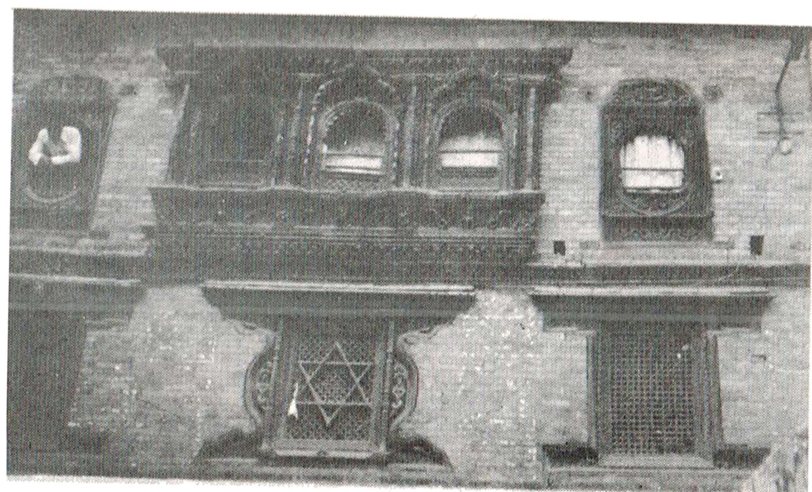
मासँङ्या: धयागु आजु अजिमा द्य:या छगू या मेगु अङ्ग ख: ।५१ मासँङ्या: यात आजु अजिमा द्य: माने याना: तोलं द्युँ चिना तइ । तोलं द्युँ चिना त:गुलिइ निखे अजिमा द्य:त तया: गजू लुइका: छत्रं कुइका बाय् गरूड मुखयात छेँपं याना: निखे हिति मंग: तया तइ । गरूड मुख याह्म छेँपं मेगु प्रकार या सिंह व सिंहिनी ख: । द्य: द्य:थाय् गरूडमुख यापिं सिंह व सिंहिनी यात द्वार पाल याना त:गु दु । द्य:थाय् प्यकुंनये व द्य:या च्वय् पल्लिइ कुंपा: याना: त्वाना:सिं थना त:गु लिइ छह्म सिंह गरूड मुख याह्म ख: । जन बहालय् पिने लुचु अजिमा द्य: यागु व लाय्कुलिइ नारां द्य:या देगलय् च्वय् पल्लिइ कुंपा:या सिंह याना: प्यखे त्वाना:सिं थना त:गु दु ।

छेपं धयापिं आजु अजिमा द्यःत खः।[३२] छेपं याना: तःह्म गर्जे जुया च्वंह्मय्‌सिया म्हुतुइ धुंया ततःपुगु वा धँवा खने दयेका: मि ज्वाला पिहाँ वया च्वंगु मिमल यात नाग व नागिनी याना: पिकया:, धुंया त तःपुगु लुसिं पिहाँवया मि छ्वया च्वंगु ल्हातं ज्वंका: निखे स्वका: ग्यानापुइका तइ।

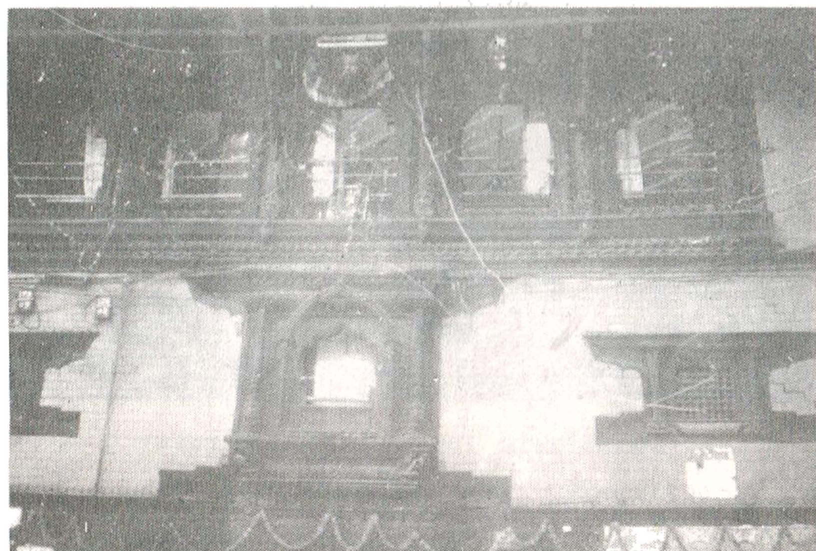
नं न्याना: मि पिहाँ वःगु नाग नागिनीया रुप सिंह व सिंहिनी यागु खः। उकिं गनं द्यःया मूलुखाया खौंपातय् छेपं गर्जे जुया: मि ज्वाला पिहाँ वया च्वंगु यात सिंह व सिंहिनी याना छेपं यात निखे इमिगु ह्लिपं ज्वंका तःगु दु। अथेहे छेपं गर्जे जुया: मि पिहाँ वया च्वंगुया निखे हिति मंगः खः। हिति मंग: धयाह्म जीब बाह्म बाह्म जक ह्म पिहाँ वया: च्वंह्म सिंह व सिंहिनी खः। छाय् धायेबलय् छेंपं या म्हुतु प्वालं सिंह व सिंहिनी मुखया नाग नागिनी या बाह्म बाह्म जक ह्म पिकया तःगु दु। छेंपंया म्हुतु प्वालं पिहाँ वया च्वंपिं नाग नागिनी यात छेंपंया निपा ल्हातिं ज्वंका: निखे स्वका: अजिमा द्यःया निगू रूपं नाग नागिनी व अथेहे छेंपंया म्हुतु प्वालब् नाम व नागिनी दु छ्वया: छगु रुप छेंपं याना कयना तःगु दु। अजिमा द्यः धयापिं बारा तया तःपिं द्यःत खः। बारा तयेगु धयागु गोप्य याना तयेगु खः। मिसा मस्तयत बारा: तइबलय् मिजं तसंय् खनेधका: बारा: क्वथा छकुतिइ सुनां मखंका तइ। अथेहे द्यः गालय् अजिमा द्यःतय् मूर्ति मस्वंसे द्यःत ह्ममसिका: तःगु खः। अजिमा द्यःथाय् कुमारी द्यः, आजु द्यःयात पुज्या: यःपिसं द्यः ह्मसीके मफया: द्यः पाला:याके न्यना: पुज्याना वनी। नासः द्यः धका: अंगः या बाला प्वा स्वप्वालय् द्यःत स्वना तःगु दु। मनूतसंय् द्यः ह्मसीके मफया: नास: द्यःयात "नृत्येश्वर" धया च्वंगु दु। नास: द्यः धयाह्म आजु अजिमा द्यः व अले इमिहे छगू अङ्ग काय् बाय् म्ह्याय्‌यागु खः। "नृत्येश्वर" धयागु पूजाव्यासफूतिइ नासः द्यःयात धया तःगु थथे दु।

"देवस्य बाम भागे श्री नृत्येश्वर शक्ति देवी पूजा ।।
मध्य भागे नवरसात्मक भैरब पूजां कुर्यात।।
दक्ष भागे गणपते, बिघ्न श्वराय नमः ।।[५]

नास:द्यःया मंगलय् सँलुखाया द्यः खलि धंका: लुखां दुने द्यःखने बयेका: निखे छपा: छपाः द्यःझ्याः याना: द्यःत स्वना तइ ।

येँया: बलय् होलचवय् सव:द्य:या सवः मकुया प्याखनय् ह्याउँ ख्वा: पिं निह्म द्य:त वाउँ ख्वा:ह्म सवः द्यःया अंङ्ग कुह्मः (कुमार) व कुमारी खः । द्यःया ह्लापांगु अंङ्गयात मां मेगु अङ्ग्यात म्ह्याय् बाय् काय् धायेगु याना च्वंगु दु । दक्षिणकालिइ गुंच्वय् अजिमा द्यःयात दक्षिण कालीया मां धाइ । गुंच्वय् अजिमा द्य:या थाय् थाहाँ वने थाकुगुलिं दक्षिकाली द्य: च्वय् सारे याना: स्वना त:गु धाइ । मनूत दक्षिण काली द्यःया मां थाय् वनेगु धका: वनी । खवपय् सूर्यबिनायक गनेद्यःया नं मां धाइह्म द्य:दु । गुंइ तापाक्क द्य: थाय् वने थ्यानापुया: सत्तिक्क द्य: सारे याना त:गु धाइ । दक्षिणकाली द्यःया ह्लापाँगु अङ्ग गुंच्वय् अचिमा द्य: व सूर्य बिनायक गने द्यःया ह्लापा यागु अङ्ग तापाक्क गुंइ च्वंह्म द्य: खः । द्य:या मां धाइपिं द्य:त यक्व दु ।

अथेहे अजिमा द्य:या गालय् मेपिं द्य:त तना त:पिं व लिपा तने हया त:पिं द्यःत फुक्क अजिमा द्यः यात लिथु धका: त:पिं व धाके हयात:पिं द्य:त ख: । छाय् धा:सा स्वय् ह्याउँख्वाः माजु द्यःया जात्राय् ह्यासुख्वाः द्य:या जात्रा याइ । ह्यासुख्वा: माजु द्य: लिपा स्थापना या:ह्म जूगुलिं ह्याउँ ख्वा: माजु द्य:या लिथु धया च्वंगु दु । थ:गु जात्रा मजूगु लिथुया जात्रा जूगुलिं ह्याउँ ख्वा: माजु द्य:या ख्वाः खिउँ धका मूजात्रा कुन्हु गुंबाहालय् ह्याउँ ख्वा: माजुया द्य:यके व:पिसं धया च्वनी । न्यतमरू अजिमा द्य:थाय् अजिमा द्य:या जवय् अष्ट मातृका द्यःयाह्म बाराही व खवय् इन्द्रायणी द्य: वह याह्म दयेका: लिपा जक धाकूगु खः । अजिमा द्य:या प्याखनय् बाराही द्य:यात अजिमा द्य:या लिथु, बाराही व इन्द्रायणी त:केहें धया च्वंगु दु । उकिं द्य: प्याखनय् अष्ट मातृका धकाः अप्व: धानात:पिं फुक्क अजिमा द्य:यात लिथु धाका त:पिं द्य:त ख. ।

हितिमंगःया तकि तकि लुया ल्यूंने चाःतूगु ग्यारायां सतःपुगु न्यकू दु । न्ह्यःने यागु निपा तुति खने दयेकाः मिखा तसः ग्वय्क कंकाः किसिया स्वं थस्वकाः चाःतूथें याना: म्हुतु प्वाःलं लःया धाः हाया च्वंगु याना तइ । हिति मंगः धयागु ल्वहं हिति खः ।[१२] ल्वहं हिति धकाः थुज्वःह्म जन्तुया म्हुतुं ध्वारारा लःहायेका तःगु खः । गनं द्यःया खौपातय् छेंपंया निखे ल्वहं हिति तयाः लःहाया च्वंगु याना तःगु दु ।

हिति मंगः धकाः थस्वकाः थना तःगु ल्वहं हिति त नं थाय् थासय् खने दया च्वंगु दु । थस्वः हिति सीदमीगु नाप स्वाना च्वंगु दु । अज्यागु ल्वहं हितिइ लःहाया च्वंगु मरु । सुं मनू उसांय् मदयाः लासाय् ग्वारातुला च्वंह्मसिया ह्मगसय् लःहाया च्वंगु ल्वहं हितिइ यंकाः लःत्यंकूगु ह्मनकि व मनू जुइ मखु धकाः सकलें ग्याइ । लः महाःगु ल्वहं हिति लःत्वंकल धकाः ह्मम धाःसा ल्वगियाः ल्वय् लाइ, छुं जुइ मखु धाइ । ह्निनिदंय् मोहनीया चालं कुन्हु पिदनीगु पचली आजु द्यः व लुमरि अजिमा द्यःया प्याखें धुंकेंल सीजा नकीबलय् द्यः म्वःत फुक्क सीह्म थे जुयाः मचाया वनी । अले द्यः खलः तसंय् ववंबियाः सी बाजं थानाः पचलि आजु द्यःया प्याखंनय् जूसा मरुइ हयाः मरु सतःया थस्वः हितिइ, लुमरि अजिमा द्यःया प्याखंनय् जूसा असनय् च्वंगु थस्वः हितिइ हयाः लःत्वंकेगु भाव यायेव द्यःम्वःसी दनी । तान्त्रिक मतं सीम्वाके फूगु नेवाः संस्कृतिया द्यःप्याखंनं क्यना च्वंगु दु ।

ल्वहं हिति धयागु नेवाःया मौलिक निर्माण खः । द्वलं द्वः न्ह्यःनिसें स्वसः व खुइगु हे मदिक्क छगूहे तालं ध्वारारारा यचुसे ख्वाउंगु, स्वच्छ लःहाया च्वंगु अन्तर्राष्ट्रिय छ्यलय् स्वच्छ, शुद्ध शीतल जलपानया व्यवस्था-या प्राविधिकज्ञांया विकास मजूनि बलय् हे नेपालय् जुइ धुंकूगु धयागु खं थन या ल्वहं हितिइ यचुगु, स्वच्छ व शुद्ध व शीतल लःहायेकाः मनू तसंय् त्वना वया च्वंगुलि सिद्ध याना च्वंगु दु । अथे जूगुलि थन ह्लापाया पिनिगु उन्नति व विकास थौंया युगया विकासया मूल मार्गदर्शन खः धयागु खं-

यात माने यायेमाः । भाषानिभाः स्व. प्रेम बाहादुर कसाःजं नापा खँल्हा बल्हा जू बलय् थ्वखं वयकलं धया बोगु खः ।[१२]

बैगः

बैंगलय् दथु अंगः दनी मखु । न्ह्याःने व ल्यूने या अंगः छकुत्या छकुत्या ति थकयाः निखें किलाय्या अंग. भेसेंलइकाः दनाः च्वथ्यंक थाहाँ वइ अले क्वंनिसें थाहाँ वया च्वंगु दथु अंगःया द्याःने लाकाँसि यानाः जुंचिछ तःख्वय्क धलिं तइ । अंगःया नस धलिं, व लाकांसिया धलित बाः छ्यानाः स्वाइ । लाकांसि यानाः लाना तःगु धलिं या साःप्वाः प्वालय् साः साः दुछ्वयाः बैंगःथाँत थनाः बैंगलय् झ्याःया ल्याः छेंकवःत पिकाइ । चुल्या ख्वय् नं दथु पति या च्वका तक्क छकुहाकःगु (१८ इञ्च हाकःगु) ल्हाःवुह्ल मनूया निपा ह्लाः निखे ब्वयेकाः छखे ह्लातं मेगु ह्लाः तक्क यात छकवः, छकवःया ह्लातं मेगु ह्लाः तक्क यात निकवः, निकवःया ह्लातं मेगु ह्लाः तक्कयात स्वकवः व थथेहे प्यकवः न्याकवः धायेगु खः । छेंया हाकः चिहाकः जुया छें कवः पिकाये ज्यामछि थाय् जुल धाःसा भतिचा चिची कवः जुइ ।

बैंगः थाँया म्वः म्वलय् साः कया तःगुलिइ म्येथज्या प्वाः दुछ्वयाः तइ । म्येथ प्वालं पिहाँ वया च्वंगु बैंगःथाँया साः सालय् साः प्वाः प्वाः लाक्काः थाँय्मा दिकाः निखे किलाय्या अंगलय् जुकाः थः थःगु किलाय् सी बयेकाः थाँय्मा थनाः छें प्यत जायेकी । थाय्मायात दुकू नं धाः । थाय्मां धयागु ख्वय्छाःसिं यागु थनी । ख्वछाःसिं यात सिंया जुजु धाइ । ख्वय्छाः

सि या ख्वला छकूचा गनं थाना च्वंगुलिइ ह्मय् थिलः धाःसानं थ्यूथाय् चासुपाः पवाथः पवाथः वइ। ग्वय्छांसि तःसकं छाः, किलं नइ मखु। बंगलय् ग्वय्छाः सि यागु चुकू छपु जक सानं ताना तयेमाः धाइ। सिंसि यात कुजातया सिं धाइगु लिं छेरिइ जक तयाः ज्याकाइ, मेथाय् गनं काइ मखु।

बंगःया निगु द्यायसनं दथुइ दथुइ लाकाः लाकांसिया धलिं लानाः उकिया साः प्वाः प्वालय् लाकाः प्यकू प्यकूति पाताः बंगः जुच्छिई जुच्छिई बाःथांत थनी। बाःथांया म्वः म्वलय् निखे पासाः कया तइ। निखे पासाः या दथुइ दथुइ लाकाः जं चुलु (धलिं ग्वः) तयाः निखे किलाय्या अंग अंगलय् दिकाः जंकु थनी। अांय्पा पौ इयातु जंकु थनाः निखे पाखे पौया जंय् जंय् त्येत्रः बियाः पौ जू मवइगु याना तइ। अले क्व क्व थ्यंक न्ह्यागु मूसित सिख्वाःपाः ज्यानाः न्ह्यःने पाखे छगः व ल्युने पाखे छगः यानाः जंकू थना तःगुलि अगः अंगलय् लाका पिने पिकयाः पाखा थना तःगु या चलुलय् जुकाः चवय् पाखे थाय्माय् दिकी। छखे मूसिया साः मेखे मूसियागु साः प्वालय् दुछ्वयाः क्यंकाः कुछि कुछि पाकाः मूसि इवः इवः ब्वइ। मूसित ब्वयाः थाय्मां मूसिं मूसिलय् पौ (वेत) नं हिनाः चिना तइ। अथेंहे मूसिइ मूसिइ किं प्वाः खनाः न्ह्यःने छगः ल्यूने छगः अतः अतः यानाः नापा तयाः ब्वयाः चवय् थाय्नाय् दिकाः किग्वः कयाः चुकू तानाः कंचीसाः कयाः छखेया मूसिइ मेखे यागु मूसि यात ज्वंकी। थथे थांय्माय् मूसित दिकाः निखे भेसें लुइकाः ज्वंका तइगु यात थाय्मा बुइका तःगु धायेगु याः। अले जंकु थना तःगु यात व निखेया अंगः या दुने पिने यानाः मूसिइ मूसिइ किं प्वाः खनाः किग्वः कयाः ततःपुइक चुकू तानाः पिकयाः मूसिइ ज्वंकी। थथे चकू तानाः मूसिइ अंगलय् व जंकू थना तःगुलिइ ज्वंका तइगु, छखेया मूसिइ मेखे यागु मूसि यात सालाः चवय् मूसिसाःप्वाः चहिलाः बाय् स्व ब्यानाः वये मफयेक व जंकू धेचुलाः ग्वःतु मवइगु याइ।

थाय्मां धेचुली धका: थाँय्मायात निखे पाखे भ्यासिं या छखे पाखे या म्हुतु सालं जंचुलुया धलिमय् व मेखेया म्हुतु सालं चवय् पाखें थाय्मां यात वान्धाका: थाय् थासय् तान (न्वकी) तइ । पौ इयातुइगुलि किलं मनंगु याउँ याउँगु सल्ला व गोबर सल्ला सिंया मूसिं याना तइ । सल्ला या सिंइ थाकुरा पिहाँ वया चवनी । मुसिया म्व: म्वलय् म्हुत: सा: कया म्हुत पौया प्वा: प्वा: लाका: म्हुत पौ कतिक तानातइ । म्हुत पौलय् मिच्या: बुट्टा (बलं पौया बुट्टा) पिकया: नाग बिलि कया: त:गु नं दइ । मनूतय् शरीर क्वेंय् क्वेंय्या पंज: धाइगुथे छेंय् थौ थौगु थांत थना: व धलिं त क्वया: किप्वा: खना: कि ग्व: कया त:गु चुकु ताना ज्वंका: छें दनी ।

पलिल चीत थाँय्मा या दथुइ गा:म्हुइ । थाँय्माय् गा:म्हुइत पौ पाला: घा: याये मा:गु थिति दुगु जुयाच्वन खनी । गालय् स्वांवा ला:ना: लुं, वहदां, पञ्चरत्न व अमूल्य अमूल्यगु बस्तु तया: ग्वय् छा:सिं ताना तइ । पौ पाला: घा:या: थाय् क्व:चिकं नं पाइ । आगंछेंय्, द्य:छेंय्, स्यगुं भगवान् द्य: व खास्ति भगवान् द्य:या थँज्यागु देग: देगलय् नागमणि तया: दनातइगु स्यूपिसं धया च्वंगु दु ।

आवा: दाजुपिं मूसिंइ द्य:ने च्वना: चेलासिं लाना:, ख्वातुक चा तया:, ज्वंका: आँय्पा:लाना: सुर्ज:या भौवा: पिकया: व चन्द्रमाया भौप्वा: तया: पलिल चिना: पौया प्यकुंनय् ग्वंग:चा क्वस्वयेका: कुंपा: थना पलिल च्वय् जुच्छि थाय्मा पा: (ढकुपा:) थनिइ । ग्वंग:चा धाइगु गरुड मुखया सिंहत ख: । "गृह प्रतिष्ठा" धयागु पूजा थ्यासफुतिइ थुमित परि धया त:गु दु ।[५] पलिलइ च्वय् ग्वंग:चा क्वस्वयेका तल धायेवं छेंय् मल: जुइगु भय् मदु धाइ । देगलय् लुंपौ चिना त: थाय् भौवा: या ज्वालाह्नायक व भौ प्वा:या सिह्न:मू तया: लुं गजू छाना: कुंकुंनय् कुंपा: (ग्वंग:चा) थना: उकिइ अंग:-चा जुका : बाय् क्वयेका त:गु दइ । ज्वालाह्नायकं सिह्न:मू सुर्ज: व चन्द्रमा लुया च्वगुया प्रतीक ख: । दाता तसँय् द्य:या देग: दना: लुं गजू छाना:

सुर्य: पव: व च (चन्द्रमा) लुड्का: सुवर्ण पता: छ्वयेका: व अथे हे पल्लि च्वय् सुर्य: व चन्द्रमा लुड्का: लं गजू छाना त:गू दइ । छें दें थाय् ग्वाहालि या: वनेमा: धका: थ:थिति, ज:ला ख:ला पासापिं वया: सि, चा व अप्पा ल्ह्याया: बिउ वइ । मे मे बलय् ग्वाहा लि या: वने मफया: च्वंपिं मनूत पल्लिचो कुन्हु सां वनी । थुज्व: पिन्त देग: दना: गजू छु वइ पिं धायेगु याइ। पल्लि चोगु छन्हुं सिधयेके मा: धाइगुलि माव्व आवा: दाजुपिं व जर्माम बाजु पिं च्वना: ज्या याइ ।

छपा: झ्या: या छेंय् बंगलय् छपा: झ्या: या ल्याखं छेकव: छकव:, स्वपा: झ्या:या छेंय् स्वपा झ्या ल्याखं छेंकव: स्वकव: व न्यापा झ्या: या छेंय् न्यापा झ्या: या ल्याखं छेकव: न्याकव: पिकाइ । कव: मिले मजूगु छेंय् किलाय् या अंगलय् चिपाय्का: तिकिझ्या: (किलाय् झ्या:) बाय् ग्वाखं त्वा: तया: छेंकव: याना त:गु दइ ।

बंग:या थाँ थामय् कलश स्वां या बुत्ता पिकया: म्येथ दिका: त: गुया निखे नागबिलो कया: च्वाल्ल म्ये लुड्का: मिमल: तया: व म्येथ बुत्ता तया: वंग: जुचिछइ छेंकव:त पिकया: न्ह्यागु छेंकवलय् स्वत धा: सानं छ्वाखा थें खड्ग आकार वया: च्वय् पाखे नि मिखे मल: व क्वय् पाखे निखे अ:ख: कलश लाका: तइ । थथे हे ज्यास:, सत: व फल्चाय् मां थाँत थना: म्येथ तया: निना: दिका: स्वकव: न्याकव: याना: म्येथ बुत्ताया सिंह व सिंहिनीया म्हुतुं मिज्वालाया म्यें पिकया: व अथेहे मृग मृगिणी तया: निखे स्वया: ब्वाना च्वंगु याना तइगु खनी । मांथाँ त नाग नागिनी याना: सि ख्वा: तया: थना: म्येथ व निना या च्व:च्व: पिकया: तइगुलिइ गरूड मुखयाम्ह सिंह व व्याघ्र मुख याना: कव: पतिकं च्वय् आजु अजिमा द्य: बाय् छेंया महाजुत तयातइ । मांथाँ यात गो मुख व बाघ वाघिनी मुख याना: तयात:गुनं खनेदया च्वंगु थु । छें कव:तय् रूप छगूया मेगु अङ्ग आजु अजिमा द्य: यागु ख: । बंग: जुछिईं छ्वाख्वाथें खड्ग आकार वयेका: छेंकव:

द्य:त: ब्वयात गु जुया: अनयात देग: धाये थे बँग: धाइगु ख: । छँकथ: द्य:या: बेता: लाकाँसि लाना त:गु यात याना: व सिखवा:पा: याना: नाग नागिनी या मूसिल ब्वया: पल्लि चिना: बँग: त्वपुया त:गु छँ कव:द्य: आजु अजिमायात नाग व नागिनीं कूइका त:गु ख: । आजु अजिमा द्य:या गलय् (गालय्) खड्ग आकार व:गु ल्हं पौ तया: द्य:त ब्वया: स्वना: नाग नागिनीं कुइका त:गु दइ । नाग नागिनीत ग्याना पुह्म चवाल्ल् म्ये लुइका तइगु च्वय् पाखा जुच्छिई चलुंलय् मूसित दिका: ब्व:लावक सि छ्वया: खने दयेका: सिंह गर्जे जुया: मि पिहाँ वयाच्वंगुया मि छ्वया: च्वंगु बुत्ता याना: म्हुतु पौ तानातइ ।

आगं छेय् द्य: छेँय् व देग: देग:या पल्लिइ मूसिया सिंहत गर्जे जुया: मि पिहाँ वया च्वंगुया म्हुत: पौलय् बलं पौ ताना: व सिंहतय् म्हुतु प्वालं मि ज्वाला या म्ये पिहाँ वया: च्वंगु या मूसिं खवा: पतिकं फयगं आल धाना: म्ये पिकया तइ । फसं सना: न्याना: चवनीगु गं जुया: फयगं धा:गु ख: । वाफय् वइबलय् फसं फय्गंचात तिनिं तिनिं न्याना चवनीगु तायेदया: मल: जुइगु भय् मरु धाइ । थथे द्य:या खौपातय् सिंह त गर्जेजुया: मि पिहाँ व:गु हिति मंग:या म्हुतु प्वालं चिची ग्व: चागु गंचात घाना: मि धा: पिकया तइ द्य: द्य:थाय् मनू तसेय् तत:ग्व:गु गं घाना: छाया तइगु लिइ निखे मि मल: जुका तइ । मनूत द्य: चा:हिला: गं थाना: वनी । गं न्याइगु मि मल: थें ग्यानापुगु ख: । स्वनिग:या लाय्कुलिइ त:ग्व: गँ थाये मा:गु थितियाना त:गु दु । येँय् लाय्कुलिइ त:ग्व: गँलय् नेपाली भाषं च्वया त:गुया भावार्थ थथे ख:–

"श्री इष्ट देवता: या प्रीति नं भूत प्रेत पिशाच
डाक डाकिनी या'त त्रास बिइत दिव्य ध्वनि
या अष्ट धातुया त:ग्व: गं छाना"[१३]

उकिं न्हूछें दना: पल्लि चोखुन्हु पल्लि चो सिधयेका: सिक:मि नाय:

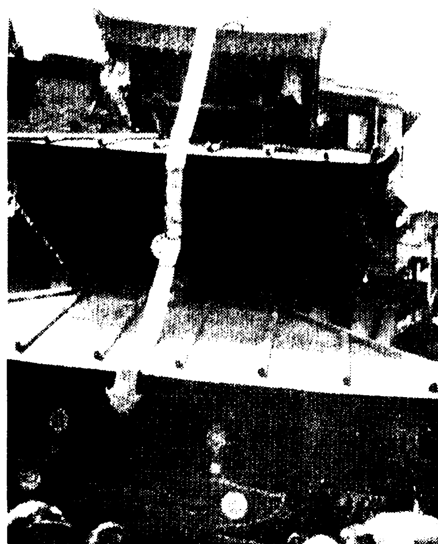
दँक:मि नाय: व ज्यामि नाय: च्वना: वँगलय् छँकव: द्य: यात पूजा याइ। भ्यारा स्याना: हि खुया: ग:प:या ला छकू छकू धंना: छँ कय:द्य: पतिकँ तिकी। सिँक:मि नाय: नं सिह्न: तिना: स्वां कया: ह्याउँ क्वखा क्वखाया: फुक्क सित सिह्न: तिका: स्वां बी। बँगलय् सुखू लाना: सिँक:मि, दँक:मि व ज्यामि दाजुपिं फुक्क झ्व: छुना: भ्वय् नया: सी काइ। सिँक:मि नाय: नं जवगु मिखा कया: छसि कथं सी काइ। ज्यामि नाय: नं ह्निपं भाग कायेगु याना च्वंगु दु।

मूलुखां चूमलाकूसे द्य:या लं त्व:ता: स्वाहाने छुना: मूलुखा व लुखाया खापाय् क्वँय् प्वा: खना: द्य: दुहाँ पिहाँ जुइगु लं याना: व गनं दुने अंगलय् द्य:या लं धका: भाला प्वा: तइ। स्वाहाने न्हय् त्वा:थ:या न्हय् पौं तया: लाकां सि नाना: उकिया क्य:ने तस्वा: स्वाहाने छुइ। न्हय् पौया तस्वा: स्वाहाने क्व (दखिन्) स्वया: थाहाँ वयेगु याना: छुइ मत्य:, मंभि ज्याय् जक क्व स्वइ।

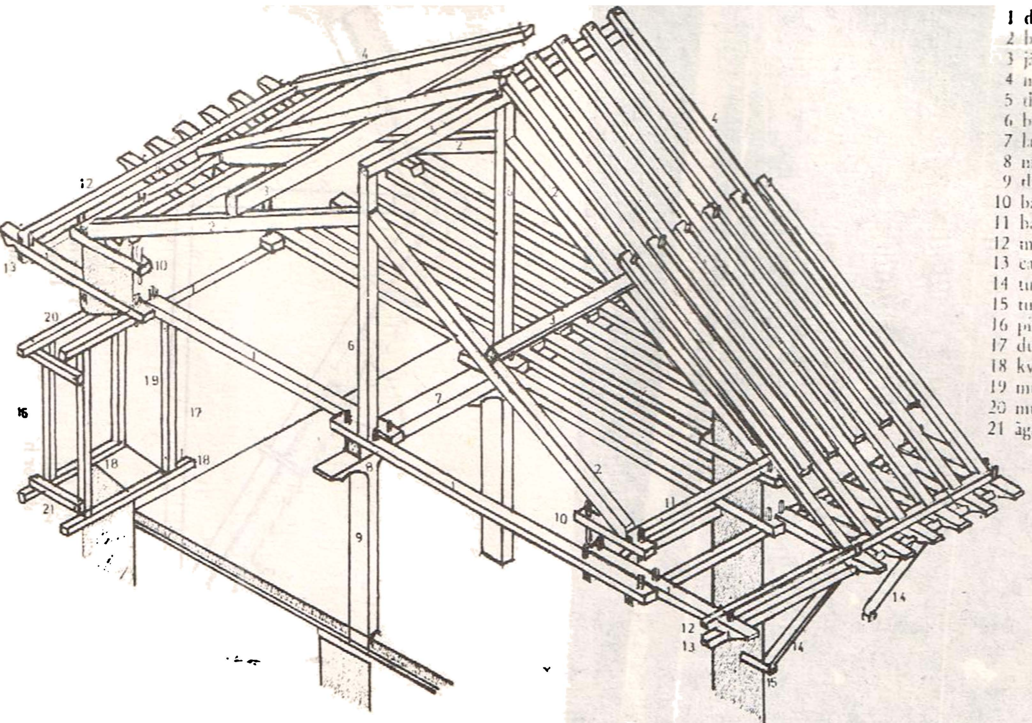
छेँय् चखुं वखुं नं बास यायेमा:, लक्ष्मी बास याइ धाइ। छेँय् चखुं बखुं प्वा: तयेमा: मतल धा:सा चखुं व बखुं या बास दइमखु धका: चखुं प्वा: तया: व बखुं प्वा: याना: अंग: अंगलय् ख: प्वा: मत्यूसें चायेका तइ।

ह्याथाय् स्व:सां फुक्कसिया वहे शैलीया छेँय्त झ्व: झ्व:। मनूतय् छेँय् पलिलइ भौवालय् निभा: खया: भौ प्वालं तुइक कुं त्या: पिहाँ वइ च्वनीगु सुर्द्य: व चन्द्रमा लुयाच्वंगुया आभास जुइ।

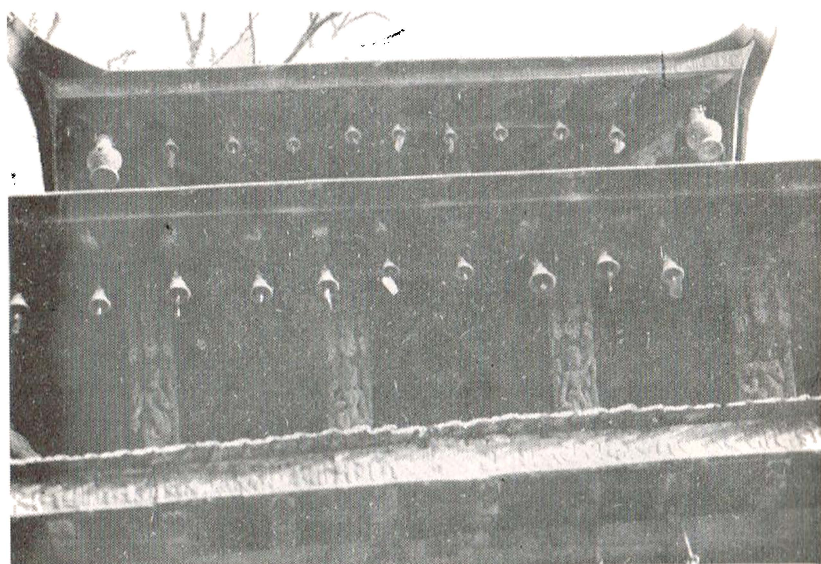
भौवा: पिकया: व भौप्वा: तया: पलि चिना: पौं पिकया: तइगु निखे पाखे क्वय् फ: त्वपू, बा वइ बलय् अंग: अंगलय् बा म्हू मवइगु याइ। पौयाल: फ: क्वय् धलय् जुगा व चुकया ल: ध: प्वालं बनीगु याना: जगय् ल: दुहाँ मवनीगु याना तइ। मनूत फलं फलं वना: बा मदायेक जुइ। पौ

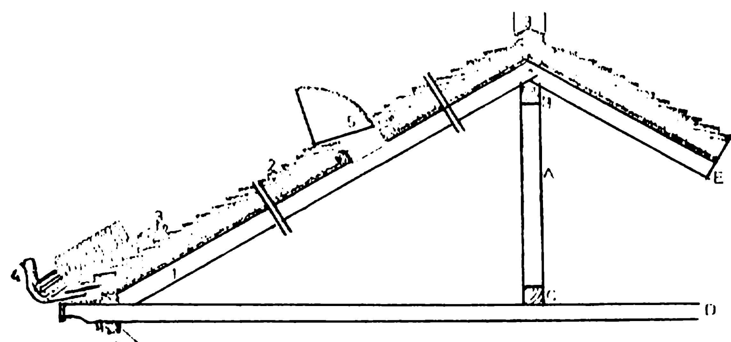

1 dhaḥ
2 bhyāvsi
3 jāṭu
4 musī
5 dhāyma
6 baigaḥthā
7 lakāsi
8 metha
9 dhā
10 baigaḥkāḥ
11 baigaḥsi
12 musibahā
13 calu
14 tunaḥ
15 tunātvākaḥ
16 picubahā
17 ducubāhā
18 kvakhalu-
19 mubahā
20 mutāgaḥ
21 āgaḥtāḥ

1 cilāapā	–	lower tile	A baigaḥthā	–	king post
2 āypā	–	roof tile	B thāymā	–	ridge beam
3 kvapuapā	–	ridge tile	C lākāsi	–	base plate of the king post
4 gvāgahcā gvāgāhapā kūpā	–	ridge or hip starter	D dhali	–	joist
5 bhaupā		smoke outlet	E musi	–	rafter

पिने पिकया तइगु यात पाखा धाइ । मनूत सीबलय् सिथं यंकेत मूलुखा न्ह्यःने पाखाकुंथनी । जःला खःला सुंसिनाः सिथं मयंकुतले पाखा स्वापिनि छेंय् सुनां नइमखु, लः तकं हइमखु ।

न्ह्यछें दनाः च्वंवनेत छेंय् बौ बियाः शुद्ध यानाः शान्ति याइ । छें दनेबलय् देशं पिने न्ह्यःनेलाः थासं चा पाला हइ । चाय् मशानया थ्वेंय् लानाः वया च्वनी । थथेहे पिनें सिं व अप्पा ल्ह्ययाः हइ बलय् पिनेथ्वेंपि भूत, पिशाच, प्रेत नापा वयाः मभिं पुनाः वइ । थुज्वः पिसं दुःख बिइ । उकि छें दनाः फुक्कं ज्या सिधयेकाः छेंय् बौ बियाः भूत प्रेत पिसाचयात पित छ्वयाः मभिं चीकाः छ्वयेमाः । आचाःजु बाय् गुभाजुं कराग दिं स्वयाः चान्हय् छेंय् बौ बी । जाथुयाः जाया मनू दयेकाः तयाः तन्त्र मन्त्र यानाः भूत प्रत व पिसाच दुंपिकाः पुज्याइ । भ्याय् स्यानाः इमित हि त्वंकाः शान्ति यानाः चखमुलिइ बौ भ्यगः तयाः ववबियाः मत प्वाः च्याकाः तयाः छें नं पित हयाः तापाक्क यंकाः गनगन तयेमाःगु खः तया थकी । भूत प्रेत पिशाच त दुपिना वनीगु जुयाः बौ ववबियाः वनेगु तःसकं इयातु धाइ । बौ यात पित छवयाः छें छखां ईकाः पःका या कुं थनी । अले छें छखां बं पुयाः धूं मुनाः पिने वांछ्वयाः मभिं चीकी ।

छेंय् भूत पिशाच प्रेत दुहाँ वये मफेकेत ईकाः पःका आखे प्वः चिनाः तन्त्रमन्त्र यानाः पसूकाः हिनाः मूलुखा व लुखाफुसय् तयाः ह्मयखा पा, तुफि, ग्वःस्वां तयाः प्यांकि तानां ज्वंकी । मूलुखा खलुइ स्वख्वः दुगु नकिं ताइ । छेंय् बौ बीगु अप्वः यानाः गथां मुगः कुन्हु लाकी । छेंय् बौ बीगू तःसकं ग्यानापु । मखु थे जुल धायेबं भूत प्रेत पिशाच तसय् आचाः जु, गुभाःजुयात ककूतिनाः इयालं, बाय् स्वाहानय् ववफानाः हयेयः धाइगुलि लाला: पिंसं छेंय् बौ ब्यूंवये मछाः । गथांमुगः कुन्हु फुक्कसियां छेंय् बौ पालय् छाः, लाभा तयाः बौ तयाःः तन्त्रमन्त्रं भूत पिशाचतं दुंपिकाः छ्वइगु लाकू, हिपाय् व सह्मय् छायाः बलिपूजा यानाः तिमत च्याकाः बाय्

छवालि प्वा चयाका: वँगलं निसें क्वथा पतिकं क्यना: भूत प्रेत पिशाच यात पुका: छ्यानाया भावं छँनं पित हया: छ्वासय् छ्वोसय् गथाँ मुगलय् तयेहइ। निभा:द्यः बित कि मनूत मुना: छ्वालि प्वा: चयाका: गथामुग: यात पुका: क्व:थला: साला: देसं पिने तापाक्क यंका: वाना थकी बाय् खुसिइ चुइका छ्वइ। छँछखाँ ईका: प:काया कुँथना: वँ पुया: धूं मुना: वाँछ्वया: मभि चीकी।

मूलुखा फुसय् ग्व:स्वां, तुफि ह्मय्खापा तया: प्यांकि ताना: मूलुखा खलुइ स्वस्ख: दुगु नकि ताइ। भूत प्रेत पिशाच धयापिं मूलुखा दथुं दुहाँ वइ। मूलुखाय् स्वस्व: दुगु नकिं या निख्व: न्ह्या:ने स्वका: ताना: तलकि भूत प्रेत पिशाच त वइ बलय् स्वस्व: दूगु नकिलय् तक्यना: छँय् दुहां वयेफइ मखु धयागु मनूतय्के विश्वास दु।[१४]

मूलुखा ग्याना पुइका: त त: ग्वय्क मिखा कंका: ब्वया: मूलुखा क्वय् ह्याउँक सौचां (सियूचां) बँ थिला: चवय् सिन्ह: तिका: द्य: यात पुज्याना तइगु मूलुखा संस्कृति व तान्त्रिकतां जाया: अति आकर्षक जू मूलुखा पिनेयात पिखा लखु धाइ। लखु धयागु खुसि ख:। मनूत मू लुखाय् खम्रो तया: चवनी। सुनानं पिने मू लुखाय् खापा चायेकल कि ग्वालि खापा जूगुलि घुईंक स: वई, पिने सुनां खापा चायेकल, सुनां खापा संकल थें धका: ब्वांय् स्व:वइ। थ्व मू लुखाया लक्षण ख:। छँय् फुक्क सिगु सुरक्षा जुइ। "धाइ नापां मनूत पिनें ग्याना: छँय् वइ, छँय् नं ग्याना: गन वनी।"

स्वाहाने छुना तइगु मूलुखा पिनें खने दु। मू लुखां दुहाँ बने वँ स्वाहानय् थाहाँ वनेगु यानातइ। चुकय् वनेगु लुखानं दयाचवनी। स्वाहाने बालय् ज्वना: थाहाँ कुहाँ जुइगु कुतुं वनीगु ८ति भय मरु। चुकय् स्वयेगु तिकि झ्या: व झ्या त दु। चिकं अप्पां सिया त गु चुक यचुसे पिचुया बाला। लव खिउँ मजू। स्वाहानय् ब्वच: कंका: भतपंज: छुना: स्वाहानय् त:खा

तोगू यानातइ। लवय् लवय् ह्याउँक बँ थिला:सुचुका तइ। नखः चखलय् सिकय् बुकय् व न्ह्यागु ज्याखँय् छँ छखां ह्याउँक बँ थिली। सुं थाहाँ वःगु ब कुहाँ वँगू सः वइगु स्वाहानेया लक्षण खः। छँ हामात पिहाँ वनेत 'सुं वइ स्वाहाने सःवइ न्यँ' धया वनी।

मातनय् तये तिइ याना: धुकूं याना तइ। मनूत पिने चवतय् चवनी। दुनें ववथात तःकुइक पिकया: अंगः अंगलय् लेवन (चा, सौ व म्व ल्वाक-छ्याना: न्हाया तइगु) तयाः मसिनचा (मसिनचाय् सौ तया न्हाया:) इला: पिचुका: ताकुचां पाना: रङ्ग (सपेताय् मह: दायेका: तयाः रङ्ग तया त:गु) पाना: ब्ालाका तइ। ववथाय् सुखुलिइ लारि लाया: लासा चकंका: लाया: चकति लंपत लासात लायातइ। सिखवा:या सन्दू ब्वया: तापँचाय् ल: जायेकाः दिका: कलां जायाच्वंगु त्वरिबा तयाः तइगु ववथाया शोभा दु। ग्वाखं प्वालय् चवाक्क ह्लयागुं तयेज्यू। ग्वाखँ प्वा: धयागु खडगया प्रतीक खः। "छँ दनेगु विधि" धयागु पूजा थ्यासफुतिइ ग्वाखँ प्वा: यात आजु अजिमा द्य: धयात: गु दु।[५] द्य: द्यः थाय् ग्वाखँ प्वालय् कुमारी द्यः नासः द्य: स्वनातइ। वाद्य वादन, संगीत व प्याखं स्यनीबलय् किसलि लय् नास: द्य: साला: आखा छँय् ग्वाखँ प्वालय् स्वनी।[१५] पसल्यातय् ग्वाखँ प्वालय् किकि पायात भिद्य: पुज्यानातइ।[१६]

बारा: तइ बलय् ग्वाखँ प्वालय् कपियाम्ह बारा: ख्या: तयातइ। मिसातय् न्हापां थिइ मत्य: जूगु खनेवँ मिजं तसँय् खनी धका: काचा काचा ववथाय् यंका: तया: मि निम्हु तक्क बारा: तयातइ। बारा: च्वम्हय् सिनं मिजंतय् ख्वा: खनी, पिनें मिजंतसँय् बारा: तह्म खनी धका: लुखा क्या: तिना: ववथा दुने खिउँका तइ। थुगु ताकय् मखुगु जुइफू। पशु पन्छितय् रजस्वला जुइगु ताकय् इमिगु दृश्य थुकिइया दृस्तान्त ख:। मिजंत बारा: ववथाय् दुहाँ वया: मखूगु बिघ्न जुइगु भयनं कपि याम्ह बारा: ख्या: यात बारा: ववथाय् छुं बिघ्न मजुइमा धका: पुज्यानातइ।

बारा: च्वँम्ह्य् सिनं ह्ययाग्गु न:सां बारा: ख्या: यात मि छायेमा:। बारा: ख्या: धयाह्म बारा: ववथाया रक्षक ख: । मिजं त बारा: ववथाय् बल धा:सा बारा: ख्या: नं पना: ख्विउँका: मिखां मखंका: तइ धाइ । लँपं ख्या: नं लं पना च्वँ वइगु, वं वं थाय् अंगलय् हाकातइगु, लँय् जुइ बलय् मकुग्वारा ख्या: वया: तुतिइ अत: मत: वयंका: च्वँवइगु मनूतसय् कना च्वंगु दु। मस्तय् बारा: ख्या:या खँ कना: ख्याना च्वनी। मनूत बारा: ववथाय् बारा: ख्या दु धका: ग्या: ।

मिस्तय् थिइ मत्य: जुइ बलय् बिदन जुइफुगु कारण प्यन्हु तक्क पिहाँ जुइ मज्यू, पित छ्वइ मखु । मिजँ तय्त थिइ धका: लि चिला: जुइ, मिजँतसँय् मिस्तय्त थिइ मखु । थुगु ताखय् मिस्तय् शारीरिक कमजोर जुइ, इयातु वयातु ज्या याये मज्यूगु जुया: थिइ मत्य:ह्मय् सिनं थ्यूगु नयेमज्यू ल: त्वने मज्यूगु याना त:गु दु । थिइ मत्य: जूह्मनं थिइ धका छखे लाक्क च्वना च्वनी ।

छेँय् बस्तु लह्यिना: तयेमा: मनूयात मभिंक: वइगु बस्तु पाखेँ फाला बनी धका: सुकुमत्त्, मँनतुलचा, देँयधा, हाकु मँना, तीतु चाखुरा, बटाइँ थे ज्यापिं झंग: पंछी लह्यिना: झ्यालँ पिने त्वाना:सिंइ पंज: खाया ल्ह्याय् पुइक: हायेका तइ । मनूत झंग: पंछीया पंज: ज्वना: जात्राया मनूतय् हुल मुलय् हायेके हया च्वनी । गुलिस्यां भ्यारा व ग्वंग: लह्यिना: बाहालय् बाहालय् हया: ल्वाकी, गुलि स्यां बताई ल्वाकी । झंग: लहीपिं मनूतय् पंचलय् तुइक कापतं भुना: चिना तइ । स्वखिन मनूतय् पंजलय् सिखवा: याना वहया चु तया: ज्वना: वनेगु याना तइ ।

दलूचाय् सिख: धाना: सँझ्यालं पिने चलुलय् खाना: ल्हातं ह्ययाये दयेका तइ । दलू धयागु सुर्ख: याना: प्रकाश फैलय् जुयाच्वंगु याना: छचाखिलँ मित्या: ह्ट्टा पिकया: निखेँ मिमल: जुका तइगु कलां जा: ।

निभा: बितकि दलूचाय् मत तया: च्याका तइ। सँझ्यासं पिने दलूचाय् मत च्याना च्वनीगु सुर्दः लुया: प्रकाश फले जुया: च्वँथे जुया लँजुया: तय्त मतं खः। थ्व:या जात्रा याना: हइ वन्य् सँझ्यालँ थ्व:यात कीगः व्हला: ल्हा: भाग्याना: मत बिया. दलुचाय् तइ।

बँगलय् भौ वालं निभा:या जः कया तइ। भौ वालं फय् दुहाँ वया: भौप्वालँ पिहाँ वनीगु याना तइ। बँगः निद्या या छद्या याना: तइगु ज्याछिं। चाया नित्वा: भुतु पच्छिम स्व:। भिंगु इलय् लाका: अप्पा तया: स्वना: पुज्याना: भुतु दनी। भुतु ववस्वयेकी मखु। ह्लय्न्हुमा जा थुइत जक ह्लय्पा चाया भुतु वव स्वकी। चाया भुतु थ: स्वका नं दनी मखु। बूब्यंकेत आति दायेकेत मूलुखा ह्लय्:ने कचि अप्पा स्वपाया भुतु थः स्वकी। आति दायेका: खुसिइ ज्वना वना आति कया: स्व:ल्हुया: व्यंकी। भुतु दने धुंकूगु थुनिइ मखु। छेँया हामा सित धायेवँ जः दूब्यंकि कुन्हु फुक्क थुना: छवासय् वां छ्वयेके छ्वइ।

मनूतय् छेँय् बँगलय् वाकू जा:। नयेत दु:ख मजू। नेपा:या मू बालि वा ख:। वा पिना: वा लया: दचिछ नयेत वा कू थनी। योमरी पुन्हि कुन्हु फुक्क सिया छेँय् योमरी स्वना. वाकू पुज्याना: योमरि नया: नख: हनी।[१७] योमरि पुन्हि कुन्हु गुथि न्यायेके मा:गु आपालं दु। इलय ब्यलय् नख: चख:त हनी। घलय् ल: जायेका तइ। जा नया: जासि केसि सिला: मपुइका जानयेगु भु सिला: धंका: भुतु इलातइ। मनूत फुक्क समान। फुक्क सिया छेँय् चाया भुतु लुंया मखु धाइ। भौबालं पिने स्वये बलय् आगँ छेँ, थ्व:छेँ व देगा:त खने दु। देया छ्चाखेलं हाकुगु च्वापुगु खने दु, खुसित नाग बिलि कया: ह्लयाना च्वंगु व स्व:स्वः थाय् बुँइ हरा भरा या प्राकृतिक दृश्य खना: मनय् आनन्द, शीतल हावा पानी स्वच्छ वातावरणय् हुर्क जुया च्वँपि नेवा:त नेपा:या मूल आदिवासी ख:। थ:गु जाति हे फुक्कलीसनं सुसंपन्न जुया: सभ्यता दुपि खः। थ:गु धग्रागु मौलिकताग्रा छगु हे संस्कृति,

छगूहे वाद्यवादन, छगूहे संगीत, छगूहे नृत्य, छगूहे लिपि, छगूहे नेवा: भाय् ल्हाइपि, छगूहे लवाइ-खवाइ, छगूहे पहःदुपिं नेवाः तय्‌के सामूहिक बिचाः फुक्कसिगु भि याईपि मखुगु मत्यःगु गुब्लेहे मयाइपि समाज व गुथि चिना तइपि नेवाःत द्यः हे खः । मनूतय् खह्ला बह्ला जुइ बलय् व मनूला द्यः हे खः का धया च्वनी ।

थांय्मापाः

ह्लय् पौ या तस्वागु स्वाह्लानय् स्वपुं थाहाँ कुहाँ जुइगु यानाः छैं प्यतें यानाः दनाः भौवाः पिकयाः व भौप्वाः तयाः पलिल चिनाः थाय् मा पाः थना तइगु, न्यात या भाव खः । उकिं न्हू छेंय् पलिल चिनाः अन ह्याःया ल्याखं छगः बाय् छगूया मेगु अङ्ग यानाः स्वंगः व न्यागः कलश थनी । कलशय् दापवः स्वांमाया कच्चा तयाः चन्द्र सूर्य ध्वजा (ध्वाँय्) ब्वयेकाः किसलि यात स्वत तयाः दयेकातःगु ह्याउँ छत्र कुइकाः व पताः ब्वयेका तइ । किसलिलय् जाकि दंकः थनाः ग्वः ग्वय् तयाः आजु अजिमा द्यःया रूप मिं ह्वाना ह्वाना छ्वयाः च्वंगु दापवः स्वां माया कच्चा थनाः द्यःया देगः यानाः स्वत दूगु छत्र किसलि यात कुइकाः निखेया ध्वजां चन्द्र सूर्य लुइकाः व पताः ब्वयेका तःगुलिं द्यःयात बाछा लाया तःगु खः । पताः धयागु लःया द्यः नागराज खः ।

देगःत स्वत पौ चिनाः प्यत यानाः पलिलइ च्वय् छगः स्वंगः व न्यागः यानाः लुं गजू छाया तःगु दु । द्यःया गजु धयागु सिह्नःमू याना तइ । सिह्नःमुलिइ मिं च्याःगु बुट्टा यानाः ह्लय्तं तयाः ग्वःचा लुइका तइ । सिह्नः मू धयागु कलश खः । लुं गजूलिइ मिं ह्वाना ह्वाना छ्वयाः

बिभिन्न रूप पिहाँ वया च्वंगु दाफ्व: स्वां माग्ना कच्चा थे बट्टा पिकया: स्वत तया: सुवर्ण छत्रं कुइका: सुवर्ण पता: ब्वयेका तइ । द्यःया गुलि देगलय् गुलि बाहा: व बहि दुने सतः छेंय् पल्लिइ च्वय् देग: (सुवर्ण मन्दिर) याना: गजू छाया त:गु दु ।

जुजु धयाह्म त्रिलोकया पति ख: । "देश बलि विधि"[५] धयागु पूजा थ्यासफुतिइ जुजुयात आजु द्य: धया: बलि बीगु च्वया त:गु दु । जुजु थ:गु दे, थ:गु देया भूभाग किटिइ क्वय् पाता: (पाताल) व च्वय् स्वर्ग थ्व स्वंगू भागया पति ख: । थ्व स्वंगू भाग यात त्रिलोक धया वया च्वंगु दु । मोहनी सिह्न: फये बलय् "त्रिलोक मोहन", धका: साधना याइगु थ्वहे स्वंगू लोक ख: । उकिं ह्नापा जुजुपिं लं गजू तया: त्रिलोकया स्वत दूगू सुवर्ण छत्रं कुइका: राजकाज याना: स्वंगू लोकय् भिं याना: च्वनी । भिं याइह्म भिं[१६]द्य:यात मनूतसयं "छत्रपति महाराजा" धया म्हुतुइ प्यारा ल्वःसुका भाग्याना: वनी । द्य:यात धा:सा जात्रा याइबलय् लं गजू दूगू छतया छत्रं जक कुइका: हइ ।

सिक:मितय् नं पल्लिइ च्वय् कलशय् द्य: पुज्याना: योमरि ल्वहंचा मरि ह्वला: चतां मरि ब्वयेकी । छेंया नाय: व नकिं पिने पाखा क्वय् च्वना: कलशया ल: लुइगुलि म्व: ल्म्हुया: ल: फया: हया: छेँ छखां हा: हा: याई । भौमचा, ह्मयाय्मचा, भिनामचा व थ:थिति खल: पाखें पल्लिइ न्हून्हूगु पसि ब्वयेकी । पल्लिइ च्वय् पसि ब्वयेकल धायेवं भूत पिशाच त पसिं गायेका: छेंय् दुहाँ वइ मखु धाइ । फुसिख्य: अजिमा द्य:या प्याखंनय् आजु द्य: जुइह्म मनू हिले माल धायेवं अन गामय् सुनं मिजंयाके आजु द्य: दुपिउँ वइ । अले वहे मनूयात हया: आजुद्य: यायेगु थिति छ्यला वया च्वंगु दु । आजुद्य: जुया: नाय: जूगु त्ससताय् दे भ्वय् न्यायेका: नके मा:गु जुया: च्वन खनी । आजु द्य: जुइ ह्मांपिं मनूतय्के द्य: दुपिउँ वइ धका: छेंनं पिहाँ मवंसे भ्या: भ्यालय् मिस्तय् पसि खाया: च्वनी । थथे पसि खाया तलकि

पसिं गायेकाः छेंयें द्यः दुहाँ वइमखु । द्यः प्याखँत हइवलय् द्यः तय्‌त पसिं गाइ धकाः सुयां छेंय् पसि पाना त:गु दु धकाः द्यः खलःया मनूत न्ह्यःन्ह्यः वयाः स्वः वइ । मनूत नं पसि गायेकाः जुइ मखु ।

न्यतमरु अजिमा द्यःया झिनिदँया प्याखँ पिदने त्यल कि मू द्यः जुयाः च्वँपि सुं छह्मय् सिके अजिमा द्यः दुपिनाः अजिमा द्यः थाय् दुने वयाः न्ह्यःने थसः पाना च्वनी । अले मनूतसय् अजिमा द्यःया प्याखँ पिदनीन धकाः सीकी । छेंय् पसि च्वयेकीगु आगं द्यः, द्यः छेंय् व देगः देगलय् त्वा माः सिइ मभि चि तयाः ङ्वः ङ्वः थनातइ । थथे द्यः द्यः थाय् मभि चि तयाः त ल धायेवँ द्यःत पिहाँवनी मखु धाइ । मनूत पल्लिइ च्वय् गजुलिइ स्वयाः द्यः दर्शन याइ ।

छेंया ववंनिसें मि ह्वाना ह्वाना छवया च्वंगु यानाः छिना तःगु अप्वा अंगलय् ङ्व. ङ्वः तयाः मिया ज्वाला पिहाँ वया च्वंगु यानाः च्वय् पल्लिइ थांय्‌पा ङ्वः ङ्वः तयाः भौवाः पिकयाः फौ प्वाः तयाः थाय्‌मा च्वय् जुच्छिइ मि छ्वयाः दनाः च्वंगु यानाः छिनातःगु थाय्‌मापाः थना तःगु पौ निखे पाखे भेसें लुयाः बास्तु कलां जाया च्वंगु छेंया रूप मि ह्वानाः ह्वानाः छ्वयाः दना च्वंगु खः । मि छ्वयाः दन धायेवँ खडगया रूप धारण याइ । आगं छें, द्यः छें व देगःत थथेहे यानाः दनाः कुं कुनय् ह्लाकाः (ह्लाःयात ह्लाकाः मि छ्वयाः वना च्वंगु यानाः छिना तःगु अप्वा) पिकयाः, भौ वाः व भौ प्वाः तयाः पल्लि चिनाः थाय्‌मापाः थनाः मि ह्वाना ह्वाना छ्वयाः खड्गया रूप धारण याःगु पल्लिइ च्वय् थाय्‌मापाः थना तःगु लिइ लुं गजू छायाः खड्गया रूपय् मि छ्वयाः च्वंगु यानाः तःगु दु ।

पल्लिइ भौवाःयात सुर्यः, भौ प्वाःयात चन्द्रमा यानाः लुइकाः अनं च्वय् जुच्छिइं मि छ्वयाः दनाः च्वंगु थाय्‌मापाः व कुंपाः थनाः तःगु छें गपाय् जाः धयागुलि तान्त्रिकता दुसुला च्वंगु दु । पल्लिइ च्वय् पाखे छें

(खड्ग) या च्वः व क्वय् पाखे प्वः खः। खड्ग धनाः ज्वाला थिना च्वंगु छेंत दक्षिण स्वकाः दना तइगु निभाः यताली। खड्गयात आजु अजिमा द्यःया अभिन्न अङ्ग भाःपियाः पुज्याना च्वंगु दु। आजु अजिमा द्यःया पौ-बाह्हालय्, किपाय् व मूर्तिइ मि ह्वाना ह्वाना छ्वयाः दना च्वंगु आजु अजिमा द्यःया रूप ब्रह्माण्ड खः। थथे जुयाः आजु अजिमा द्यःया छ्यँनय् चन्द्र सूर्य बाय् कवँचिया ख्वाःपाः लुइकाः मि छ्वयाः दना च्वंगुयाः ज्वाँय् ज्वाँय् फिकिपा छुका तःगु यानाः तइगुलिइ वा फय् वइ बलय् नं न्यानाः च्वय् स्वर्गतय् मि प्वालाक्क पिहाँ वयाः स्वाललल वंगू नाग बिलि काःगु यानाः तइ।

म्ह्याय् मचायात लक्ष्मी छेंयात गृहलक्ष्मी धया च्वनी। म्ह्याय् मचा-यात तःपाः लं फिकाः पुतू चिकाः जाङ दुगु सुरुवाः न्ह्याकाः तुतिइ ह्याउँक अलः तयेकाः समा याकाः ज्वाल ज्वालाथीक जरि हिनातःगु ह्याउँगु सचिका तयाः निपु सरबत हिनाः ह्याउँक सिह्नः तिकाः बाँ लाकाः तइ। लपातय् निखेलं च्वय् व सुरुवाःया निखे म्वःताय् तुइक सन्जाप तयाः लनय् पुतु घाना तइगु व निपु सरबत हिना तइगु यात नाग नागिनी धाइ। थथे धाय् बलय् म्ह्याय् मचायात निखे लंच्वःया सन्जाप नाग नागिनी निपा ह्लातय् चुरि न्ह्याकाः सुरुवाःया निखे म्वःताया सन्जापया नाग नागिनी तुतिइ कल्लि न्ह्याकाः लंपाःया गःतांलय् सन्जापया नाग नागिनी गपतय् वदखायेकाः पुतू गथः चिना तःगु नाग नागिनीया ख्वाः यानाः व अले समाः याकाः सरबत हिना तःगु नाग नागिनी कुइका छ्यँनय् तिसा तीका तःगु खः।

म्ह्याय् मचा पयूनं बिइ बलय् पालि बापा बापा ह्याउँक अलः पाव ाः, समाः याकाः, ह्याउँ सचिका तयाः निपु सरबत हिनाः लुं सिह्नः तिकाः बाँलाकी। अले मि ज्वाला ज्वाला थीगु तासया लं फिकाः, तासया हे जामा पुंकाः प्याखें अंगू हिना अंगू, नाग नागिनीया सिं ख्वाःया कल्लि सि ख्वाःया लुं चुरि न्ह्याकाः, नाग नागिनीया लुं सिखः माः क्वखायेकाः

मिच्या: बुत्ताया तीकमा व नाग नागिनीं फुइकात:गु ताय: क्वखायेकी। छ्यँनय् मिच्याः बुट्टा (वलं पौ बुट्टा) यानाः सुर्द्य:पव: तयाः चँलुइका: शिरबन्दि तयेकाः व नाग नागिनीया निपाः न्यापु सिख: निखे छुकी बाय् मि ज्वाला ज्वाला थिना च्वंगु यानाः लुंस्वाँ छुका: सतफलि घाका: बाँलाकी।

अले पयतुका: आगं द्यः, आगं द्य:या अङ्ग वेगु द्यः, सुर्द्यः, चन्द्रमा व मानेयानात:पि इष्ट देवता याना: ग्वय् भाग तयेकी। म्ह्याय् मचायात सिह्र:, धौ जाकि सिह्न: तिका: जरि भरे यानात:गु सगुणया गुणकेरा स्वां ज्वाला ज्वाला थीक छुकी। फुक्कसित ताय् अबिर व स्वां बिया: म्ह्याय् मचायात फुज्याकाः ग्वय् कायेकी। बा:जुह्म्य् सिनं नाग नागिनी यानाः दयेकात:गु तुति बग्गी न्ह्याकी। सवजँ नकाः कलंब्व छब्वतयाः पुज्याका: इता छ प्वाँय् च्याकाः तयेका: छ्वासय् कलँ वाके छ्वइ। बौम्ह्यासिनं ज्वाला न्हायूकं व मां म्ह्यासिनं सिह्न:मू बियाः ह्लाग्वय् (पुत ग्वय्) काइ। म्ह्याय् मचायात ज्वाला ह्लायूकें व सिह्नः मू बीगु धयागु सूर्द्य: व चन्द्रमा लुइकीगु ख:। थ्वहे रूपय् म्ह्याय्मचातय् बारा: पिकया: छपा ह्लातय् ज्वालाह्लायूकं मेगु ह्लातय् सिह्न:मु ज्वंका: सूर्द्य: व चन्द्रमा लुइका: स्थानया द्य: थाय् यंकाः पुज्याकाः भाग्याके यंकी। पाजुं थः भिना मचायात लुकुं छिना: लुखा पिने हया: दुलिइतइ। तुति क्वय् बाता छगलय् कलश तयाः गृह लक्ष्मीया रूप धारण याकाः म्ह्याय् मचायात पयनं बीगु नेवा: संस्कृति खः।

बा:जुह्मं लागायाह्म द्य:या न्ह्य:ने मनूतय् दथुइ च्वना: बाचाह्लाना: बौम्ह्यासित धाइ "थनि निसे निखा छँया छखा जुल, छिं छुं धन्दा कयादीम्वा, थिह्म म्ह्याय् भौ मचा मखु, जिमि छँया गृहलक्ष्मी ख: सन्तान बृद्धि जुयाः कुल थामेयाइ" धका: बिन्ति भाव याइ। त्वाजं पिसं म्वार्यालि पुइका: दू क्वबिका: निखे ज:ख: साम दान च्याकाः द्वारपाल याना: तया: चिलाख

च्याका: क्वस: ल्यू ल्यू यंका: मनूत लं स्वया: वनी । मूलुखा न्ह्य:ने बँथिला: सुखूचा लाना: निखे ज:ख: याना: त्वारिबाय घ्यो मत च्याका: तया: व कलशयात द्वार पाल याना: थनातइ । भौमचायात बुलि क्व कया: थनी । थुकिया रूप याना: मूलुखा फुसय् आजु अजिमा व इम्हिहे छगुया भेगु अङ्ग स्वह्य व न्याह्य द्य:त च्वका:, सूर्य: व चन्द्रमा लुया च्वंगुया निखे त त:ग्वय्: निग: मिखा कंका मि ज्वालाया सिमा कच्चा याना: क्वय् पाखे निखे कलश थना: द्वारपाल याना: च्वकातइ ।

कजिनिम्ह कुतलय् पूजा तया: सुकुन्दा च्याका: ज्वनावइ । भौ मचिया ह्लातय् ल: हायेका: बिया: सिह्न:, धौ जाकि सिह्न: वाला तिकी । पूजा याना: निखे ज:ख: मतय् व कलशय् पूज्याइ । भौ मचित स्वक: सिफलं लुया: स्वक: ईका: प:का सलिखय् मिइ कुंथना. बलि पिइका: निखे पाखे ह्लला: पालुकुचा बिया: नतुंकी । मां ता:चा ज्वंका: नागया बासा लाया: दुचायेकीगुया लं बुछिइ ल: हाय्का: यंकी । नाग धयाह्य ल:या द्य: ख: । बंगलय् थतयंका: तया: काय्मचायात नापां पयतुइकी । मिजं पाखेया आगं द्य:, देगु द्य:, सूर्य:, चन्द्रमा व मे मेपिं माने याना: तइपिं इष्ट देवता स्वेष्ट देवता तय्त ग्वय् भाग तयेका. फुकि बाकि फुकसित ग्वय् बिइका: स्वाकी । न्हुह्म भौमचायात ग्वय् मस्वाकूतले मिजं पाखेया दाजु किजा फुकि बाकि पिसं छुकिसनं स्वाकी मखु । इष्टदेवता धाइपिं लिपा माने यापिं द्य:त ख: ।

ह्लंका: कला:भात: निह्मं छह्म जुइगुया सहभोजन याकेत थाय्भू न्ह्य च्याकी । थाय्भुइ ज्योना लप्ते लाया: क्व धासा क्वया: भ्वय् ज्वलं सकतां तया: मरिता, सिसाफुसा ग्वा: मोंसिप्व: लाप्रो, लाग्व: ओ, छ्यें, न्या, ला, अयला: नापां थ्वं प्यता: तया: धौ व दुरुया सलि'तइ । थाय् भुइ चय्प्यता धासा तये मा: धाइ । काय् मचायात थाय्भुइ च्वंगु छ्यें सगं ज्वलं कायेका: भौ मचायात नापं निह्मय्सित वान्याका: नक्किइ । छ्येंसगं कायेकीगु तान्त्रिक मतं जीबबलि भोग ख: । पचली आजु द्य: व लुंमरी

अजिमा द्य:या प्याखँ पिदनेत पूजा यानाः द्य:तय्‌त जीव बलि भोग बीगुया पात्रखवला त्वंकी ! तान्त्रिक मतं पात्र खवलाय्‌ ख्यें सगं ज्वलं चवनी । न्यतमरु अजिमा द्य.या प्याखँ पिदनी बलय्‌ द्यः तय्‌त पात्र खवला त्वंकीगुया भ्याय्‌चा स्यानाः हि त्वंकी । जुजु रणवहादुर शाहजुं लाय्‌कूयाह्म हाथु द्य.या लुंया खवाःपाः दयेकाः तःगु सम्बन्धय्‌ सुन्दरानन्द बज्राचार्यया "त्रिरत्न सौन्दर्यगाथा" सफुतिइ हाथु द्य.यात थथे धयातःगु दु "श्री रणबहादुर शाहबाट राख्नु भैं भन्नु भया इन्द्र जात्राको शोभा बढाउना निमित्त मत्स्य मांस मदिरा मुद्रा मैथुन मकार पंचका आलो रगत षान्या भयंकर पनि न हुन्या सौम्य रूप पनि न हुन्या एस्ता मध्यम रूपका सुवर्णका शरभमुख नामा भैरबका निर्माण गर्दा भया"[२]

जीवभोग बीगु जीवया त्रितत्व भोग बीगु खः । जीवया त्रितत्व धयागु "रक्त तत्व" "जीव तत्व" व मांस तत्व खः । द्य:यात जीव बलि भोग बिइबलय्‌ जीवया गःकियाः हि पिकयाः म्वांहि त्वंकी । अले गःपः त्वाल्हानाः सास छ्वया विइ, अनं गःपःया ला धेनाः द्य.यात छाइ । थुकिया अभिप्राय त्रितत्व भोग बीगु खः । ख्यें सगं कायेबलय्‌ बलि रूप ख्यें सगंया "त्रितत्व" कायेगुया स्वकः वान्याना नयेगु याना चवंगु दु । न्हापां वान्याना नयेगु जीवया प्रतीक ख्यें सगंया गःकियाः "रक्त तत्व" कायेगु खः । निकः खुसि वान्याना नयेगु "जीव तत्व' कायेगु खः । स्वकः खुसि वान्याना नयेगु "मांस तत्व" बली भोग कायेगु खः । द्य:यात जीव बलि भोग विइबलय्‌ नं जीवया "त्रितत्व" भोग बिया चवंगु दु । छाय्‌ धाःसा न्हापा जीबाया गःकियाः हि पिकया द्य:यात म्वां हि म्हुकी, अले हाकनं गःकियाः त्वाल्हानाः सास छ्वयाबिइ, अनलि गःपःया ला धेनाः द्य:यात छाइ । थुकिया अर्थ "त्रितत्व" भोग ब्यूगु खः । न्हापां गःकियाः म्वाः हि म्हुकूगु जीवया "रक्त तत्व" बलि भोग ब्युगु खः, हानं गःकियाः गःपः त्वाल्हानाः सासः छ्वयःगु जीवया "जीव तत्व" बलि भोग ब्यूगु खः, अनंलि ला धेनाः छाःगु जीवया "मांस तत्व" बलि ब्यूगु खः ।

न्हू भौमचा दुनायेका: ह्वंकी बलय् काय् मचां थाय्भुइ च्वंगु ख्यें सगं ज्वल कया: नइगु द्य: प्याखंनय् द्य: तयुसं प्व:स: काइगुया रूप ख: । ह्वांपा काय् मचां ख्यें सगं दान्या: गु: द्य: प्याखंनय् आजु द्य:नं फं बाय् दुगुया ग: किइगु ख: । अनंलि भौ मचाया ह्लातय् तया: बिया: वान्याका: नके ब्यूगु आजुद्य:नं अजिमा द्य:यात हि त्वंके ब्यूगु ख: । अले हानं काय् मचाया ह्लातय् ल: ह्लाके बिया: ख्यें सगं वान्याका: नके विइ बलय् अजिमा द्य:नं हि त्वने धुंका आजुद्य:यात हि त्वंके ब्यूथें जुइ । मनूतय् वा स्याचुपिया रूप ख: । ख्यें सगं वान्यायेगु स्याचुपि कीगु ख: । आजु अजिमा द्य:या म्हुतुं ग्यानापुसे च्वंक धंवा पिहाँ वयाच्वंगु रूप स्याचुपि ख: । आजु अजिमा द्य:तसंय् द्य: प्याखंनय् प्व:स: काइ बलय् खा हेंय् जूसाँ वाँ हें न्याना हि त्वनी । दुगु, फं, व म्येंय् प्व:स: काइबलय् धंवा रूप स्याचुपि ग: किया: हि त्वनी । उकिं ख्येंसगं कायेबलय् स्यक: वान्याना: नयेमा:, मनयेगुया अर्थ मरु । ख्येंसगं काय्के धुंका: निह्यय्सितं थाय्भू नकी । थाय्भू तत:जिगु ज्याखंय् नकी । अले आचा:जु जोशी व गुरु पुरेतपिसं छप्वा: म्हुतुं आगं द्य:, देगुद्य:या ना कया: शिल: ब्वना: सन्तान बृद्धि जुया: कुल थामय् जुइमा: धका: सुवा: बिया: ताय् जाकि स्वां अबोर ह्वला: फुक्क सिनं पुज्याकी ।

म्ह्याय्मचा पित बिया: प्यन्हु कुन्हु ख्वा: स्व: वना: न्हूह्म जिलाजं दुचायेकी । न्हूह्म जिलाजं ह्मापां दुहां वइह्म जुया: सुकुन्दा च्याका: लंय् मतं क्यना: ब्वना हया: पिखा लखू पिने तया: बलि पिइका: छेंय् दुचायेकी । सस: खल: पाखेया आगंद्य: देगुद्य: सूर्य: चन्द्रमा व माने याना: त:पिं इष्ट देवता तयुत ग्वय् शाग तयेका: थ:थिति फुक्कसित ग्वय् बिइका: सस: खलखय् स्वाकी । गृहलक्ष्मी छेंय् बास याना: छयें बियछुना: शिर शोभा बाँलाका: जुइगु नेवा: तय् छें चिचीजा याना: छयें क्वछुइमा:गु याना: तइ । मनूतय् धलिमय् छयें हात धायेवं थस्वया: जुइमा:, छयें क्वछुना: जु: धाइ ।

थथे जुया छें दनी बलय् जगय् कलश तयाः-गृहलक्ष्मीया रूप याइ, मि ज्वाला ज्वाला थिना च्वंगु याना: छिनात:गु दें चि अप्पा अंगलय् ङ्वः ङ्वः याना: बास्तु कलां जायेकीगू छेंयात तासया वसतं पुंकाः सिंह व सिंहिनी बुट्टाया काष्ठकलां जायेकीगु ह्या ह्यं तिसा तीकाः बां लाका तःगु खः । च्वय् निखे पाखें पाखा पिकया: पाखा जुचिछइं मि चग्राः बुट्टा (बल पौ) या म्हुत: पौ ताना तःगु लि छयँनय् शिरबन्दिया बाला याना: अले मूसिंत निखे भसे लुइकाः आँय्पा ङ्वः ङ्वः लायाः मूसिया सिं खवाःपाःचात खने दयेकाः तःगुलि निखेया न्यापु सिख:या नाग नागिनी याना: व पलिल चिइ कुन्हु पलिल चिना: कलश थना: पता: ब्वयेकीगु शिरबन्दिया चंबालाया अर्थ भाव खः। आगं छेंय्, द्यः छेंय् व देगः देगलय् लुं पौ चिना: पौ जुचिछइ लुं या बलं पौ ताना: पलिलइ दयेंःने मूसिया ङ्वः ङ्वः भू भू थकया नाग नागिनी याना: सिं खवाः पाचात तयाः लुं गजू छानाः लुंया पता: ब्वयेका त.गु द्य:या छयँनय् चंबाला लुइका: शिरबन्दि तयकाः न्यापु सिख:या तिसा तीका तःगु खः । मूलुखा क्वय् ह्याउंक बंथिलाः तुतिइ अलः पाकाःगु व मूलुखा फुसय् ह्याउंक सिह्नः तिका: पुज्याना: तइ ।

ख्याः, कवं, बेताः, व बंय् लुइम्ह्यासित छेंया भुज्या धाइ । आजु अजिमा द्य:थाय् थुमित द्य:या गण यानातइ । ख्याःनं म्ह लुयाः न्ह्य:ने ङ्वातां दना चवंवइ, द्यंना चवंपिन्त कुचु कुचु नकः वयेयः, बंगलय् त्याङ्ग्रा त्याङ्ग्रा पुला सनाचवनी, स्वाहानय् सः वयेकाः थाहाँ कुहाँ जुइ, निभा द्य: बितकि पलिलइ च्वय् च्वना: छयँ छगः जक खने दयेकाः चागःचा तुरू तुरू कयेकाः ख्याः याना: चवंवइ धाइ । कवं धयाह्म छें क्वं जुइ, छें क्वय् वयाः हाः वइ, द्यंना चवं पिनिगु तुति साः वयेयः । बेता: धयाह्म सुं वःथे लापाक्क लापाक्क ग्याक्क जुइ, गुब्लें गुब्लें जुइ बलय् ध्वदुल धायेवं सुनां दाः सुनां दाः जुइक न्यतालय् चयारावक धायेक दायाः थकी धाइ । छेंय् सिखः पयांचा मखंपि सुं दइमखु । इलय् ब्यलय् सिखः पयाँय्चा पिहाँ वया च्वनी । मनूत सिख: पयाँचा खनाः ग्याः । सिखः पयाँय्चा खनाः ग्याये

म्वाः, छेँया भुज्याः खः, छु याइम्ख, धुपाय् छपु कयाः च्याकाः बिलकि वया माः थाय् वनी धकाः सिउँपिसं धया च्वनी। थाहाँ कुहाँ जुइ बलय् छेँया भुज्या ध्वधुयाः स्वाहानय् छपुं ध्वारारारा धायेक कुतुं वनेयः, बिनाबी धयाः जुइमाः; लं चिला बिइ धाइ। स्वाहानय् कुतुं वं सानं छूनं जुइ मखु, स्याः थाय् ब्व ब्व स्यानाः बिल, गनं छ्यंगु च्वतुसाः इनं पानाः ब्व ब्व स्यानाः बिल धायेवं याउँया वं। द्यः ध्वधुल कि छुं म्वायेकं ह्लवय् वयाः मफुथे जुइ। क्यंवंश्थाय् 'द्यः ध्वधुल, द्यः नापलात जाकि कयाः पिइकाः पल्लिइ ह्वला ब्यू' धकाः जोशीं धयाहइ।

छेँय् मनूत म च्वंसे खालि तइमखु। मनूत च्वं मन्त धायेवं छेँय् दाकन म्वाथः जुयाः दुना दनी। मनूत छेँय् च्वनाः सुचुकुचु यानाः स्यं थाय् भिंकाः च्वनी। ह्लि ह्लि छेँयात द्यः पुज्यानाः बःह्लि मतं बिइ मा। द्यःयात पुमज्यानाः मत मबिल धाःसा छेँया लछिंण वनी, छेँया भुज्यातनं तना वनी।

गृह लक्ष्मी

छेँया स्वरूप मि ह्वाना ह्वाना छ्वयाः खड्ग धारण यानाः च्वंगु लिइ मूलुखा, लुखा झ्याः छुना तःगु व देगलय् संलुखा व द्यः झ्याः त छुनाः तःगु, आजु अजिमा द्यःया मूर्तिइ मि ह्वाना ह्वाना छ्वयाः दना च्वंगु द्यःया रूप खः। द्यः गालय् ल्वहं पौलय् व अंगलय् बाला प्वाःयात खड्ग यानाः द्य त स्वना तःगु दु। अथे हे द्यःया देगः दनाः द्यःया मूलुखा व लुखाय् खोपाः तयाः लुं गजू छानाः सिंहृ ध्वजा, चन्द्र सूर्य ध्वजा, तयाः बाय् द्यःयात छुन छुं छायाः ल्वबं पौलय् दःतातय् मूर्ति तयाः नां कियाः द्यः द्यः थाय् कीर्ति तया तःगु दु।

छेंय् मूलुखा छदुवा: छुनाः छपाः झ्याः याना: बँगलय् छें कवः पिकया: प्यत जायेका: पल्लि चिना: त:गु छेंया रूप छ्यँ छगः छगः याना: प्यत चिनाः गजू लुइका: त:ह्म अजिमा द्यःया मूलुखा छदुवा: छुना: वया निखे छपा: छपाः याना: निपा: तिंकि झ्याः तयाः स्वदुवाः याना स्वपाः झ्या: छुनाः बँगलय् छें कवः स्वकवः पिकया: प्यत जायेका: पल्लि चिना: त:गु छेंया रूप छ्यँ स्वंगः स्वंगः यानाः प्यत चिनाः गजू लुइका: त:ह्म अजिमा द्यःया व मूलुखा छदुवाः छुनाः निखे छपा: छपा: तिंकि झ्याः तयाः व अले मेगु छदुवाः छदुवाः निदुवाः लुखा तया: न्यादुवा: याना: न्यापा: न्यापा: झ्या: बँगलय् छेंकव न्याकवः पिकयाः प्यत जायेका: पल्लि चिना: त:गु छेंया रूप छ्यँ न्यागः न्यागः याना: प्यत चिना गजू लुइका त:ह्म अजिमा द्यःया रूप खः। थुज्वःपिं अजिमा द्य यात आगं द्यः, मां लक्ष्मी अजिमा द्यः व गृह लक्ष्मी धाइ।

आगं द्यः धाइपिं थःथः कुलया द्यः खः। उकिं नेवाःतय् कुल छेंया महत्व तयाः मिजं द्यःयात आजु व मिसा द्यःयात अजिमा धया च्वनी। फुक्क सिया थःथः आगं छें दु। आगं छें धयागु आगं खलःतय् लागि दना त:गु कुलया सतः खः। आगं छेंय् आगं द्य.या जीबित रूप मिसा मचा द्यःया नां तइ। द्यःया नां त:ह्म मिसा मचाइत द्यःमें धया च्वंगु दु। जुजुपिनि आगं द्यःतः जुमाजु द्यः खः। जुजु पिंनि अभिलेखय् त:जु माजु द्यःयात इष्टदेवता स्वेष्ट देवता धयातःगु दु। लायकू याह्म द्यः मैंयात द्यः मयजु गुलिस्यां कुमारी धया च्वन। संस्कृत भाषं मिसा मचाइत कुमारी धाइगुलिं थन द्यः मैंयात कुमारी धा गु खः। द्यः मैंयात छेंया रूप याना: ह्याउँगु जामा व पुतूलं फिका: तइ। सिं ख्वाःया कल्लि न्ह्याकाः, पालि बापा बापा ह्याउँक अलः पाका: समाः याका: थसपः चिनाः कपा: छगलं ह्याउँक सिह्नः पाका: मिखाय् अजः उइकाः खज्ग च्वःया बाला मिखा थस्वका: तिकाः बाँलाका तइ। द्यः मैंयात थसपः ह्निना तइगु गजूया रूप खः। आगं खलःत आगं छेंय् वयाः आग द्यःया पूजा याना: द्यः मैंया पूजा याइ।

बुह्लि व भिगु ह्यागु ज्याखँय् पूजा जुइबलय् सुया पूजा जुइगु खः वइत पयतुका: सुकुन्दाय् मत च्याका: तइ । छँ धना च्वंगु खड्गया प्रतीकय् पा:चा लप्ते छपा: च्वय् स्वका: बँय् लाई । भिगुज्याय् पूर्व बाय् पश्चिम स्वयेमा: । पूर्व बाय् पश्चिम स्वका: पयतुइका: वया न्ह्यः:ने पा:चा लप्ते लायेबलय् च्वय् स्वकेगु जुइ । पूर्व स्वका: पय्तुइकल धा:सा लपतेयात खवय्, पश्चिम स्वका: पयतुकल धा:सा जवय् स्वकेमा: । छाय्धा:सा उत्तर पाखे च्वय् व दक्षिण पाखे क्वय् ख: । थ्वने बलय् नं छ्यँ च्वय् तुति क्वय् लाके मत्य:, ख्याकं त्य: वइ कवँचा वया: तुति सा:वइ धया च्वनी । ख्याकं तुति ज्वना: साला: छ्यँ क्वय् तुति च्वय् याना थकल, ख्याकं त्य: वल धाइपिं मनू नं दु । थथेहे धलि लाया: (धलि फाङ्गा याना:) थ्वने मत्य:नं धायेगु या: । थथें धाइगु द्यंगू व द्यंनेगु मिले मजू धागु ख: ।

अनंलि कुत: थिइका: भाग्याकी । कुतलय् चन्द्र सूर्सया धौपति बाय् धौग्व: तया लुइका भाग्याकी । अले पूजा मसीधयेकं कुत: बँय् तइमखु । सुकुन्दाय् व पा:चालप्तेय् नी लखं लुया: सुकुन्दाय् सिह्नः तिका: पा:चा लप्तेय् छपता: स्वपता: बाय् न्यापता: सिह्न तिका: आगंद्य:या पूजा याइ । अले पूजा या:ह्यय्‌सित सिह्न: धौजाकि सिह्नः तिका: छ्यनय् स्वां छुकी । धुपाय् व इता: च्याका: क्यना: द्य.थाय् तइ । धौ जाकि सिह्नः व स्वां बिया: सुकुन्दाय् आगंद्य: व देगुद्य: पूज्याका: गृहलक्ष्मी धया: धलिमय् छेँयात पूज्याकी । द्य:या पूजा जुइबलय् जीवबलि भोग बी, मनूया पूजा जुइ बलय् जीवबलि भोगया प्रतीक ख्यें सगं बी । ख्यें सगं बिइत ख्यें बाता व अन्ति ज्वना: नापा तया: ह्लातं थिइका: भाग्याका: ओ, न्या, ला, ख्यें छकु छकु कया अन्तिइ क्वफाना: अय्लाखय् आत्मबिम्ब रूपया ख्वा: स्वकी । ख्यें बाता मेह्मय्‌सित ज्वंका: ख्यें, न्या, ला, व ओ छकु छकु कया: अय्लाखय् थुना: द्य:तय्‌त छाइ । ख्यें सगं बिया: ख्यें बाता भाग्याका वंय् तइ । सगं बिइ मसिधयेकं ख्येंबाता बँय् तइ मखु । मेमेपिं फुक्कसित नं

धौजाकि सिह्लः तिकाः छ्यें सगं बी । थुकिया रूपय् द्यःथाय् जीवबलि भोग बिइत बाहाँयात मू ह्वायेकी, अले ह्लय् तयाः घये सुइ लिउने निपाः तुति मेह्लय्सित ज्वंकाः गःकिइ, हि म्हुकाः लाछकू धेनाः द्यःथाय् छाइ अले दववले लिपा सीकाः भू याइ ।

मनूतय् देखा कयाः गुरु ब्युगु ध्यान व मुद्राया बिभिन्न रूप कुंपि द्यःया मूर्ति दयेकाः आगंद्यः धकाः आगं छेंय् स्थापना यानाः तइ । मूर्ति धयागु ला द्यःया आवरण जक खः । द्यःतय् ह्लातय् पात्र ख्वला फयेकाः मुद्रा ज्याका तइ । आजु अजिमा द्यःया मूलुखाय् व झ्याः झ्यालय् च्वय् खौपातय् देवी पुराणय् उल्लेख जुया च्वंह्म महिष मर्दिनी (महिषासुर स्याना च्वंह्म झिंच्यापा ह्लाः दुह्म भगवती) यात त्यंगः गने द्यःया मूलुखा च्वय् खौपातय् शिवपुराणयाह्म महाद्यःयात, ग्वलय् जयबागीश्वरी द्यःयात व थथेहे द्यः द्यःतय् ह्लातय् पात्र ख्वला फयेकाः मुद्रा ज्याकातःगु खनी । जय बागीश्वरी धयाह्म आखः सयेकीह्म अजिमा द्यः खः । मस्तय्त आखः स्यनेत "नमो बागीश्वराय" धकाः ग्वरलय् च्वया: बागीश्वरी द्यः धकाः अजिमा द्यःयात नमस्कार धायेका: ब्वंकाः आखःग्वः ह्वसीकाः मेमेगु आखःग्वः ह्वसीके बी । नेवाःतय् तान्त्रिक मतं पात्र ख्वलाय् पंच मकार च्वनी ।

जीव पंचतत्वया प्राणी खः । पृथ्वी, जल, वायु, आकाश व तेज थ्व न्यातायात पंचतत्व धाइगु खः । पंचतत्वया तःधंगु रूप पंचमहाभूत खः । जीव जीवित जुइत थ्वहे पंचतत्व माः द्यःयात जीवित यायेतनं पंचतत्व माः । द्यः प्याखंनय् द्यःम्वःतय्के आजु अजिमा द्यः कुंपिकी । द्यःत दुपिउँ ययाः जिगिजिगि खाइ । द्यःत प्याखं हुइ, पूजा फयाः प्वःसः काइ । बुंगद्यःया वंशावलिइ यक्षराजया काय्या प्रतीकात्मक जीवित रूप भंबः यात कलशय् तया ह्याः बुंगद्यः स्थापना याःगु च्वयातःगु दु । तान्त्रिक बिधिया पूजा जुइबलय् पंचतत्वया प्रतीक सह्लय् ज्वलंया स्याबजि (बजिनापं), हाकुमुस्या,

पालु, संन्या (छ्वय्ला) व अय्ला: (अय्ला:या अङ्ग श्वँ) न्याता बाय् ख्यें सगं ज्वलंया मायुओ, ख्यें, छ्वय्ला, कुंन्या (जवं चा:तुइका तह्य), व अय्ला: बाय् (श्वँ) न्यातायात कया: थुकिया प्रतीकात्मक थापंयाना: द्य: यात थुपिहे तया: पंचमकार पूजा याना वइच्वंगु दु ।

मनूत सह्मय् तया: द्य: द्य:थाय् पूजा याइ । गुथि न्यायेका: द्य: द्य: थाय् व देपूजा न्यायेका: ख्य: ख्यलय् वया: पंचतत्वया पंचमकारया थापिं, अग्नि, व कुलिचा बाय् धाला स्यना: द्य:या पूजा याना च्वनीगु खना च्वंगु खं ख: । मनूत गुंईमाजु (गुह्येश्वरी माजु) द्य:या गालय् ख्यंसगं क्वफाना: द्य: पूजा याइ ।

वंघलय् आजुद्य:या त्यप, पचली आजु द्य:या क्वं व द्य:तय् जाता, ब्वया तइपिं हाथु द्य:या त्यप व क्वंचाय् पंच मकारया अय्ला: श्वँ थना: द्य:यात पूज्याना तइ । वंघलय् आजुद्य:यात आकाश भैरब, हाथु द्य: त्यप व क्वं चित स्वच्छन्द भैरब धाइपिं मनूत दु । आजु द्य:या त्यप हाथु द्य:या त्यप व क्वँचात प्ह्नने मज्यू : गुइ माजु द्य:या गा:सुत धायेवं मखु थे जुइ । छगू श्यासफूतिइ च्वयात गु थथे दु-

"सं ८२८ जेष्ठ शुल्कः ।। बको देस, श्री ३ आकाश भैरबया म्हुतु नं दुहा वङ व कष्टि हानं हाप्व: दयेका व चोङ । नियन्हु तिलि व स्यमका व पिकया व कुन ध्योश्वरस निन्हु स्वन्हु च्वङा ।"[१] (मेदिगाबल नेपाल भाग ४)

द्य:या मूर्ति पूज्याये बले पात्र ख्वलाय् पंच मकार थना: पूजा याइ । द्य:यात नं मचा बु ब्यंका: सिसा पालु नका: जंक्व, चुडाकर्म याना:इहि व बारा: तया: मनूतय्तथें कर्म खंकी । द्य: द्य:थाय् पात्र ख्वला तया: तइगु लिइ पंचमकार थना: पूज्याना तइ । मनूत द्य:थाय् वया: पात्र ख्वला थना: पूजा याइ । द्य:या पात्र ख्वला प्वंका: तये मज्यू धका: थना तइ ।

आगंमय् थापिं स्वना: हाकु सिह्न: फया: च:ह्रे पूजा था पूजा याइ। मनूतय् दिं मभिना च्वन धायेवं आगमय् था पूजा याकी, आजु अजिमा द्य:थाय् पाथ याकी। थापं यायेगुयात मोहनि स्वनेगु व हाकु सिह्न: फयेगु-यात मोहनि फयेगु धाइ। थापं याना: हाकु सिह्न: फया: आगं द्य:या पूजा यायेगु यात मोहनि पूजा धायेगु ख:। मोहनि पूजा याये बलय् हि खुइमा: किल चबाहां स्यें छग: सें स्याये मा:।१५ दंय् छक: आगंद्य:या त:जिगु मोहनि पूजा याइ। थुगु मोहनिया त:जिगु पूजा याये लच्छि न्ह्य: चथा: कुन्हु मोहनि पूजाया सुचं बीगुया ल्याखं व:ह्नि आगं द्य:यात सह्मय् तया: भ्वय् ब्व छाया: पूज्याइ, भ्वय् नइ। मनूत चथा: वलकि मोहनि त्यल, थनि लच्छि भानिका धाइ। चथा:यात त्री धंगु मोहनि धायेगु या:। चथा: कुन्हु वा वलकि मोहनिइ नं वा वइ, मोहनि स्यनी, चथा: बाँलाक माने याये मा: धाइ।

त:त:जिगु पूजा यायेत छुं दिं न्ह्य: द्य:थाय् पूजा वना: सुचं बीगु याना: वइच्वंगु दु। ग्वलदेशय् पाहाँच:ह्रेया जात्रा न्ह्यन्हु न्ह्य: बछला माजु द्य:यात ''चिपालु छायेगु पूजा'', ख्वपय् जात्रा न्ह्य: भैल: द्य:या पूजा, थिमिइ बालकुमारी द्य:या न्ह्यन्हु न्ह्य: ''नितं पूजा'', पन्त्रा, व सम्यक न्यायेकेत स्यंगुइ भगवान द्य:यात ग्वय् दां तया: पूजा याना: वइ च्वंगु दु। थथें हे गुथि व दे पूजा न्यायेकेत प्यन्हुच्यान्हु न्ह्य: गुथि त्यल धका: गुथिया मनूतय्त दे पूजा त्यल धका: दे पूजा खल: तय्त छेंय् ब्वना: स:लह: याना: पूजा छगू छ्वया: भ्वय् नकी बाय् चिपं थीकी।

मोहनि पूजा जुइ छन्हु न्ह्य: ब:ह्नि छेंय् फुक्क सिया छ्वय्लाभू याइ। छ्वय्लाभू याये धुन कि पूजा सिमध:तल्ले पिने छेंय् नइ मखु। उकिं मोहनि बलय् भौमस्त थ: छेंय् च्वनी मखु। थापं कुन्हुं थापिलय् खड्ग च्वया: खड्गया बालाच्व:यात न्हाय्, व प्व:यात म्हुतु याना: निग: मिखा कंका मि ज्वालाया मिखा फुसि याइ। मिखाया दथुइ खड्गया बाला च्व:

पिकया: ज्वाला ज्वाला थिना च्वंगु याइ । द्य:लिधना च्वंगु अंगलय् थथेंहे यानाः खड्ग च्वयातःगु दइ । थापिलय् पंच तत्वया अय्ला:, ह्याउंक श्वें व श्वें थना: द्यछा पातय् बाय् सलिखय् सह्मय् ज्वलं नापा स्यें सगं तइ । भिगु इलय् मूलुखा छ्दुवा:या छग: थापिं बाय् मूलुखा व निखेया निपाः तिकि ड्याः नापां मूलुखा स्वदुवाया स्वंग: थापिं बाय् मूलुखा मूलुखाया निखे तिकि ड्या: व निदुवाः लुखा नापां मूलुखा न्यादुवा:या न्याग: थापिं स्वना: खड्गया च्व: च्वय् पाखे व प्व: क्वय् पाखे स्वइगु याना: खड्गयात दक्षिण स्वका: लिधंकी । थापिं क्वसं धौपति बाय् सिह्न: थना: चन्द्र खवला स्वनी । थापं यायेत नाग नागिनी यानाः केरा लपते लाइ बाय् नाग ह्निना च्वंगुया चखवया पेचा ह्निनाः तय्मा: । चखवयात कुशया त्वाय् धायेगु या: । मनुतय् थः थः लजगायाया ज्याभ:, जुजुया कुथिइ ज्या याइपिनि मसि थल, पंकलम, भ्वं व सफू स्वनी । जुजु जयस्थिति मल्लया पालय् लाय्कुलिइ भारदार पिनि खड्ग स्वने ह्:गु गोपालराज बंशावलिइ उल्लेख यानाः त:गु थथें दु–

> "सं ५०२ अशुनिशुदि अष्टमीन श्री श्री
> जयस्थिति राज मल्ल देव प्रभु सन
> स्मस्त एकशर भोरो पिनि घोक दुवोङ
> खण्ड स्वेएका ... ... "[९]

खड्ग स्वना: चालं या:गु उल्लेख जुया च्वंगु थ्व सफूत ऐतिहासिक प्रमाण त ख: ।[१०]

थापिलय् ह्याउँ तुयुकापतं भुना: आगंद्य:यात वसः पुंकी । थापिलिसे खड्ग धंका तयेगु आगं द्य:यात ज्वाय् ज्वाय् किकिंपा छुका: तिसा तिकेगु व थापिं क्वसं धौपति बाय् चन्द्र खवला स्वनेगु चन्द्र सूर्य लुकेइगु ख: । थुकथं आगं द्य:यात समा: ज्वलं तया: बाँलाका: तान्त्रिक बिधि थापिं

पूजा याइ । अले खड्गसिद्धिया मन्त्र साधन याना: खड्ग पूजा याना: धौपंतिइ पूजा याइ । सलि छग: कया: उक्तिइ नीलखं हा: याना: सिह्न: जाकि तिका: स्वां छाया: जजंका ववखायेका: आगं द्य:या शक्ति साधना याना: भाग्याना: मोहनि सिह्न: फया: पूजा याइ । मनूत मोहनि स्यंनिइ, मखुथे जुइ धका: त:सकं ग्या: । सुथय् सह्मय् नया: ब:ह्लि कुलया दाजु किजा खल:त फुक्क नापं मुना: कुंल छि (कूछि) भ्वय् नइ ।

कह्लय् कुन्हु स्याकु त्याकु (बलि बिये) धका: आगंद्य:यात बलि पूजा याइ । बाहांयात पूजा याना: सह्मय् नका: अयला: व थ्वं त्वंकी । जांकि, स्वां सिह्न: व नील कया: बाहांया छ्यनय् हायेका: पशु जन्मं मुक्त कया: द्य: जुया: फुक्क सिगु भि याइ धका: मन्त्र ब्बना: ह्लाय्पनय् स्वां पुइ । पूजाया सफुतिइ च्वयात:गु थथे दु-

"देवता बलि रूप स्त्वमेव त्वं प्राप्य हे पशो
बिपत्ति नाशय क्षिप्रं सिद्धि रष्टौ प्रयच्छ मे ।।"[५]

थ्वया अर्थ ख: बलि रूपय् वया: छ द्य: जुह्महे पशु बिपति नाश याना: अष्ट सिद्धि ब्यू । बाहाँ मू हाल कि भयन फाला वना: फुक्कसिया भि जुइमा धका: बाहांयात ग:किया: हि खुइ । मोहनि पूजा यायेगु थ्यासफु तिइ मोहनि पूजां त्रिलोकया प्राणीतय् भि जुइगु धया त:गु दु । "कुमारी पूजा" धयागु छगु थ्या सफु तिइ पातालया प्राणीतय्त जल चरि धयात:गु दु । बाहांया छ्यं द्य:थाय् स्वका: तया: द्य:या पूजा याइ । प्वांय् चिक्क इता: च्याका: बाहांया छ्यंनय् तया: च्याकी । मतय् पूजा याना: सह्मयें छाया: अय्ला: व थ्वं लुइ । सह्मय्लय् चिला धका: बाहांया ग:प:या ला धेना: तया: छाइ ।

स्याकु त्याकु कुन्हु आगं द्य:यात भोग बिया धका: थ्यासफुतिइ थथे उल्लेख याना त:गु दु-

"सम्वत ७९४ आश्विन शुक्ल ।। प्रति पदा कुन्हु
नवरात्र स्वङा दिन ।। थ्वयानं खुन्हु यर राजाया
छय् सिङाव देव कोहा बिज्यातके मदया श्री
श्री ३ नरेजुसकें तवदेव रसं दुगुह्म १२६
स्याङा, त्रिशूल संमेशह्म ४४ स्याक ..."[३]

मेगु छगू थ्यासफुतिइ थथे उल्लेख दु–

"सं. ७९७ आश्विन शुद्धि ।। पादु कुन्हु
नवरात्र स्वङा . .. ... अष्टमी कुन्हुया
रात्रिसं खड्ग स्थापन याङा जुरो ।।
अष्टमी अन्तर वनका नवमी सं
भोग बिया ......[३]" (मेदिया मल नेपाल ३ भाग)

आगंद्यःया कुमारी माजुया पूजा याइ। सुथय् सह्मय् व्वय् चिला वालाः तयाः स्याकु स्याकुया सह्मय्भू (सह्मय् नयाः) यानाः बःह्लि भ्वय् नइ। थ्व तः जिगु मोहनिया पूजाय् आगंमय् ह्लिखूह्म बाहांया छयें द्यःथाय् चाइके माः। छाय् धाःसा पूजा सीमधःनिगुलि उकुन्हु आगंमय् ह्लिखूह्म बाहांया छयेंया सीकाःभू याइमखु। सुथय् बाहांया चिला तयाः सह्मय्भू यायेगु धयागु सीकाःभूया अङ्ग खः। उकिं सह्मय्भू याये बलय् बाहांया चिला तयेमाःगु खः।

स्वन्हु कुन्हु आगंमय् पूजा यानाः चालं (स्वांक्व काइ) याइ। मोहनि फयातःगु सिह्नलय् बाँलागु लक्षण क्यनीगु मोहनि सिह्नः ग्यनीगु पूजा बाँलागु खः। थकालिं आगं द्यःया सिह्नः धौपतिया धौजाकि सिह्नः मोहनि फयातःगु हाकु सिह्नः तिनाः वाहांया हि सिह्नः तिइ, स्वांकयाः ह्माउंक क्वखा क्वखाइ। बाहांया छ्येंयात द्यः पुज्याइगुलि ह्लिसिह्नः तोमाःगु खः। मोहनिया सिह्नः तिनाः मोहनि फयातःगु हाकुसिह्नः तिल धायेवं आगं द्यःया देवत्व प्राप्त जुया सिद्धि दइ। थकालिं छसिकथं फुक्कसित मोहनिया

सिद्ध: तिका: स्वां बी । फुक्कसिनं थापं ग्रानात:गु पंचमकारया स्यें सगं काइ । अले थकालिं ग्रागंद्य:या खड्ग ज्वना: "खड्गसिद्धि रस्तु" (भिंजुइमा) धका: फुक्कसित खड्ग भाग्याकी । मिजंत फुक्कसिनं खड्ग ज्वना: पाया: वइ । लाय्कू छेंया ग्रागं द्य: त:जु माजु द्य:या पाया: पिहाँवइ । द्य: छेंया पाया: पिहाँ वइबलय् मनूत ग्राजु ग्रजिमा द्य:तय् वसतं फिना: द्य: जुया: जिगिजिगि खाना: वया: थ: थ:गु लागाय् चा:हिला च्वंगु दु ।

द्य: प्याखंनय् नास: द्य: थाय् थापिं स्वना: पूजा याना: मोहनि सिद्ध: फइ । "नृत्येश्वर" धयागु छगु पूजाध्या सफुतिइ "त्रिलोक मोहन" साधन यायेगु च्वयात:गु थथे ख:–

"यजमानस्य नृत्यसिद्धि फल लोकसं
मोहनी साधन त्रिपुरा सुन्दरी देवी
देव्यर्चन बिधौ तत्सर्वं विधि परिपूर्णमस्तु ।।"[५]

पचली ग्राजु द्य:, लुमरि ग्रजिमा द्य:, न्यतमरू ग्रजिमा द्य: व मेमेपिं ग्राजु ग्रजिमा द्य:तय् प्याखें पिदनेत द्य:तय्त नास:द्य:या मोहनि सिद्ध: तिका: पुज्याइ । द्य:तय्त खड्ग ल:ह्लाना: खड्गसिद्धि बीगु खड्ग ज्वना: द्य:त जिगिजिगि खाना: पिदनी । ग्रथहे द्य:या जात्राय् द्य:ख: क्वबिया: जात्रा याना च्वंगु दु ।

पाया: पिहाँ वइगु धयागु सामुहिक रूपय् खड्ग सिद्धि ब्यू वइगु ख: । छेंय् खड्ग सिद्धि कायेमखंपिं मनूत पाया: स्व:वया: पाया: द्य:या खड्ग भाग्याना: खड्ग सिद्धि काइ, थथे खड्ग सिद्धि कायेमा: । छ्यंगु लाकाँ न्ह्याना: पाया: द्य:यात थिइ मज्यू पाले य: । मोहनिया चालं याना: पाया: पिहाँ वया: धका: थ्यासफुतिइ उल्लेख याना त:गु थथे दु ·

R.5
NEPAL

विजया दशमी टीकाका दिन काठमाडौंमा निस्केको खड्ग …को एक दृश्य ।

तस्वीर: नातीकाजी महर्जन

"सम्वत ८०० आश्विन शुक्ल ।।   दशमी ......

चारण याङा जुरो

विगपूर्व्व याङा, पायात थहावया जुरो ।।[१]

(मेडिया मल नेपाल ३ भाग)

मेगु छगू थ्यासफुतिइ थथे उल्लेख दु–

सं. ८२७ आश्विन शुक्लः ।। प्रतिपदास

नवरात्र स्वङा धनुलग्नस, तृतिया

वधि थ्वगुलि दस ।। सप्तमी घटि

२१ प्रश्रष्टि वय्काव कुंभलग्नस

खण्ड स्वाङा ।

देव कोहा बिज्याका ।। नवमी

घटि २६ वेतकाश्रो दशमी

वय्तुनं मीन लग्नस चारन

याङा देव थाहा बिज्यातका चन्हस .....[९]

मोहनि पूजा यायेगु थ्यासफुतिइ खड्गसिद्धि भय् नं फाला वनो, शत्रु नाश जुयाः भिं जुइ धया त.गु दु । द्यःया जात्रा जुया च्वनी बलय् स्वंगु लोकं द्य त तवकं वयाः खड्गसिद्धि कयाः द्यःया जात्रा व प्याखँ स्वयाः मोह जुया च्वनीगु सिउँपिसं धया च्वंगु व उकिया दसित दु । गुं पुह्लिया ज्यापु प्याखँनय् प्याखँ म्वःयात नासः द्यःया मोहनि सिह्नः तिकलं कि नासः द्यःया सिद्धि प्राप्त जुयाः (नासः द्यः दुपिउँ वयाः) नासलं ली । मनूत आकर्षण जुयाः प्याखँ हुइकिथाय् म्वः म्वः जुइक स्वयाः झुमि यंकूपि थें जुयाः च्वनी ।[१०]

बःह्नि भ्वय् नयाः (सीका भू) सी काइ । सीभाग नापं सीपु-सा धकाः बाहाँया न्ह्यपु छकू छकू पासा तया बी । अले बाहाँया शेष बाकी दनीगु चिप क्वँय् मुनाः बाता छगलय् तयाः कलं छब्व तयाः कीगः कयाः

पूज्यानाः इता छ्वाँय् च्याका: तयाः कलं गालय् कलं वाइ। कलं गालय् आजु अजिमा द्यः दइ। खिचातय्के आजु अजिमा द्यः दुपिनाः कलं वाये ह:गु न: वइ। द्यःथाय् हि खुह्म बाहाँया छ्येँया सीकाभू यायेगु व कलं वायेगु धायेगु नेवाःतय् थः पह:गु तान्त्रिक मतं मांसाहुति महायज्ञ यायेगु छगूया मेगू अङ्ग खः। लागा लागाया कलं द्यः व लागाय् लागाय् भिं याना च्वनी।[२१]

पंचिमल: कुन्हु पचली आजु द्यःया गालय् पंच मकारया अयला: व थ्वँ थनाः आजु द्यः थ्वँ थनाः पूजा याइ। थन थ्वःने त्वाःया थकू जुजु खलकं महायज्ञ याइ। महायज्ञय् दुगुचा स्यानाः हि खुयाः ला घ्यँ दयँ फुक्क ला दुयाः लिपा छ्यँ नापं दुयाः मांसाहुति माहायज्ञ याना च्वंगु दु। पाहाँचःह्रे कुन्हु कंगय् कंग अजिमा द्यः, लुमरिइ लुमरि अजिमा द्यःथाय् बाला चःह्रे कुन्हु लुतिइ लुँति अजिमा द्यःथाय् व मे मे थाय्या आजु अजिमा द्यःया पूजा यानाः म्यँ छ्यँ दुयाः मांसाहुति महायज्ञ याइ। थुमि त स्वह्म त:के धयाः जात्रा हे याना च्वंगु दु।

थथे त त: धंपि तान्त्रिकतसँय् थःगु जुनि दनि बलय् हे तत: धंगु पूजा यानाः तन्त्र मन्त्रया सिद्धि थःगु पंचतत्त्वया भौतिक शरीर त्वःताः बाय् मदयेका छ्वयाः सिद्ध वना: द्यः जुयाः त्रिलोकया भिं याइ। वंघलय् आजु-द्यःयात ज्यापु तसँय् इमि आजु धयाः माने याना: वया च्वंगु दु। इतिहास-कारतसँय् नं आजु द्यःयात जुजु यलम्बर धया च्वंगु दु। नरलय् मह: बताः द्यःयात ज्यापु ज्यापुनी व इमि मचा द्यः जुयाः सिद्ध वंगु धाइ। पचली आजु द्यःयात मल्ल खल:तय् पूर्खाया आजु धका डा. कमल प्रकाश मल्लं च्वया दीगु दु। बन्धुदत्त आचार्य, जुजु नरेन्द्रदेव व ललित ज्यापुपिं थः थःगु मन्त्रसिद्धि बुँद्यःयाके दुबिना वंगू बुँद्यःया बंशावलिइ च्वया त:गु दु। बिज्यास: द्य :यात म:खं दँय् द्यः बाज्या पिनि म्ह्याय् मचा धका: ह्रना च्वंगु दु। मनूत मभिं जुइन धका: द्यः द्यःथाय् पूज्या वइ द्यःया

ह्निउ वइ, द्यः भाग्या वइ ।

स्वन्तिइ लक्ष्मि द्यः पूजा यायेगु धयागु मोह्नि पूजाया अङ्ग खः । धुकुतिइ लक्ष्मिपाः तिका: पूजा याइ । लक्ष्मि द्यः पाः छगू प्रकारया धर्कि खः । आगंमय् आगं द्य.या प्रतीक स्वरूपया धर्कि चवयाः अंगलय् तयातइ । लक्ष्मिपातय् कलशया काउलि तयाः लक्ष्मिद्यःयात ज्वला न्हाय्कं व सिन्ह: मू ज्वंकाः भौमचा छ्यँ ववछुनाः जुइगु शिरशोभा बाँलाःका चवँथें यानाः चवयाः थ्याः, बेताः व कुबेरयात गण यानातइ । ज्वालान्हायकं व सिन्हःमू ज्वंसा याह्म लक्ष्मि द्यः गृहलक्ष्मि (आगं द्यः) खः ।

स्वन्तिबले फुक्कसित ह्म: पूजा यानाः थ्यें सगं बिइमाः । मूलुखा, लुखा व झ्याः ववय् मन्दः चवयाः पूज्याइ । आगंमय् आगंद्यःयात ह्म पूजा याइ । आगं खलःत आगंद्यःया द्यःमयजु (कुमारी) या म्हपूजा याःवइ । गृह लक्ष्मिया स्वरुप छें छखां पालचाय् मत तयाः ज्वाला ज्वाला थीक चयाकाः मोह्निबलय् आगं द्यः पूज्यानाः मोह्नि बलय् ह्निखुम्ह बाःँया ला तयाः पंचमकार स्वनाः लक्ष्मि द्य.या पूजा यानाः ह्मपूजा याइ, थ्यें सगं बिइ । फयां अले फक्व फक्व भ्वय्ज्वलंया घासाता, मरिता लाओ लाग्वः, ओ, न्या, थ्यें, छ्वय्ला, अय्ला व थ्वें तयाः भ्व छाइ ।

आगंद्यःयात ह्मपूजा मयायेकं सुयां ह्मपूजा याइ मखु । आगं द्य.या चापूजा जुइगु जुयाः बःन्हि ह्मपूजा यानाः जानये मज्यू धयाः फुक्कसिया भ्वय् नइ । मोह्निया स्वां बिइमानिपिं सुं दनिसा लक्ष्मिद्यःया स्वां नापा बिइ । मोह्निया स्वां स्वन्तितक बिइ ज्यू, कायेज्यू । मनूतय् स्वन्तिया नखत्या भ्वनाः म्ह्याय् मस्त, भिना मस्त व जिलाजं पिन्त लक्ष्मि द्यःया स्वां मञ्यू तल्ले मोह्नि सीमधःनि धया चवनी ।

मि ह्वाना ह्वाना छ्वयाः दना चवंगु बुट्टाया मूलुखा खड्गया रूपय् अजिमा द्यः तयातःगु द्यःया तोलं खः । मूलुखाय् अजिमा द्य. तयाः निखे

मिँ मल:यात नाग बिलि कया म्यँ चवाल्ल लुइका: तइगु द्य:या मूलुखाय् लुखाय् व तिकि इया: इया:या च्वय् खोँपा तयातइ। तोलँनय् स्वया: द्य: ह्लसीकेगु ख:। मिस्त सुथह्लापां दना: छेँ छखां वसिबँ पुना: मूलुखा क्वय् पुइ। मूलुखा क्वय् ह्याउँक सौचां बँ इला: न्ह्य:ने भ्यलु पा: द्य:थाय् इली। ख्वा: सिला: सुनां मथीक ल: कया: वया: मूलुखा फुसय् छ्वाका: (द्य:यात ख्वा: सिका:) दुहाँ वनी। पूजा तया: ज्वनावया: मूलुखाय् सिह्न: तिका: पुजा याना: न्ह्य:ने भ्यलु पा: द्य:यात पुज्याइ। आगं द्य:यात पुमज्याक पिने गनं द्य:याके वने मज्यु धाइ। आगं द्य: त:धंह्म द्य:ख: फुक्कस्यां माने याइ।

जा बुका: ह्लापालाक्क थकया: आगंद्य:यात भौवालं पल्लिइ तइ। नख:चखलय् ज्वरे जुक्व घासा त थकया: आगं ब्व तइ। आगं द्य:यात ला:ला:थे याये मज्यू, आगं द्य:नं ज्वनी। मनूतय् छुं नयेत आगं द्य:यात बँय् छाइ, ल: जकं त्वनेत नं बँय् ल: हायेकी। गुथि न्यायेकि बलय् नं छेँ ब्व व घ: ब्व तइ। घलय् ल: जायेका: तया: घ:ब्व न्ह्य: चयाका: तइ। घ: ब्व धका: माय् केलीगु घ:यात नं न्ह्य चयाके गु या:। माय्केलीगु घ:यात छेँया भुज्या नाग नागिनी भा: पियात:गु दु। बुं द्य:या घ:मालय् हिति मंग: याना: आजु द्य: पा: तयातइ। घ:मा धयागु नाग याना: द्य:यात बासा लाया त:गु ख:।

निभा: बित कि भौवालं द्य:यात मत बिया: दलूचाय् तइ। मनूत द्यं वनेत, सुथय् लासां दना: वयेत आगंद्य: देगुद्य:, गुंईमाजु द्य:, त:जु माजु द्य:, आजु अजिमा द्य:तय् नां कया: बँय् थिया: भाग्याइ।

मूलुखाय् पुज्यायेगु छगु आगंद्य:या पुजा यायेगु ख:। मनूतय् आगं छेँया मूलुखाय् आगं द्य:यात पूज्याना: वंगु दु। अथे हे मनूत पिने गनं द्य:यके वनि बलय् द्य:या लुखा मचा:सा लुखाय्सं द्य:यात पुजा याना: भाग्याना: वनी। गुलि ला द्य:थाय् छेँ दुने दुहाँ मवँसे द्य:या

लुखाय् कोग: निगलं पूज्याना: भाग्याना: वनी । मनूत मूलुखा भाग्याना: वुहाँ पिहाँ जुइ । मूलुखा भाग्याना: जुइगुया अभिप्राय पिने छुं अप्रिय दुर्घटना मजुइमा धका: ख: । मूलुखा भाग्याना: जुइगु भिं ।

देमिया छें

देधयागु देमि फुक्कसिया बास यायेगु छें ख: । नेपा:देया न्हूगु मूशहर कान्तिपुर महानगर ख: । बंशाबलिइ च्वयात:कथं जुजु गुणकाम देवं आगं द्य: मांलक्ष्मी अजिमा द्य: माने याना: नेपा: देशय् फुक्कसिया भिं जुइगु या लागि मां लक्ष्मी अजिमा द्य: या खड्ग आकार वयेका: कान्तिपुर महानगर नां छुना: यें दे छ्यागु ख: । यें दे यात खड्ग आकार वयेकेत थन पचली आजु द्य: यात जग याना खड्गया निखे धारय् (बिस्तार रेखाय) पाक्व अजिमा, लुमरि अजिमा, फिब्व अजिमा, नं अजिमा, कंग अजिमा, लुति अजिमा, साह्मा अजिमा व चन्द्रलखु अजिमा द्य:त स्वंगु ख: ।[१८]

कान्तिपुर महानगर(खड्ग) नेपा: देशय् दक्षिण स्वका: छ्याना त:गु दु । कान्तिपुर महानगर यें देया क्वय् (खड्गया प्व:दिना च्वंगु) पाखे क्व:ने व च्वय् (खड्गया च्व:) पाखे थ:ने धया च्वंग दु । आगंद्य: मां लक्ष्मी अजिमा द्य:या खड्ग ज्वाला ज्वाला थिनाच्वंगुया बंशाबलिइ आगं द्य:या लक्ष्मि अजिमा द्य:यात कान्तीश्वरी धका: यें देया नां छुत । कान्तीश्वरी धा:गुया अर्थ मिया ज्वाला पिहाँ वया च्वंह्म अजिमा द्य: ख: ।

पचली आजुद्यःयात दथुइ लाकाः छखे पाखे नं अजिमा व मेखे पाखे फिब्व अजिमा स्वना तःगु धायेगु पचली आजु द्यः मूलुखा व अले निखेया अजिमा द्यःत छपाः छपाःया निपाः तिकि झ्याः जुया नेपाः दे स्वपाः झ्याःया देमित बास याना च्वंगु छँ जुइ । अथे हे पचली आजु द्यःया हे आधार कयाः अनं च्वय् स्वयाः वने बलय् दथुइ पचली आजु द्यः मांतिकि झ्याः व निखेया तिकि झ्याःत कंग (कंगमति) अजिमा व लुमरि अजिमा द्य : जुल । थनं च्वय् पचली आजु द्यःया हे आधार कयाः छखे स्वय् बलय् लुति अजिमा मेखे स्वय् बलय् पाःक्व (पासिक्व) अजिमा धायेगु पचली आजु द्यः स्वपाः बाय् न्यापाः झ्याः ह्वनाःया छपाः सँ झ्याः व अले निखेया अजिमा द्यःत छपाः छपाःया निपाः न्हाय्कं झ्याः (याक. झ्याः) जुयाः स्वपाः झ्याः जुल । थथे हे थनं च्वय् पचली आजु द्यः यात कयाः निखे पाखे स्वये बलय् ल्यँ दनि पिं चन्द्र लखु अजिमा (राजदरबार दुने दुह्म) व साह्माः अजिमा (थबहि अजिमा) द्यःत बंगलय् छँ कव स्वकवः जुयाः नेपाः दे तान्त्रिक्तां जाया च्वंगु देंमिया छँ न्यात जाःया भाव खः । आजु अजिमा द्यःया क्विपा मिं ह्वाना ह्वाना छ्वयाः दना च्वंगु फसं छखे पुया च्वनी । थथे जुयाः कान्तिपुर महानगर नामं न्हूदे छ्यायेत च्याह्म अजिमा द्यःत स्वने माःगु खः । आजु अजिमा द्यःत खुसि सिथय् स्वनाः ख्याः, कवँः, बेताः व बँय्लुइह्म (नाग) गण याना तःगु दु । थुपिं च्याह्म अजिमा द्यःत तःकेहे खः ।

नेपाः कुमारीया दे खः । थुज्वःगु धापू न्यना तयागु दु, ह्लापा देशय् छुं सङ्कट जुल धाःसा आगंमय् कुमारी माजुयाके जुजुपिं सल्लाः याःवनी हं । नेपाः कुमारीया राज्य जुयाः जुजु व प्रजापिसं आगं द्यःयात राज्येश्वरी "राजदेवी" व "मानेश्वरी" धया मानेयाना वइच्वंगु दु । "कुब्जिका देवी" धयागु पूजा थ्यासफुतिइ[४] आगं द्यःयात मानेश्वरी धया तःगु व मखंत्वालय् थकूलवःतय् आगं द्यः ताना बाहाःलय् लिच्छिविकालया अभिलेखय् थथे उल्लेख जुया च्वँगु दुः-

१. ········ आषाढ कृष्ण सप्तम्याम् ···

२. राज परमेश्वर श्रीमान् देव राज्ये । ···

३. ·········· ······ ····· · ···

४. ··· ·· · ··· ······ ··· ····· १४

लाय्कुलिइ मोहन चुकय् जुजु प्रताप मल्लजुया सुवर्ण पत्रया अभिलेखय् तःजुमाजु द्यःयात धया तःगु थथे दुः-

"ॐ स्वस्ति ।। राजराजेश्वरी देवता

श्री श्री श्री तलेजुस प्रसादन नेपाल

भूपाल चूडामणि रविकुल तिलक

महाराजधिराज श्री श्री जय प्रताप मल्ल

प्रभू········ समस्त यसफल राकजुरो ।।

श्रेयोऽस्तु सम्वत ७६९ फाल्गुण

वदि ७ ।। शुभ ।।[५]

देशं आगं द्यःयात मानेयानाः दँय्दसं थः थः आगं खलःया कुमारी माजुया जात्रा याना वइच्वंगु दु । थकूलवःतय् आगं तानाबाहाःद्यःछँया कुमारी माजुयात पाहाँचन्हेया कन्हय् मलःजा नकी कुन्हु खतय् तयाः क्वबिया वतु त्वालं यंकाः दुगं बही, लाय्कूया लँजुयाः चाःहिकीगु परंपरा दुगु तानाबाहाः द्यःया नित्य पूजा याना च्वनादीह्म बेखानारां श्रेष्ठ नापा खँल्हा बल्हा जूबलय् वय्कलं थ्व खँ कना दिल । तानाबाहाः द्यःयात लाय्कूया तःजु माजुया तता धाइ । आगं खलःत थः थःगु आगं छँय् वनाः कुमारी माजुया ह्लाति सिन्हः फइ । लाय्कूया कुमारी माजु यात राष्ट्रिय रूपय् माने यानाः येंय् जात्रा यानाः जुजुं कुमारी माजु यात लुँदां तयाः सिन्हः फइ । कुमारी माजुया ह्लातं सिन्हः फयेमाः ।

प्रजातन्त्र वये न्ह्यः तक्कं नानिचायाः कुन्हु दन कुमारी छेंक्वय् गद्दी बैथक न्ह्यःने थिइ मज्यूगु दबुलिइ जुजुया सिंहासन तइगु परंपरा दुगु

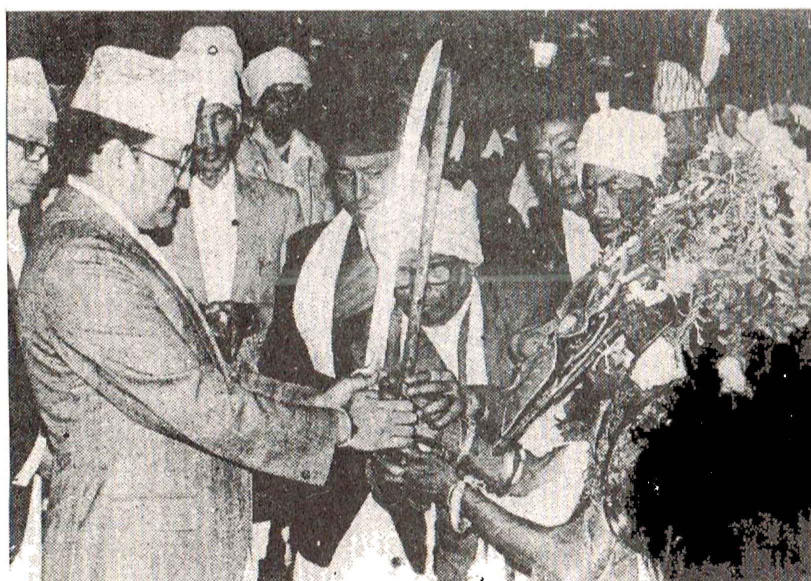
खः । कुमारी माजुं सिह्लः मतिकोगु भिंमजुइगु मनूतसेंय् घया वइच्वंगु व स्यूगु खँ खः । कुमारी माजुं जुजु जय प्रकाश मल्ल जुया भोग फूगु बचं बिसेंलि कुमारी माजुयात खतय् तयाः सालाः जात्रा याये धकाः क्षमायाचना याःगु जुयाः मेगु झिनिदँ राज याःगु देवमाला वंशाबलिइ च्वया तःगु दु । जुजु जय प्रकाश मल्ल जुं आगंद्यः कुमारी माजुयात माने यानाः ८७३ य् कुमारी माजुया नामं "श्री कुमारी" धकाः व "श्री ३ तलेजु माजु श्रीश्रीश्री कुमारी माजु नेपालेस्वर धकाः वहया दां पिकाःगु "द कुमारी अफ काठमाण्डु" या सफुतिइ उल्लेख याना तःगु व उकिया फोटोत मल्ल क्वाइन्सया सफुतिइ छापय् जुया च्वंगु दु ।[२५] छुंदँ न्ह्यः कुमारी माजुया हुलाक टिकट व स्वना स्वपुयाः हुलाक टिकट छापय् यानाः प्रचलनय् हल ।

छँ दुने फुक्कसिगु सुरक्षा जुइ, धाइ नापां "मनूत पिनेँ ग्यानाः छेँय् दुहाँवइ छेँनं ग्यानाः गनवनी ।" कान्तिपुर महानगरं (काठमाण्डु राजधानी) नेपाः देशय् च्वंपि फुक्कसिगु सुरक्षा याना च्वनी । नेपाः देया सुरक्षाया लागि देया रूप मानेयाना वइच्वँह्म पचली आजुद्यः व देयारूप यानाः स्वना तःपि, लुमरी अजिमाद्यः झिनिदँय् झिनिदँय् छकः छकः मोहनीया चालं कुन्हु द्यःगालं मोंछि द्यःत नापां दनाः द्यःप्याखँ पिदनाः खड्गसिद्धि ब्यूबइ । लाय्कूलि कुह्मः[२६] प्याखँ हुइकाः न्ह्यः न्ह्यः तयाः तःजु पायाः पिहाँ वयाः जुजु मरूइ भुतिसलय् लाय्कू ध्वाखाया भैलःआजु द्यःथाय् पचली आजुद्यः, मखँत्वालय् सिंदुवालय् लुमरि अजिमाद्यः ध्ववुयाः खड्ग हिलिइ । पचली आजु व लुमरी अजिमाद्यः नापा खड्ग हिलीगु प्यदँ प्यदँ पाइ । थथे जुजुं पचली आजुद्यः व लुमरि अजिमाद्यःया खड्ग नापा खड्ग हिलाः खड्गसिद्धि कयाः नेपाःदेया सुरक्षा यानाः फुक्कसिगु भिं व कल्याण याना च्वनी ।

आजु अजिमा द्यःत देशय् चाःहिलाः प्याखँ हुइ । आजु अजिमा द्यः व खड्ग हीकाः प्याखँ हुयाः दैत्य क्वः थलाः त्रिभुवनय् फुक्कसिगु रक्षा यागु वयेंनी ।

दार्चुला
बैतडी
बझाङ
बाजुरा
डडेलधुरा
डोटी
अछाम
कञ्चनपुर
कैलाली
हुम्ला
मुगु
जुम्ला
डोल्पा
कालिकोट
दैलेख
जाजरकोट
सुर्खेत
रुकुम
सल्यान
रोल्पा
बर्दिया
बाँके
दाङ
प्युठान
म्याग्दी
कास्की
लमजुङ
गोर्खा
बागलुङ
गुल्मी
स्याङजा
तनहुँ
पाल्पा
अर्घाखाँची
कपिलवस्तु
नवलपरासी
चितवन
भुटुवा
पर्सा
रसुवा
नुवाकोट
सिन्धुपाल्चोक
दोलखा
काभ्रे
सिन्धुली
रामेछाप
सर्लाही
सोलुखुम्बु
खोटाङ
उदयपुर
सिरहा
सप्तरी
ओखलढुङ्गा
भोजपुर
संखुवासभा
ताप्लेजुङ
धनकुटा
इलाम
मोरङ
सुनसरी
झापा
पाक्व अभियान
लुमारे अभियान
प्रिथप "
सैं "
फंगा "
लुटि "
सामना "
चन्द्रलव "
पचली आगु

१.७.०४८ श्री ५ बाट श्रीभद्रकालीसँग धार्मिक विधिपूर्वक खड्ग साटासाट गरिबक्सँदै । तस्वीर:गोरखाप

श्री ५ महाराजाधिराज सरकार पचली भैरवको खड्गसित मौसूफ सरकारको खड्ग साटिबक्सँदै।
(आश्विन १६ गते (१६) २०५२ (शि.३.५)) तस्वीर - गोरखापत्र सं

धर्मशास्त्र कथं द्यःत स्वर्गतय् बास याइ । धर्मात्मात सितकि स्वर्गतय् बास याइ, पापित सितकि नर्कय् वनी धाइ । धर्मात्मात स्वर्गतय् सुख भोगय् याना च्वंगु व पापितय्त नर्कय् यंकाः शासना याइगु पूजा पद्धतिइ च्वया व चित्रण याना: केनात:गु दु। धात्थें धायेमाल धा:सा नेवा:तय् ह्लाइगु भाय् नेपाल भाषाय् "धर्म व पाप" धयागु खँग्वःहे मरु । थ्व खँग्वःला संस्कृत भाय् यागु खः । नेवा:तय् धयाच्वनी "मनूजन्म कयाः छेँ दनाः च्वनेमा: सी बलय् बास मदइ ।" मनूतय् छें दकूसां दना: व कुल छें धका: च्वनी । अथेहे न्ह्यगू धरातलच्वय् ब्रह्मलोक दु धाइ, द्यःत पलखं ब्रह्मलोकं पृथ्वीलोक व पृथ्वीलोकं ब्रह्मलोक जुइ धाइ । थुकिया ल्या: मनूतय् छेंय् न्हय् त्वाथःया तस्वा: स्वाहनय् छुना: थाहाँ कुहाँ जुइ ।

मचाबुकें निसें कया: सिकेगु तकं थ:गु छेँय् याइ । मा: माः बलय् मा: मा:पि सः स्यूपि दिदि अजिपि निसे कया सिकय् मा:पि ग्वंत, त्वा:जं तकं फुक्क थ:गु छगूहे नेवा: जातय् दु । मां बौनं थ: मचाखाचायात मखुगु मत्य:गु याके बिइमखु, भिगु लँ क्यँना च्वनी । ज:ला ख:ला फुक्क थ.हे भापिइ । मनूत थ:गु छेँय् सीगु मतिइ तइ । थःगु छेँय् सीखनिगु त:धंगु भाग्य तायेकी । अन्त्य अवस्थाय् छेरिइ क्वत यंकी:, गुलिस्यां तलय् थतयंका: बेंगलय् तया: सिकी । तलय् कुने न्ह्याथाय् सिकूसां थ:गु छेँय् सिकेगु भिं, थ्वस्वया: मेगु छुं मरु । घाटय् सिके मा:पिनि जक फलचाय् च्वना: आजु अजिमा द्य:थाय् खुसि सिथय् तया: सिकी ।

सीह्मय्सिया छ्यँफुसय् व तुतिक्वय् सलिचाय् मत च्याका: तयाः सीह्मय् सिया अङ्ग याना: क्यँना तइ । गुथिया आजु अजिमाद्यः पुज्याना तइगु तासया द्यवं सीह्मय्सित ज्वाला ज्वाला थीक फायेकी । ह्लापा लिपा सलिचाय् मत च्याकी मखु । छ्यँफुसय् व तुति क्वय् मत याना: द्यँने मत्यः । छ्यँनं निसे तुति क्वय् थ्यंक गां त्वपुया: द्यँन धायेवं सीह्मथे छु याना द्यंगु धाइ । स्वाहानय् न्हय् पौया न्हय् त्वाथ:या कुता: दयेका: सीह्मय्

सित तयाः गुथियार प्यह्न प्यखे च्वनाः क्वबियाः सीबाजं थाक्वाः सिथं यंकी। खुसि छिनाः पारिइ यंकाः दिपय् तयाः पूजाया बिधि जुइ। सीह्मय्‌सिया अङ्ग (तेज) याना; च्याका तइगु मतं पाखाकुं थनातःगु मियागु मिं तयेकाः सी उनाः भौतिक शरीर मदयेका छ्वइ। सी उइगु धयागु मांसाहुति महायज्ञ खः। थ्वंतसय् महायज्ञ कुण्डं नौ मुनाः सिह्मय्‌सिगु ह्म ज्यानाः वयात ख्यःयाना इमि बिधि पुज्याकाः खुसिइ चुइके बी। थ्व धयापिं देवत्वया तान्त्रिकसिद्धि दुपिं संस्कारया महान् पुरोहित खः।

गुंपुह्निया सायाः कुन्हु सा छ्वइपिनि सीपिं मनूत साया ह्निपं ज्वनाः वैतरिणी खुसि तरेजुया स्वर्ग वनीगु बिश्वास याना च्वनी। सा याना छ्वइ पिन्त देशय् चाःहीका हयाः सीपिं वैतरिणी तरे जुयाः स्वर्गतय् वंगु भावं सायात तुति यानाः चिकाः छ्वइगु जनीया च्वः च्वः पिखालखुइ बाता छगलय् लः तयाः उकिइ थुनाः छेँय् बुकया च्वंगु दु।[10]

मनूत सिनाः वंसा नं इपिं फुक्क नापा पारिवारिक जीवन हनाच्वंगु च्वनी। ख्वाः सिला सीपिनि नामं लः बी (ख्वाःसिकी) जा बुतकि आगं थकायेगु धकाः ह्लापालाक्क जाभाग थकयाः सीपिन्त तइ। नखः चखः बलय् ज्वरे जुक्क घासा त थकयाः आगं ब्व धकाः सीपिन्त भ्वय् भाग तइ। चखिछ चाइकाः त्वाःजं यात बी। त्वाःजं धइह्म त्वाःया जः आजु अजि खः। तान्त्रिकसिद्धि दुपिं त्वा जं संस्कारया महान् पुरोहित खः। सीपिन्त लाः लाःथे याये मज्यू। छुं जुलधायेवं क्यँ वं थाय् सीकं ज्वन भाग छभाग तया ब्यू धयाहइ।

थः थः आगं खलःत छगु हे ला हि खः। काल बिल यायेत छु आगं खलःया मनूत धकाः न्यनी। थः आगं खलकय् सत्तिक स्वानाच्वंपिं लिसे काल बिल याये मज्यू, याइमखु। आगं द्यःया प्रतीक द्यः छ्यलय् देगुद्यःया गंद्यःत दु। देगुद्यः धकाः गुलिस्यां किंकिपा गुलिस्यां गंद्यः थकालिया छेँय् तयाः ह्निं ह्निं पुज्याना तइ। जुजुपिनि देगुद्यः देगुतरे माजुद्यः खः।

सन्तान मन्त धायेवं कुल ह्लना: कीर्ति तनाधनी धका: मनूत त:सकं ग्यां:. उकि पुर्खाया आजु अजिमापिसं थः थःगु आगं खल:तय् कीर्तिया लागि आगंद्य: पुज्याना: देपूजा न्यायेका: नयेत गाक्क वा दुहाँ वइगु बुँ आगं द्य:या नामय् गुथि तया: देगु द्य:या छ्यः छ्यलय् सत: दयेका: व नापं ल्वहंहिति, तुं बाय् बुँगाः म्हुयाः ल:या व्यवस्था याना त:गु दु । आगंछेँ, द्य:छेँ, सतः, फल्चा, ल्वहंहिति, बुँगा व तुंया दँय्दँय् बुसाधं याइ । सन्तान मदुपिसं थः निमतिपू याग् व थ: मां, बौ आजु अजिमा पिनिगु नामं देपूजा याना: नयेत छेँ, बुं, दुगु सम्पति आगंद्य:या नामं तयाः, गुलिस्यां थ:पिनि मदये धुंकूपिं सुयां नामं देपूजा याना: बिइत फु चा:गु द्व: बद्वः दाँ तयाः कीर्ति तयाः ब्यूगु व तयाबिया च्वनी ।

वँय्दसं आगं खल: (देपूजा खल:) तय् बुंगद्य: रथय् तइ कुन्हु निसें सितिनखः छन्हु न्ह्य: तक्क लच्छिया दुने छक: देपूजा व मोहनि न्ह्य: छक: नंछा देपूजा न्यायेका: देगुद्य:यात छ्यलय् यंका: थ: थ:गु देगुद्य:थाय् तया: पुरोहित आचा:जु जोशी बाय् गुभा:जु तया: पुज्याकी, आचा:जु, जोशी व गुभा:जु थापं याना: धौपति स्वना: मोहनि सिन्हः फया: देपूजा खल:तय् कुलय् सिनावँपिं मनूत फुक्कसिगु नां किया: देगु द्य:या पूजा याना: दुगु स्याइ । आगं खल:तय् कुलय् सिनावँपिं मनूत यक्व दयाः इमिगु पूजा ताहाकइगु जुया: दँय् निक: देपूजा न्यायेका: प्यन्हु न्यान्हु पूजा याये माला च्वनी ।

देपूजा खल:तय् सुयां मस्तय् बुस्का यात, कय्ता बिल, बरेछुत बाय् काय्यात ब्याहायात धा:सा मस्तय्त व न्हूम्ह भौमचायात देगुलि दुकाये मा: । लसकुस याना: बुकया: काय्मस्तय्त किसलि व भौमचायात ह्वँकू बलय् आगं द्य:यात ग्वय् भाग तयेकात:गु बिया: देगु द्य:यात छाका: भाग्याका: पूज्याका: देगुली थ्याकी । देगुलि दुमकायेकं दाजुकिजापिसं सिकय् बुकये थ्याकी मखु । फुक्कसित नापं तया देगुद्य:यात कौग: तकी । यजमान फुक्कसित

ध्व:या धौजाकिं सिह्न: व मोहनि सिह्न: तिका: सन्तान बृद्धि जुया: कुलया कीर्ति तयेफयेक, भयनं फाला वना: भिं जुइक धका: सुवा: ब्रिया: देगु ध्व:या स्वां बो। "देपूजा बिधि" धयागु पूजा थ्यासफुतिइ[५] देपूजा यायेगु व देगुलि वुकायेगु बिधि च्वया त:गु दु। जयस्थिति मल्लया काय् युवराज धर्मदेवया ब्याहा याना: देगुलिइ दुका.गु गोपालराज वंशावलिइ च्वया त:गु थथे दु–

"संम्वत ५०३ ... ... समछल नवु व
चतलाथो व तिरा खचा श्री श्री
धर्म्मल देवसं विवाह ।।
गुन्हुलि व दे धुरि पूजाविज्याङ ।"[६]

थथे हे जुजु जय प्रकाश मल्लं ब्याहा याना: देगुलि बुका:गु थथे उल्लेख जुया च्वंगु थ्यासफु दु–

सं ८५३ फाल्गुन कृष्ण द्वितीया
फुन्हु जय प्रकाशया परत यिहियात
केयात पिथिपूजा ... ... थनंलि मूल
चुकस अग्नि स्थापनायात ... ...
पेन्हु कुन्हु होम वेला सोयं अलिङय्
यिनाय लिते ।। ।। षुन्हु कुन्हु
देगु तलि पूजा ।।"[१]

(पूर्णिमा ३ वर्ष, ४ अंक ३८–३९ पृ.)

सिक:मि नाय:, दकंमि नाय:, अवा: नाय: व ज्यामि नाय:त आख: ब्वना: देश बिदेश वना: ज्यासयेका: सीका: वया च्वंपि मखु, थ: वौ बाज्यापिं नापा ज्याय् च्वना: सयेका: सीका: ज्या याना च्वँपिहे जक ख: । सिक:मि दाजुपिं सिंमुग: छग:, सिंत्वाक:, क:ति, बसिला, रण्डा, हं, चिंकथि

चिषा: ज्याभ:या भरे सिया ज्या याइ, गनं छथाय् छुं स्यं धयागु मरु। दक:मि दाजुपिं म्हासुचाय् मांचिकं अप्पा थुना: अंग: दनी। बाभू सी मरु अंग दना: काप्पु छुना: स्वया: चुपिचां अपाय् त्वा त्वा दाया: गंचा घाना: स्यया: छें दनी, गन अंग: व्यवव: गनं अप्पा छपाजक पिहाँ व: दुहाँ वँ धयागु मरु। अंग: दनातइगु यचुसे पिचूसे च्वना: बाँला:। अवा: दाजुपिसं ज्याभ:हे म्वायेक पलिल चो। पलिल चोगु आंयपा मू ज्व: ज्व: लाना: गन आंय्पा छपा: दुहाँ पिहाँ वया: पो ज्व: धयागु मरु। ज्यामि दाजुपिं कूछपु ज्वना: चाय् पाला: संका: न्हुतुन्हुया: घ्यो थें च्वंका: न्हाइ। चा ग्वारा चिना: अप्पा, चा, व सिं बीगु ज्या याइ। सिक:मि दाजु, दक:मि दाजु व अवा: दाजुपिनि ल्हा: दीमा: धयागु मरु, ज्या च्व:, ज्यामजु धयागु मरु।

नंया नामं नकिं छपुजक हे गनं मता:से सिं, चा व अप्पां अपाय् अपाय् खागू छें दनी। छेंत तन्त्रयुक्त जुया: त:सकं ब: ला: बाँला: जुगजुगं छुं मजु। चुक, बाहा: बहिलिइ लाछिइ लाछिइ चिकं अप्पां सिया तइ। मनूत बाहा:, बहिलिइ व चुकय् चुकय् निभा: पा: वइ, वा पा: वइ। मनूतय् छेंय् निभा:पं फय्पं, वर्षा छें क्वा:, चिकुलां ख्वाउँ धयागु मरु, लाकां न्ह्याना: बंय् पलातये म्वा:। मनूतय् छेंय् तुं दु, लागाय् लागाय् ल्वहं हिति व पुखुया व्यवस्था दु। ती निभालय् व निभा: बीगु ह्याउँ निभा:या इलय् सुं पिहाँ वनी मखु। मनूत निभा: स्वया: ई सीकी, पलिलइ आँपाय् मू मन्त धाये वं जाथू वनेत्यल धाइ। चाह्लय् ग्वंग: हा:गु ई स्वया: सुथय् जुल दनेत्यल धका: लासां दना वइ।

अन्तर्राष्ट्रिय् छ्यलय् हे नेवा:तय् छेंया विशेषकथं महत्वपूर्णगु बस्तु जुया च्वंगु दु। भाषानिभा: स्व. प्रेमबहादुर कसा:जुं "जिमिगु नेपाया तान्त्रिक द्य: व तान्त्रिक पूजा" नांयागु सफुतिइ भूमिकाय् थथे च्वयादीगु दु– "पागोडा शैलीयागु देग: व सङ्या: बुगु छेंयात कया: बास्तुकलाया

बिचार यानाः स्वत धा:सा मगुने सन् १९८३ या सितम्बर महिनाय् पश्चिम जर्मनीया म्यूनिक शहरया प्रदर्शनी जू बलय् नेपाया निम्ति थ्वहे पैगोडा शैली याग् छें निर्माण जुल। मेमेपिनिनं थ: थ:गु देया कक्षाया निम्ति थ:थ:पिनिगु पहयागु छें दयेकूसां प्रदर्शनी क्वचायेवं फुक्क थुना छ्वत। तर नेपा:यागु पैगोडा शैली यागु छें विशेष कला जा:गु सुयागु नापा जोमलागु जूगुलि वयात ल्यंकाहे तयेगु खं अनयागु नगर सभासदं कोछित, प्रदर्शनीया आयोजक याके धेवा पुला: न्यानाः उकिया संरक्षण यानातल। अथेहे स्वीजरलैण्डया जूरिचय् जूगु प्रदर्शनीइ नं "नेवारचोक" धका: नेवा:तय्गु चुक थें दयेका: व्वया त:गु हे दकलय् आकर्षकगु वस्तु जुल। जापानय् थौंकन्हे गु गु "एक्स पो-८५" प्रदर्शन जुया च्वन अकि उकियागु नेपाल कक्ष दयेकेत व छायेपेत नेपालं निसे कालीगरत व कलाकारत वंगु दु। थ्व गुम्बापहः वइगुलि मेमेगु देशय् यागु स्वया: अवश्य पाइ धयागु विश्वास दु। थुकथं नेपा:यागु वास्तुकला खनीबलय् विदेशीतय्सं विशेष यानाः यूरोपी कलाविद्तय्सं न्हूगु संसारय् वयाच्वना थें तायेकल धा:सा छुं अद्भुत मखु। "थथेहे जुया: जुइमा: नेपाली पमा क्यंनेत श्री ५ या सरकारं न्हू छें दयेके बलय् पैगोडा शैली वयेक पौ तयेमा: धका: नियम दयेका ब्यूगु"।

थथे हे गुगुं नं बिश्वमेला व बिश्वप्रदर्शनीइ नेपालं नेवा: शैलीया कला प्रदर्शन या:गु कक्षाय् लखें लख मनूखं अवलोकन या:गु पत्र पत्रिकाय् व्वने दया च्वंगु, नेपाल रेडियोनं खबर ब्यूगु न्यने दया च्वंगु व नेपाल टि.भिइ फुक्कस्यां स्वये दया च्वंगु दु। लिपा लिपा जुइगु बिश्व मेला व प्रदर्शनिइ नं नेवा:तय्गु संस्कृति व कलाया बिशेष कथं स्थान दया च्वनीगु नेपा: देया गौरबया खँ ख।

नेवा:छेंत संस्कृति व कलां जाया: तत:सकं बांबाला:, देयात शोभा ब्यू। छें निर्माण यायेगु शैलिइ नेवा:तय् मे मेगू लिइ थे थ:पह:गु हे

मनोविज्ञान व सभ्यताया त:धंगु बिकास जुया च्वंगु दु। मांचिकं अप्पाया छेँत अति आश्चर्यक, इति प्रशंसनीय, अद्वितीय, ऐतिहासिक पुरातात्विक महत्त्वया बस्तु राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय सम्पदा खः। बिदेशीत नेवा: छेँत खना: अजु चाया: म्ये वा न्याइ, संस्कृतिइ व कलाय् दुसुला च्वंगु नेवा:तय् तान्त्रिक भाव सीकेत, थुइकेत कुत: याइ, अनुसन्धान याइ। बिश्वय् नेपालं न्हाय् तये दयाच्वंगु देया पर्यटन उद्योगया बिकास व देया सर्बाङ्गीण बिकासया लागि बिदेशी मुद्रा आर्जन यायेगु त:धंगु आम्दानीया श्रोत हे नेवा: संस्कृति खः।

तिबः सफू व च्वसुत

१) नेपाल भाषा साहित्यया जात:– कविवर चित्तधर "हृदय"

२) कान्तिपुर च्वसु:– कान्तिपुर, सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ, बलदेव जुजु
मोहनिया कुह्म: प्याखँ – इनाप - दँ ७, ल्याः ३६
सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

नेपा:या सँस्कृतिइ कुमारी द्य: – विश्वभूमि, दँ ५, ल्याः १२६ –
बलदेव जुजु

३) हनुमान ढोका राज दरबार– गौतम बज्र बज्राचार्य

४) छेँय् मूलुखा छुइगुया सांस्कृतिक महत्व– विश्वभूमि, दँ ५,
ल्या: १२६ तँसापौ–सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

५) आसा सफूकुथि– कु'लाय् मरु त्वा:

६) तिकिइयाःया सांस्कृतिक परिचय– विश्वभूमि, दँ ६, ल्या: १४०
तँसापौ– सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

७) झीगु संस्कृतिइ सह्मय्‌या महत्व– नेपा: या तान्त्रिक द्य: व
तान्त्रिक पूजा–बलदेव जुजु व सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

८) झीगु संस्कृतिइ सह्मय्‌या महत्व– नेपा: या तान्त्रिक द्य: व
तान्त्रिक पूजा– बलदेव जुजु व सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

९) ख्येँसगं– नेपा: या तान्त्रिक द्य: व तान्त्रिक पूजा– बलदेव जुजु व
सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ
मिं मल– राजामति–दँ १०, ल्या: १३– सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ
भिन्तुना– दँ ६, सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

१०) गुंपुह्मी– राजामति, दँ ६, सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

११) सँझ्याः या कलात्मक जक मखु तान्त्रिक झ्याः नं खः– विश्वभूमि,
दँ ६, ल्याः २३९ तँसापौ– सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

१२) सिंदुवा-पलिस्था–ने. सं. १११३– सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

१३) हनुमान ढोका राज दरवार– गौतम वज्र बज्राचार्य

१४) गथां मुग – कान्तिपुर– सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ व बलदेव जुजु

१५) नासः द्यः–हनाबना– ल्याः १ सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ
सक्व देया देवी प्याखं– बाल गोपाल श्रेष्ठ

१६) भिं द्यः– गुँच्व– चौराली बहुमुखी क्याम्पस– दँ १ ल्याः १
सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

१७) योमरि पुह्नि– इनाप– दँ ७, ल्याः ३३५– सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

१८) खड्ग सुरक्षाया प्रतीक नेपाः या तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा–
वलदेव जुजु, सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ

१९) चवाहाँ– श्राखे– दँ १११०

२०) चालन– दर्शंको एक प्रमुख अंग– यति पत्रिका– धन वज्र वज्राचार्य

२१) सीकाः भू– तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा– वलदेव जुजु व
सुरेन्द्र मान श्रेष्ठ

२२) पूर्वज लुमंका– डा. कमल प्रकाश मल्ल

२३) मनू द्यः विज्यासः द्यः– नेवाः संस्कृति व नेवाः दर्शन– वलदेव जुजु

२४) लिच्छविकालीन अभिलेख– स्व. धन वज्र वज्राचार्य

२५) कुमारी अफ काठमाडौं– डा० जगदीस चन्द्र रेग्मी
मल्ल वदाइन्स– डा० जगदीस चन्द्र रेग्मी

卐

नेवाः छेँ

नां - सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ

थाय् - मरु प्याफः, यें

बुन्हिं - ने.सं. १०५९ योमरि पुन्हि

सफू पियना-पासा बलदेव जुजुलिसे जानाः निगू सफू "नेपाःया तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा" व "कान्तिपुर" पिब्वं धुंकूगु

पिकाकया धापू

भाजु सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ नेवाः सांस्कृतिक साहित्यया रचनाय् पलाःतयाः समाजया व्यवहारय् जुयाच्वंगु संस्कार परंपरा, दिगुपूजा, चथा, मोहनि, [illegible]न्ति, पहाँचह्रे, गुंपुन्हि, बाराः तयेगु, ब्याहा, जंको, सी.बू संस्कार इत्यादि विषय कःघाना न्ह्यज्वनादीम्ह छगूहे उद्देश्य घानाः वहेलँपुइ विकास या यां बस्तुकला व सांस्कृतिक अध्ययन कथं नेवाः छें दनाः न्ह्यने भ्काल ।

भाजु सुरेन्द्रमान श्रेष्ठं नेवाः संस्कृति यात स्वयेगु पहः गुगु समाजका संस्कारय् ल्यनाच्वंगु हे दनी, गनं थपथाप, गनं घटबढ ज्याच्वंगु दःसा स्वयेछिंगु माःसा वे नेयाये फैगु छगु न्हूगु लंपु बिइगु कुतलय् थःत अभ्यस्त यानादिइगु दु । वंगु दशक निसें थयागु लेख यानेयिने ब्वने खंबले न्ह्यलेला-ज्वलेला थें जुइगु यात थीथी सफू प्रकाशनं यच्चुक सीदया वयाच्वन संस्कृतिक सुरम्पन्न कुल परंपरा आजु अजिमाद्यः, पात्र ख्वला, जीबथनीगु नःखचःख म्वानाच्वंगु मौलिकता [illegible] ।

छेँनंछुनं व्यवहार याइ व सामाजिक बिधिइ दुनेलाइ । छेँयाम्ह छम्हछम्ह मनूखं वनियम विनियम दुनेच्वना काःगु दैनिक जीबन न्ह्याका समाज बुलुहुं न्ह्याना च्वनीं । थुकिं सांस्कृतिक पदः म्वाकातइ । मनूयात छेँनं सुरक्षा बियाच्वनी । छेँधेगु कुलया बंशाबलीखः कुलछेँ आजु-अजिमा द्यःखः, माँ लक्ष्मी द्यः खः । छेँ फलचा, सतः, चपाःयानं रखवाला खः । छेँ दयेवं तिनि त्वाः त्वाः दइ, समाज स्थायित्व दइ, शहर दइ, इतिहास दइ । थयागु परिवेशं त्रिलिबिल जागु नेवाः समाजया नेवाः लवलय् थुइकेगु कुतलय भाजु सुरेन्द्रमान श्रेष्ठया नेवाः छेँ मूलुखाय् ह्निखुइगु तिकिभ्याः, सँभ्याः, दँचिंअप्पा, कुंपाः सिंख्वाः छेँकवः ग्वयछ्रासिंया धुरि, म्येथ, भौप्वा, भौवाः पल्लिचिगु बिधि, म्ह्याय् मचा बीगु, भौ मचा दुकायेगु आदि बास्तुकला व सांस्कृतिक अध्ययनं न्ह्यथना छेँरि, मातं, च्वत, बैगः थायमापा, गृहलक्ष्मी, देमिया छेँ आजु-अजिमा द्यःयारुपं मनू वा संस्कार नापं स्वापु दुगु मनू बस्पनिसें सीबलय तकया संस्कार वया समाजयात धयसुइमाःगु उल्लेख दु । मनूखँ छेँया मार्फत समाजया संरचनाय् थःत थाय्माःगु जीवन पाना वयाच्वंगु थम्हं चायकं वा मचायकं वहे मूलधाराय वनाच्वंगु नेवाः समाज मूल केन्द्रीकृत छेँ खः । थयागु जीवन्त सांस्कृतिक धरोहर मौलिक बास्तुकला मौलिक चेतना [illegible] संरचना क्यनेगु अध्ययनं जायाच्वंगु नेवाः छेँ बास्तुकला सांस्कृतिक लंपु क्यनिगु [illegible] भ्वलय लावनगु रुपरेखा खनेदु । बस

रामभक्त भोमि